

Pekingin toimintaohjelman seuranta

SUOMEN EU-PUHEENJOHTA-
JUUSKAUSILLA 2006 JA 1999

ISSN 1236-2115
ISBN 978-952-00-2675-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2676-9 (PDF)

Yliopistopaino
Helsinki 2008

Kuvailulehti

Julkaisija/kustantaja Sosiaali- ja terveysministeriö		Julkaisun päivämäärä 1.10.2008	
Tekijät (Toimielimiestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji	
		HARE-numero ja toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Pekingin toimintaohjelman seuranta Suomen EU-puheenjohtajuuskausilla 2006 ja 1999			
Tiivistelmä <p>Tämä julkaisu kokoaa yhteen Suomen EU-puheenjohtajuuskausilla laaditut seurantakatsaukset sekä niiden perusteella tehtyt EU:n neuvoston päätelmät Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa. Vuonna 1999 EU hyväksyi puheenjohtajavaltio Suomen ehdotuksesta yhdeksän indikaattoria naisten asemasta vallankäytössä ja päätöksenteossa (G.) ja vuonna 2006 kolme sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen institutionaalisia mekanismeja (H.) koskevaa indikaattoria.</p> <p>Suomen vuonna 1999 laatima tutkimus tarkastelee naisten osuutta erityisesti julkisen sektorin valtarakenteissa ja päätöksenteossa. Vuoden 2006 selvityksessä tarkastellaan muun muassa tasa-arvoa edistävien toimielimien asemaa, henkilöresursseja ja toimivaltaa sekä edistysaskeleita sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen suhteen. Selvityksistä ilmenee runsaasti vertailukelpoista tietoa eri jäsenmaiden välisistä huomattavista eroista näillä alueilla, muun muassa naisten osuudessa päätöksentekijöistä ja tasa-arvoelinten resursoinnissa.</p>			
Asiasanat tasa-arvo, sukupuoli, valta, päätöksenteko, instituutiot, sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen			
Muut tiedot www.stm.fi/julkaisut			
Sarjan nimi ja numero Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:40		ISSN 1236-2115	ISBN 978-952-00-2675-2 (nid.) 978-952-00-2676-9 (PDF)
Kokonaissivumäärä 114	Kieli Suomi	Hinta 17,28 €	Luottamuksellisuus Julkinen
Myynti Yliopistopainon kirjamyynti, books@yliopistopaino.fi www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti			

Presentationsblad

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet, Finland	Utgivningsdatum 1.10.2008		
Författare (Uppgifter om organet: namn, ordförande, sekreterare))	Typ av publikation		
	Projektnummer och datum för tillsättandet av organet		
Publikationens titel Uppföljning av handlingsprogrammet från Beijing under Finlands EU-ordförandeskap 2006 och 1999			
Referat <p>Denna publikation sammanställer de uppföljningsrapporter som utarbetats under Finlands EU-ordförandeskap samt EU-Rådets konklusioner som antagits på grund av dem när det gäller genomförandet av handlingsprogrammet från Beijing. EU antog på förslag av ordförandestaten Finland år 1999 nio indikatorer om kvinnor i makt- och beslutsfattande positioner (G.) och år 2006 tre indikatorer om institutionella mekanismer för kvinnors framsteg (H.).</p> <p>Den undersökning som Finland utförde år 1999 granskar kvinnornas roll i synnerhet i maktstrukturerna och beslutsfattandet inom den offentliga sektorn. Utredningen från år 2006 behandlar bl.a. ställningen för organ som främjar jämställdhet, personalresurser och kompetens samt framsteg när det gäller integrering (mainstreaming) av jämställdhetsperspektivet. Utredningarna ger rikligt med jämförbar information om att det finns avsevärda skillnader mellan medlemsstaterna inom dessa områden, bl.a. om kvinnornas andel av beslutsfattare och om allokering av resurser till jämställdhetsorgan.</p>			
Nyckelord jämställdhet, kön, makt, beslutsfattande, institutioner, integrering av ett könsperspektiv			
Övriga uppgifter www.stm.fi			
Seriens namn och nummer Social- och hälsovårdsministeriets rapporter 2008:40		ISSN 1236-2115	ISBN 978-952-00-2675-2 (inh.) 978-952-00-2676-9 (PDF)
Sidoantal 114	Språk Finska	Pris 17,28 €	Sekretessgrad Offentlig
Försäljning Universitetstryckeriets bokförsäljning, books@yliopistopaino.fi www.yliopistopaino.fi/bookstore			

Documentation page

Publisher Ministry of Social Affairs and Health, Finland	Date 1 October 2008		
Author	Type of publication		
	Date of appointing the organ		
Title of publication Monitoring of the implementation of the Beijing Platform for Action during Finland's Presidency of the EU in 2006 and 1999			
Summary <p>The present publication compiles the monitoring reviews drawn up during Finland's Presidencies of the EU and the Council conclusions based on them on the implementation of the Beijing Platform for Action in Member States. In 1999 the EU adopted upon the proposal of the Finnish Presidency nine indicators on women in power and decision-making (G.) and in 2006 three indicators on institutional mechanisms for the advancement of women (H.).</p> <p>The review prepared by Finland in 1999 looks at women's role in particular in the power structures and decision-making in the public sector. The review of 2006 examines, among others, the status of bodies promoting gender equality, human resources and powers, and steps forwards in gender mainstreaming. The reviews provide a great deal of comparable information on the considerable differences between the Member States in these areas, e.g. on women's share in decision-making and resourcing of gender equality bodies.</p>			
Key words gender equality, gender, power, decision-making, institutions, gender mainstreaming			
Other information Internet: www.stm.fi/english			
Title and number of series Reports of the Ministry of Social Affairs and Health 2008:40		ISSN 1236-2115	ISBN 978-952-00-2675-2 (pb) 978-952-00-2676-9 (PDF)
Number of pages 114	Language Finnish	Price 17,28 €	Publicity Public
Orders Helsinki University Print Bookstore, books@yliopistopaino.fi www.yliopistopaino.fi/bookstore			

Johdanto..... 11

OSA I: Puheenjohtajuus 2006: Institutionaaliset mekanismit naisten aseman edistämiseksi

Puheenjohtajamaa Suomen selvitys 13

Neuvoston päätelmät 57

OSA II: Puheenjohtajuus 1999: Naiset vallankäytössä ja päätöksenteossa

Puheenjohtajamaa Suomen selvitys 61

Neuvoston päätelmät 109

JOHDANTO

Pekingin julistus ja toimintaohjelma hyväksyttiin vuonna 1995 pidetyssä YK:n neljännessä naisten maailmankonferenssissa. Toimintaohjelma määrittelee naisten oikeuksien ja aseman parantamiseksi tarvittavat toimenpiteet, joiden toteuttamiseen jäsenvaltiot sitoutuivat.

Pekingin konferenssin jälkeen EU:n puheenjohtajamaat ovat laatineet vuosittaisen katsauksen Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa. Vuodesta 1999 alkaen seurantaan on myös sisällytetty määrällisiä ja laadullisia indikaattoreita sekä vertailevaa arviointia toimintaohjelmassa mainittujen keskeisten ongelma-alueiden suhteen.

Myös Suomen EU-puheenjohtajuuskausilla kerättiin jäsenmaista tiedot Pekingin toimintaohjelman toimeenpanon etenemisestä ja laadittiin seurantaindikaattorit valituilta alueilta. Vuonna 1999 Neuvosto hyväksyi puheenjohtajavaltio Suomen ehdotuksesta yhdeksän indikaattoria naisten asemasta vallankäytössä ja päätöksenteossa (G.) ja vuonna 2006 kolme sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen institutionaalisia mekanismeja (H.) koskevaa indikaattoria.

Naiset vallankäytössä ja päätöksenteossa 1999 – indikaattorit:

1. Naisten osuus jäsenvaltioiden kansallisen/liittovaltion parlamentin yksikamarisessa t. alemmassa kamarissa ja Euroopan parlamentissa
2. Naisten osuus jäsenvaltioiden alueellisissa parlamenteissa
3. Naisten osuus jäsenvaltioiden paikallisissa edustuslaitoksissa
4. Poliitikat tasapuolisen osallistumisen edistämiseksi poliittisissa vaaleissa
5. Naisten osuus hallitusten jäsenistä kansallisella/liittovaltion tasolla ja naisjäsenten osuus Euroopan komissiossa
6. Naiset ja miehet ministereinä/tiettyä vastuualueetta hoitavina ministereinä jäsenvaltioiden kansallisen/liittovaltion tason hallituksissa eri toiminta-aloilla (salkut/ministeriöt)
7. Naisten osuus ministeriöiden korkeimmissa asemissa (ministereiden jälkeen) olevista virkamiehistä (nimitetyt, valitut tai nimetyt) (keskushallinto) ja vastaavat tasot Euroopan yhteisöjen toimielimissä (A1 ja A2)
8. Julkishallinnon korkeimmissa asemissa olevien naisten osuus eri toiminta-alueilla
9. Naisten osuus jäsenvaltioiden korkeimpien oikeuksien jäsenistä sekä naisten osuus Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jäsenistä

Institutionaaliset mekanismit naisten aseman edistämiseksi 2006 – indikaattorit:

1. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen asema hallinnossa
- 2a. Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssit
- 2b. Naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun edistämiseksi nimetyn elimen tai elinten henkilöstöresurssit
3. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen

Suomen vuonna 1999 laatima tutkimus tarkastelee naisten osuutta erityisesti julkisen sektorin valtarakenteissa ja päätöksenteossa. Tutkimuksessa ilmenee, että naiset ovat aliedustettuina kaikilla sektoreilla – niin poliittisissa instituutioissa, hallituksissa, julkishallinnossa kuin myös oikeuslaitoksessa. Pekingin toimintaohjelman tavoitteena on naisten ja miesten yhtäläinen osallistuminen kaikilla valtarakenteiden ja päätöksenteon tasoilla. Neuvoston päätelmissä kehotetaan hallituksia, poliittisia puolueita ja työmarkkinaosapuolia toteuttamaan aktiivisesti toimenpiteitä, joilla saavutettaisiin tavoitteena oleva yhtäläinen osallistuminen.

Vuoden 2006 selvityksessä tarkastellaan muun muassa hallituksen sitoutumista tasa-arvon edistämiseen, tasa-arvoa edistävien toimielimien asemaa, henkilöresursseja ja toimivaltaa sekä edistysaskeleita sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen suhteen. Selvityksen perusteella hallituksen tasa-arvotyön rakenteet ja edellytykset ovat jäsenmaissa hyvin vakiintuneet. Sen sijaan sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen rakenteet ja välineet ovat monessa maassa vielä luomisvaiheessa. Neuvoston päätelmissä kehoitettiin jäsenvaltioita kehittämään edelleen koordinoitirakenteita ja välineitä valtavirtaistamisen toimeenpanemiseksi kaikkialla julkishallinnossa.

Tämä julkaisu kokoaa yhteen Suomen EU-puheenjohtajuuskausillaan laatimat seurantakatsaukset sekä niiden perusteella tehdyt neuvoston päätelmät.

OSA I: Puheenjohtajuus 2006: Institutionaaliset mekanismit naisten aseman edistämiseksi

Puheenjohtajamaa Suomen selvitys

Neuvoston päätelmät 13.10.2006

Sisällys

1 Johdanto.....	17
2 Indikaattorien laatimisen perusteet: Pekingin toimintaohjelman tavoitteet	
EUn strategioiden kontekstissa.....	19
2.1 Perusnäkökohtia	19
2.2 Aineiston keruu.....	20
2.3 Kyselykohtien muotoilu	20
3 Tutkimustulokset.....	25
3.1 Sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liittyvät sitoumukset ja vastuu julkishallinnossa	25
3.2 Naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistävä itsenäinen elin	29
3.3 Sukupuolten tasa-arvon edistämistyöhön varatut henkilöstöresurssit	30
3.4 Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistuminen julkishallinnon tasa-arvo- työhön	35
3.5 Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen (indikaattori 3)	37
3.6 Sukupuolen mukaan eritellyn aineiston ja tiedon tuottaminen	39
4 Indikaattorit.....	41
Liite 1. Taulukot 13 ja 14.....	50
Liite 2. Puheenjohtajavaltio Suomen laatima kysely	52
Liite 3. Maiden ilmoittamat sukupuolten tasa-arvoa edistävät hallintoelimet ja itsenäiset elimet kyselyajankohtana.....	56
Neuvoston päätelmät.....	57

Taulukot ja kaaviot

Taulukko 1:	Sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liittyvä korkein vastuu EU:n jäsenvaltioiden hallinnossa.....	25
Taulukko 2:	Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen asema EU:n jäsenvaltioissa (25).....	26
Taulukko 3:	Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen päätoiminnot EU:n jäsenvaltioissa (25).....	27
Taulukko 4:	Sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskeva toimintasuunnitelma ja säännöllinen raportointi lainsäädäntöelimille.....	28
Taulukko 5:	Naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistävät itsenäiset elimet.....	30
Taulukko 6:	Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssit (ympärikuotista kokopäivätyötä tekevät henkilötyövuosina).....	32
Kaavio 1:	Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssit EU:n jäsenvaltioissa, joiden väkiluku on yli 35 miljoonaa.....	32
Kaavio 2:	Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssit EU:n jäsenvaltioissa, joiden väkiluku on korkeintaan 16 miljoonaa.....	35
Taulukko 7:	Sukupuolen perusteella tapahtuvalta syrjinnältä suojelemiseksi nimetyt elimen henkilöstöresurssit (ympärikuotista kokopäivätyötä tekevät henkilötyövuosina).....	34
Taulukko 8:	Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistuminen julkishallinnon tasa-arvotyöhön EU:n jäsenvaltioissa (25).....	36
Taulukko 9:	Tekijät, joiden perusteella hallitus on sitoutunut sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseen julkishallinnossa.....	37
Taulukko 10:	Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen rakenteet.....	38
Taulukko 11:	Valtavirtaistamismenetelmien käyttö EU:n jäsenvaltioissa (25).....	39
Taulukko 12:	Sukupuolen mukaan eritellyn aineiston ja tiedon tuottaminen suunnittelua ja arviointia varten EU:n jäsenvaltioissa (25).....	40
Indikaattori 1:	Sukupuolten tasa-arvon edistämisen asema hallinnossa.....	42
Indikaattori 2a:	Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssit (ympärikuotista kokopäivätyötä tekevät henkilötyövuosina).....	45
Indikaattori 2b:	Naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun edistämiseksi nimetyt elimen tai elinten henkilöstöresurssit (ympärikuotista kokopäivätyötä tekevät henkilötyövuosina).....	47
Indikaattori 3:	Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen.....	48
Taulukko 13:	Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen toiminnot.....	50
Taulukko 14:	Keskeisten valtavirtaistamiskeinojen käyttö EU:n jäsenvaltioissa (25).....	51

I Johdanto

Vuonna 1995 pidetyssä Yhdistyneiden kansakuntien neljännessä naisten maailmankonferenssissa hyväksyttiin Pekingin julistus ja toimintaohjelma. Ne ohjeistavat eurooppalaista ja kansallista naisten ja miesten tasa-arvoa edistävää politiikkaa ja ovat saaneet aikaan lukuisia aloitteita, joilla viranomaiset edistävät sukupuolten tasa-arvoa.

Pekingin konferenssin jälkeen Madridissa 15. ja 16. joulukuuta 1995 kokoontunut Eurooppa-neuvosto pyysi laatimaan vuosittaisen katsauksen Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa.

Ensimmäisten vuosikatsausten valmistuttua neuvosto pyysi puheenjohtajavaltio Itävallan esityksestä Pekingin toimintaohjelman järjestelmällisempää seurantaan. Neuvosto päätti joulukuussa 1998, että vuotuisen seurantaan sisältyisi määrällisiä ja laadullisia indikaattoreita sekä vertailevaa arviointia toimintaohjelmassa mainituilla keskeisillä ongelma-alueilla tapahtuneen kehityksen arvioimiseksi.

Neuvosto hyväksyi joulukuussa 1999 puheenjohtajavaltio Suomen ehdotuksesta yhdeksän aihepiiriin ”Naiset vallankäytössä ja päätöksenteossa” liittyvää indikaattoria. Neuvosto kannusti myös tulevia puheenjohtajavaltioita laatimaan yhteistyössä vuotuiset katsaukset sekä kehittämään indikaattoreita ja vertailevaa arviointia. Neuvosto on tämän jälkeen hyväksynyt seuraavat indikaattorit:

- 2000 – naiset talouselämässä (työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen) Ranskan puheenjohtajakaudella;
- 2001 – naiset talouselämässä (samapalkkaisuus) Belgian puheenjohtajakaudella;
- 2002 – naisiin kohdistuva väkivalta Tanskan puheenjohtajakaudella Espanjan puheenjohtajakaudella toteutetun tutkimuksen ja konferenssin pohjalta;
- 2003 – naiset ja miehet taloudellisessa päätöksenteossa Kreikan puheenjohtajakaudella tehdyn tutkimuksen ja puheenjohtajavaltio Italian esittämien indikaattorien pohjalta;
- 2004 – sukupuolinen häirintä työpaikalla Irlannin puheenjohtajakaudella tehdyn tutkimuksen ja puheenjohtajavaltio Alankomaiden esittämien indikaattorien pohjalta.

Vuonna 2005 – Pekingin toimintaohjelman kymmenvuotisjuhlavuotena – puheenjohtajavaltio Luxemburg julkaisi selvityksen toimintaohjelman toimeenpanon edistymisestä Euroopan unionissa. Toukokuussa 2005 neuvosto pyysi jäsenvaltioita ja komissiota vahvistamaan sukupuolten tasa-arvoa edistäviä institutionaalisia mekanismeja ja luomaan puitteet toimintaohjelman täytäntöönpanon arvioinnille, jotta edistymistä voitaisiin seurata johdonmukaisemmin ja järjestelmällisemmin.

Syyskuussa 2005 EU:n sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisen korkean tason ryhmä (High Level Group on Gender Mainstreaming, HLGGM) päätti omaksua yksinkertaistetun lähestymistavan indikaattorien kehittämiseen: puheenjohtajavaltiot voisivat kunkin aihepiirin saatavilla oleviin tietoihin perustuvassa seurannassa pyrkiä löytämään indikaattoreita, jotka ovat keskeisen tärkeitä Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanon kannalta ja joita tulisi analysoida tarkemmin EU:n piirissä. Kunkin aihepiirin indikaattorien lukumäärän rajoittamista pidettiin myös toivottavana. Tämän lähestymistavan toivottiin auttavan puheenjohtajavaltioita esittämään vuorollaan indikaattorikonaisuuden, jonka avulla voisi kattaa vielä puuttuvat Pekingin toimintaohjelman keskeiset ongelma-alueet.

Neuvosto hyväksyi kesäkuussa 2006 puheenjohtajavaltio Itävallan esityksestä kolmen naisten terveyttä koskevan indikaattorin kokonaisuuden. Lisäksi EU:n sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisen korkean tason ryhmä ja komissio päättivät keväällä 2006, että Suomi valmistelisi puheenjohtajakaudellaan indikaattorit Pekingin toimintaohjelman keskeiselle ongelma-alueelle, joka koskee institutionaalisia mekanismeja naisten aseman edistämiseksi.

Nykyisistä eurooppalaisista tietokannoista ei kuitenkaan löydy tässä tarvittavaa aineistoa, joten aineiston kokoamista varten oli laadittava oma kyselytutkimus. Suomi valmisteli puheenjohtajakaudellaan kyselyn ja keräsi tiedot kaikkien jäsenvaltioiden avustuksella.

Puheenjohtajavaltio Suomi esittelee tässä selvityksessä indikaattorien laatimisen perusteet, kyselyn tulokset ja esitetyt indikaattorit.

2 Indikaattorien laatimisen perusteet: Pekingin toimintaohjelman tavoitteet EUn strategioiden kontekstissa

2.1 Perusnäkökohtia

Nyt laaditut indikaattorit liittyvät Pekingin toimintaohjelman keskeiseen ongelma-alueeseen H. Institutionaaliset mekanismit naisten aseman edistämiseksi. Toisaalta huomioon on otettu myös institutionaalisten mekanismien tai kansallisten toimielinten (käytetään samassa merkityksessä) alalla EU:ssa viime aikoina tapahtunut kehitys. Puheenjohtajavaltio Suomi on pyrkinyt siihen, että esitetyt indikaattorit mittaisivat aidosti eräiden Pekingin toimintaohjelmassa keskeiselle ongelma-alueelle H asetettujen keskeisten tavoitteiden saavuttamista ja samalla kattaisivat EU:n ja jäsenvaltioiden tähän liittyvät poliittiset tavoitteet.

Kansallisille hallituksille asetetaan Pekingin toimintaohjelman ongelma-alueen H. Institutionaaliset mekanismit yhteydessä kolme strategista tavoitetta. Ne ovat (a) luoda tai vahvistaa kansallisia toimielimiä, (b) sisällyttää naisnäkökulma lainsäädäntöön sekä julkishallinnon toimintaan, ohjelmiin ja hankkeisiin ja (c) tuottaa ja levittää sukupuolen mukaan eriteltyä tietoa. Pekingin toimintaohjelman rakennetta noudattava indikaattorikonaisuus voisi vastaavasti koostua kolmesta indikaattorista: yksi koskisi kansallisia toimielimiä, toinen valtavirtaistamista ja kolmas sukupuolen mukaan eriteltyä tilastotietoa.

Ensimmäisen strategisen tavoitteen – ”vahvistaa kansallisia toimielimiä” – osalta tarvitaan indikaattori, jolla mitataan sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liittyvää sitoumusta ja vastuuta julkishallinnossa.

EU:ssa on myös osoitettu suurta kiinnostusta perustaa direktiivin 2002/73/EY¹ mukaisia, sukupuolten tasa-arvoa edistäviä hallintoelimistä erillään olevia elimiä tasa-arvoisen kohtelun edistämiseksi. Siksi institutionaalisia mekanismeja koskevassa EU-tutkimuksessa kerättiin tietoa ja tässä selvityksessä raportoidaan myös tämäntyyppisistä elimistä. Direktiivin itsenäistä elintä koskevan artiklan määräysten toteutumista varsinaisesti mittaava indikaattori ei kuitenkaan mahtunut tämän tehtävän piiriin. Sen sijaan luotiin toinen indikaattori, jotta kaikki julkishallinnon toimielimet saatiin katettua.

Toisen strategisen tavoitteen seuranta varten tarvitaan kolmas indikaattori, joka koskee sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseen liittyviä rakenteita ja keinoja. Jos valittuja indikaattoreita ei voi olla kolmea enempää, tilastoja varten ei jää omaa indikaattoriaan. Tällöin nyt esitetyt kolme indikaattoria kattavat kaksi kolmasosaa Pekingin toimintaohjelman institutionaalisia mekanismeja käsittelevästä osiosta.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/73/EY, annettu 23 päivänä syyskuuta 2002, miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY muuttamisesta.

2.2 Aineiston keruu

Puheenjohtajamaa Suomi laati kyselylomakkeen, jolla aineisto kerättiin jäsenvaltioilta. Alustava kysely lähetettiin kesäkuussa 2006 sähköpostitse jäsenvaltioille (EU:n sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisen korkean tason ryhmän jäsenille) kommentoitavaksi. Kommentteja saatiin yhdeksältä maalta, ja joitakin kysymyksiä muotoiltiin niiden perusteella uudelleen. Lopullinen kyselylomake lähetettiin jäsenvaltioille sähköpostitse 3.7.2006, ja palautuksen määräajaksi asetettiin 24.7.2006. Kaikkiaan 21 jäsenvaltiota vastasi kyselyyn. Neljän jäsenvaltion osalta käytettiin kyselyluonnokseen saatuja vastauksia. Elokuussa muutamalta vastaajalta pyydettiin vielä sähköpostitse lisäselvityksiä.²

2.3 Kyselykohtien muotoilu

a) Ensimmäisen indikaattorin perusteet: luoda tai vahvistaa kansallisia toimielimiä

Pekingin toimintaohjelman strateginen tavoite H.1. – luoda tai vahvistaa kansallisia toimielimiä ja muita hallintoelimiä – koostuu kuudesta alatavoitteesta. Ne ovat lyhyesti seuraavat: Vastuu sukupuolten tasa-arvon edistämispolitiikasta olisi uskottava korkeimmalle mahdolliselle poliittiselle tasolle, esimerkiksi ministeritasolle (203 a). Kansallisen toimielimen olisi sijaittava korkeimmalla mahdollisella tasolla hallinnossa. Sillä olisi oltava selkeästi määritelty toimeksianto ja toimivalta, riittävät voimavarat sekä kyky ja valta vaikuttaa politiikkaan sekä laatia ja tarkistaa lakiesityksiä (203 b). Virkamiehille olisi myös järjestettävä koulutusta (203 c). Hallitusten tulisi myös luoda menettelytapoja, joiden avulla kansallinen toimielin voi koota tietoa koko hallinnon toimintatavoista jo varhaisessa vaiheessa sekä jatkuvasti soveltaa niitä toiminnan kehittämiseen ja hallinnonsisäisen prosessin tarkistamiseen (203 d). Hallitusten olisi raportoitava säännöllisesti lainsäädäntöelimille tasa-arvotyön edistymisestä (203 e) sekä edistettävä laajaa ja monimuotoista, niin julkisen ja yksityisen sektorin kuin vapaaehtoistenkin toimijoiden aktiivista osallistumista työhön naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi (203 f). Kaikkia näitä alatavoitteita pidettiin keskeisenä tärkeinä sille, että hallintoelin olisi tehokas, vaikutusvaltainen ja vahva myös EU-tasolla, ja ne kaikki otettiin huomioon indikaattorien laadinnassa. Ainoa poikkeus oli virkamiesten koulutus (203 c), joka toki on tärkeää, mutta jota ei otettu mukaan, koska sen mittaamisen ei katsottu mahtuvan tämän tutkimuksen piiriin.

Sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin

Sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin, joka suunnittelee, koordinoi ja panee toimeen hallituksen tasa-arvopolitiikkaa ja joka on yleensä hallitustason elin (eli toimii ministeriön tai valtioneuvoston kanslian yhteydessä).

² Henkilöstötietoja pyydettiin vuodelta 2005. Koska työntekijämäärä muuttuu käytännössä jatkuvasti, moni jäsenvaltio päivitti tietonsa syyskuussa 2006. Tämä voi heikentää jonkin verran tässä raportissa ilmoitettujen lukujen luotettavuutta, mutta se ei kuitenkaan vaikuta tuloksiin merkittävästi.

Ajatuksena oli, että ensimmäinen indikaattori olisi summamuuttuja, joka koostuu edellä mainituista osatekijöistä tai ulottuvuuksista. Kyselyssä käytetyt kysymykset muotoiltiin sitten niiden perusteella. Ensimmäinen indikaattori keskittyy sukupuolten tasa-arvoa edistävään hallintoelimeen, joka suunnittelee, koordinoi ja panee toimeen hallituksen tasa-arvopolitiikkaa ja joka on yleensä hallitustason elin (eli toimii ministeriön tai valtioneuvoston kanslian yhteydessä).

Ensimmäinen kysymys vastuusta hallinnon korkeimmalla mahdollisella tasolla on lähes identtinen Pekingin toimintaohjelman alatavoitteen kanssa. Toinen kysymys koskee hallintoelimen pysyvyyttä tai väliaikaisuutta. Kolmas kysymys liittyy hallintoelimen asemaan ministeriöhierarkiassa. Elinen asema hierarkiassa ilmentää yhdessä ensimmäisen kysymyksen ”korkeimman mahdollisen tason vastuun” kanssa suoraan sitä, millainen valta sillä on vaikuttaa politiikkaan sekä koota tietoa koko hallinnon toimintatavoista. ”Selkeästi määriteltyä toimeksiantoa ja toimivaltaa” koskevaa alatavoitetta 203 (b) laajennettiin kattamaan hallintoelimen tavanomaiset lakisääteiset tehtävät ja toiminnot (kysymys 5).

Hallitusten lainsäädäntöelimille suorittamaa raportointia pidettiin tärkeänä hallituksen tilintekovelvollisuuden (kysymys 8) sekä poliittisten ja muiden toimijoiden osallistumisen kannalta. Hallitusten sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevat toimintasuunnitelmat ovat EU:ssa yleisiä. Niillä tuetaan sukupuolten tasa-arvon edistämisestä vastaavan ministeriön työtä kaikilla aloilla, ja niitä käytetään laajakantoisten ja eri toimialoille ulottuvien poliittisten päämäärien edistämiseen. Tälle laadittiin oma kohta (kysymys 7). Myös Pekingin toimintaohjelmassa suositellaan hallitusten toimintaohjelmia, mutta siinä tätä aihetta käsitellään kohdassa ”Institutionaaliset järjestelyt”.

Lähes kaikissa EU-maissa kansalaisyhteiskunnan toimijat – esimerkiksi naisjärjestöt ja muut kansalaisjärjestöt sekä työmarkkinaosapuolet – osallistuvat aktiivisesti sukupuolten tasa-arvon edistämistyöhön niin kansallisella tai liittovaltiotasolla kuin EU-tasollakin. Mukaan otettiin myös kansalaisyhteiskunnan osallistumistapoja koskeva kysymys (kysymys 9).

b) Naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistävä itsenäinen elin

Direktiivin 2002/73/EY mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä elin tai elimiä, jonka tai joiden tehtävänä on edistää, analysoida, valvoa ja tukea kaikkien henkilöiden tasa-arvoisen, sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä vapaan kohtelun toteuttamista, sekä toteutettava niitä koskevat tarpeelliset järjestelyt. Tällainen elin voi olla osa virastoa, joka vastaa ihmisoikeuksien puolustamisesta tai yksilön oikeuksien turvaamisesta kansallisella tasolla. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että näiden elinten toimivaltaan kuuluu avustaa itsenäisesti syrjinnän uhriksi joutuneita henkilöitä, teettää riippumattomia selvityksiä syrjintään liittyvistä kysymyksistä sekä julkaista riippumattomia raportteja ja antaa suosituksia kaikista syrjintään liittyvistä kysymyksistä (8a artikla).

On muistettava, että sana ”itsenäinen” viittaa näiden elinten direktiivin 2002/73/EY 8a artiklassa määriteltyyn itsenäiseen toimivaltaan, kuten esimerkiksi syrjinnän uhreiksi joutuneiden itsenäiseen avustamiseen näiden tekemiä syrjintävalituksia tutkittaessa. Elinten itsenäisyys on siinä mielessä suhteellista, että ne ovat jäsenvaltioiden nimeämiä, ne voidaan perustaa hallituksen päätöksellä ja niiden voimavarat ovat yleensä riippuvaisia valtion talousarvion määrärahapäätöksistä.

Siksi kyselyyn sisällytettiin kysymys, joka koskee naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistävän itsenäisen elimen olemassaoloa ja tyyppiä. Jäsenvaltioita pyydettiin tämentämään, käsitteleeö direktiivissä 2002/73/EY mainittu itsenäinen elin tasa-arvoista kohtelua liittyen yksinomaan sukupuoleen vai mahdollisesti useaan eri tekijään, joista yksi on sukupuoli. Kyselyssä ei kuitenkaan tiedusteltu tarkemmin, kuinka laajalti jäsenvaltiot noudattavat 8a artiklan määräyksiä. Siksi tämän kyselyn avulla hankitut tiedot jäivät liian niukoiksi mahdollistamaan itsenäisen elimen olemassaoloa, tyyppiä ja toimintakykyä kartoittavan informatiivisen indikaattorin laatimisen.

Myös Pekingin toimintaohjelmassa suositellaan erityisten syrjinnältä suojelevien elinten perustamista. Naisten ihmisoikeuksiin liittyvä strateginen tavoite 230 (e) kehottaa luomaan tai vahvistamaan itsenäisiä kansallisia instituutioita, jotka edistävät ja suojelevat naisten ihmisoikeuksia. Strateginen tavoite F.5 – poistaa ammatillinen eriytyminen ja kaikenlainen syrjintä työelämässä – vaatii luomaan asianmukaiset mekanismit työ-syrjinnän kieltävien lakien seurantaan ja tarkistamista varten (178 c).

c) Toisen indikaattorin perusteet: henkilöstöresurssit

Naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistävä itsenäinen elin

Direktiivin 2002/73/EY mukaisesti nimetty yksi tai useampi elin, jonka tehtävänä on edistää tai turvata (käytetty samassa merkityksessä) tasa-arvoista kohtelua ilman sukupuolista syrjintää.

Sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin. Sukupuolten tasa-arvo ei edisty ilman riittäviä voimavaroja. Siksi hallituksen sitoutuneisuutta sukupuolten tasa-arvon edistämiseen voidaan mitata sukupuolten tasa-arvoa edistävälle hallintoelimelle myönnettyjen resurssien perusteella. Koska tasa-arvotyöhön myönnettyjen resurssien kokonaismäärästä on vaikea saada vertailukelpoista tietoa, resurssit on tässä rajattu sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen käyttöön varattuihin henkilöstöresursseihin (kysymys 4). Henkilöstön lukumäärä pyydettiin ilmoittamaan henkilötyövuosina (htv) ja rajattiin ainoastaan ympärivuotista kokoaikatyötä tekeviin. Mukaan ei otettu projektihenkilökuntaa, jonka palkat rahoitetaan valtion talousarvion ulkopuolelta. Toinen indikaattori perustuu näihin tekijöihin.

Naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistävä itsenäinen elin. Direktiivissä 2002/73/EY mainitulle itsenäiselle elimelle varatut resurssit antavat tärkeää tietoa siitä, kuinka tehokasta sukupuolisyrynnältä suojele on. Budjettimäärärahojen jako kertoo myös poliittisista priorisoinneista. Tasa-arvoista kohtelua edistävän itsenäisen elimen käyttöön varatut resurssit pyydettiin ilmoittamaan ympärivuotista kokopäivätyötä tekevien määränä samoista syistä ja käyttäen samoja määritelmiä kuin sukupuolten tasa-arvoa edistävien hallintoelinten yhteydessä. Jos itsenäinen elin edistää kaikkien ihmisten tasa-arvoista kohtelua eli sukupuoli on vain yksi niistä syrjinnän perusteista, joita vastaan elin toimii, vastaajia pyydettiin arvioimaan ainoastaan sukupuolen perusteella tapahtuvan syrjinnän poistamiseen keskittyvän henkilökunnan määrää. Tavoitteena oli käyttää tätä tietoa naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun edistämiseen käytettävissä olevia henkilöstöresursseja mittaavan indikaattorin luomiseen. Toinen indikaattori perustuu myös näihin tekijöihin.

d) Kolmannen indikaattorin perusteet: sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen

Naisnäkökulman sisällyttäminen eli sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen on Pekingin toimintaohjelman institutionaalisia mekanismeja koskevan keskeisen ongelma-alueen toinen päätavoite. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamista koskevan indikaattorin ja siihen liittyvien kysymysten laatimisen lähtökohtina käytettiin seuraavia alatavoitteita.

Pekingin toimintaohjelman mukaan hallitusten on pyrittävä takaamaan, että ennen jokaista päätöstä sen vaikutukset analysoidaan erikseen naisten ja miesten kannalta (204 a). Hallitusten tulee myös arvioida työllisyys- ja tulopolitiikan vaikutuksia sen varmistamiseksi, että naiset pääsevät suoraan osallisiksi kehityksen tuloksista (204 b). Niiden on myös edistettävä sukupuolinäkökulman sisällyttämistä lainsäädäntöön (204 d) ja annettava kaikille ministeriöille tehtäväksi tarkistaa toimintapolitiikkansa ja ohjelmansa sukupuolinäkökulmasta. Myös ministeriöidenvälisestä koordinoinnista on huolehdittava (204 e).

Hallituksille asetettujen tavoitteiden lisäksi Pekingin toimintaohjelmaan sisältyy tavoitteita, joilla kansallisia toimielimiä ohjataan edistämään sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista. Nämä tavoitteet koskevat kuitenkin jotakuinkin samoja asioita kuin hallituksille asetetut tavoitteet.

EU:n sukupuolten tasa-arvoa edistävät rakenteet ja linjaukset perustuvat sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista koskevaan kaksitahoiseen lähestymistapaan eli sukupuolten tasa-arvon edistämiseen kaikilla politiikan aloilla ja kaikissa toimissa sekä tarvittaessa erityistoimiin. Valtavirtaistamisessa on kyse siitä, kuinka hallintorakenteita ja -prosesseja kehitetään sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.

Valtavirtaistamisen indikaattoriksi valittiin sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen keskeisten osatekijöiden summamuuttuja. Tämän aihepiirin ensimmäinen alakysymys (10.1) koskee hallituksen valtavirtaistamiseen sitoutumisen asemaa julkishallinnossa eli sitä, onko se esimerkiksi lakisääteinen velvoite, tosiasiallisesti sitova päätös vai suositus. Tämä kysymyksenasettelu perustuu EU:ssa viime aikoina käytyyn keskusteluun ja nykyiseen asiointilaan jäsenvaltioissa. Lähin vastaava kohta Pekingin toimintaohjelmassa on 204(e), jossa hallituksia kehoitetaan antamaan kaikille ministeriöille tehtäväksi tarkistaa toimintapolitiikkansa ja ohjelmansa sukupuolinäkökulmasta. Toinen alakysymys (10.2) koskee erilaisten sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisessa tarvittavien rakenteiden ja keinojen, kuten ministeriöidenvälisten työryhmien, olemassaoloa. Näitä seuraavat kolme alakysymystä liittyvät erityisvälineiden käyttöön. Näitä ovat sukupuolivaikutusten arviointi lakien valmistelussa ja politiikkaohjelmien laatimisessa sekä sukupuolinäkökulman sisällyttäminen budjetointiin. Kuten edellä mainittiin, Pekingin toimintaohjelma sisältää vastaavia tavoitteita, mutta tässä kyselyssä käytetty terminologia perustuu EU:ssa nykyisin käytävään keskusteluun. Nykyterminologiaa on kirjattu esimerkiksi Luxemburgin puheenjohtajakaudella toukokuussa 2005 hyväksytyihin neuvoston päätelmiin Pekingin toimintaohjelman seurannasta sekä Naisten ja miesten tasa-arvon etenemissuunnitelman 2006–2010 osaan II: Tasa-arvoa koskevan hallintotavan parantaminen.

Kun Pekingin toimintaohjelman valtavirtaistamiseen liittyviä tavoitteita tarkastellaan EU:n ja jäsenvaltioiden nykyisen keskustelun valossa, näyttäisi siltä, että nykykeskustelussa ollaan jo edetty toimintaohjelman virstanpylväitä pidemmälle. On kuitenkin kiintoisaa nähdä, mitä indikaattorit paljastavat todellisesta asiaintilasta.

e) Sukupuolen mukaan eritellyn tiedon tuottaminen ja levittäminen

Sukupuolen mukaan eritellyn tilastotiedon tuottaminen on Pekingin toimintaohjelman kolmas keskeinen kansallisia toimielimiä koskeva tavoite. Kuten edellä todettiin, kolmen indikaattorin kokonaisuuteen ei mahdu tilastointia koskevaa indikaattoria. Tilastointindikaattorin laatiminen vaatisi huolellista paneutumista toimintaohjelman tilastointia koskevan kohdan H.3 alatavoitteisiin. Kyselyyn sisällytettiin kuitenkin yksi kysymys, jossa pyydettiin yleisarviointia aineiston erittelemisestä sukupuolen mukaan kansallisissa ja alueellisissa tilastopalveluissa. Tätä koskevat tulokset esitellään myös selvityksessä.

3 Tutkimustulokset

3.1 Sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liittyvät sitoumukset ja vastuu julkishallinnossa

Korkein vastuu (indikaattori 1)

Lähes kaikissa jäsenvaltioissa erityisvastuu hallituksen sukupuolten tasa-arvoa koskevan politiikan suunnittelusta, koordinoinnista ja toimeenpanosta on uskottu yhdelle ministerille. Tästä on vain kolme poikkeusta. Ranskassa korkein vastuu on apulaisministerillä, Portugalissa ministerineuvostoon kuuluvalla valtiosihteerillä ja Italiassa salakuttomalla ministerillä. Sloveniassa koko hallitus ja kaikki sen ministerit kantavat vastuun tasa-arvopolitiikasta, mutta Sloveniaa edustaa sukupuolten tasa-arvoon liittyvissä asioissa työ-, perhe- ja sosiaaliministeri (taulukko 1).

Taulukko 1: Sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liittyvä korkein vastuu EU:n jäsenvaltioiden hallinnossa

Korkeimmassa vastuussa on	
Ministeri	22
Apulaisministeri tai valtiosihteer	3

Vastuu sukupuolten tasa-arvon edistämisestä on siis kaikissa jäsenvaltioissa hallitustasolla. Sukupuolten tasa-arvokysymyksistä vastaa useimmissa maissa sosiaali-, terveys- tai työministeri. Joissakin maissa taas oikeusministerillä tai aluekehitysministerillä on päävastuu sukupuolten tasa-arvon edistämispolitiikasta.

Sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin (indikaattori 1)

Kaikilla EU:n jäsenvaltioilla on nykyisin sukupuolten tasa-arvoa edistämistä suunnitteleva, koordinoiva ja toimeenpaneva hallintoelin. Näillä elimillä on (Puolaa lukuun ottamatta) myös pysyvä asema valtionhallinnossa.

Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen asema hallinnossa (indikaattori 1)

Sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin sijaitsee kymmenessä jäsenvaltiossa valtionhallinnon korkeimmalla tasolla. Tämä tarkoittaa sitä, että elin on itsessään ministeriön osasto, jota johtaa kyseinen ministeri tai korkein virkamies, esimerkiksi kansliapäällikkö. Lähes yhtä monessa maassa tämä elin on jonkin osaston alainen yksikkö tai toimiala ja siten keskitasolla ministeriön hierarkiassa. Sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin asettuu vanhoissa jäsenvaltioissa (EU15) uusia jäsenvaltioita useammin ministeriön keskitason sijasta sen korkeimmalle tasolle. Luxemburgissa ja Kreikassa tasa-arvon edistämiseksi on omistettu kokonainen ministeriö³. Myös Italiassa kansalais-

³ Noin kolmannes uusien jäsenvaltioiden sukupuolten tasa-arvoa edistävästä elimistä ja lähes puolet vanhojen jäsenvaltioiden elimistä toimii ministeriön korkeimmalla tasolla.

oikeus- ja tasa-arvoministeriö toimii sukupuolten tasa-arvoa edistävänä hallintoelimenä, mutta sitä johtaa salkuton ministeri (taulukko 2).

Taulukko 2: Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen asema EU:n jäsenvaltioissa (25)

Sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin	
Kokonainen ministeriö	3
Ministeriön korkeimmalla tasolla	10
Ministeriön keskitasolla	9
Ministeriön alemmalla tasolla	0
Ministeriöiden ulkopuolinen itsenäinen elin	3

Liettuan järjestely poikkeaa muista jäsenvaltioista. Liettuan valtionhallinnossa maan sosiaaliturva- ja työministeriön kaikki osastot ja yksiköt osallistuvat sukupuolten tasa-arvon edistämistyön eri osa-alueisiin. Ministeriössä toimii kuitenkin myös tasa-arvoisia mahdollisuuksia ja sosiaalista integraatiota edistävä osasto ja sen alainen tasa-arvoisia mahdollisuuksia edistävä yksikkö, jotka voidaan katsoa erityisiksi sukupuolten tasa-arvoa edistäviksi elimiksi. Siksi maan sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin on tässä luokiteltu kuuluvaksi hierarkian keskitasolle, koska tällä tasolla toimiva elin näyttäisi olevan päävastuussa Liettuan hallituksen tasa-arvotoiminnoista (taulukko 2). On kuitenkin huomattava, että sukupuolten tasa-arvoon liittyvien kysymysten hoito on jakautunut Liettuan sosiaaliturva- ja työministeriössä sekä vertikaalisesti että horisontaalisesti.

Belgian, Maltan ja Slovenian sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin toimii ministeriöiden ulkopuolella. Belgian naisten ja miesten tasa-arvoa edistävä instituutti on itsehallinnollinen valtion laitos, joka toimii tasa-arvoministerin suojeluksessa. Maltan kansallinen tasa-arvonedistämiskomissio NCPE on lakisääteinen itsenäinen elin. Slovenian tasa-arvotoimisto on hallinnollisesti Slovenian tasavallan hallituksen pääsihteeristön alainen elin.

Slovenian elimen asema aiheuttaa tiettyjä ongelmia tämän selvityksen luokittelussa. Se sijaitsee hallinnollisesti valtionhallinnossa ja sillä on valtionhallinnon toimintoja, kuten oikeus tehdä lainsäädäntöä koskevia muutosalotteita sekä valmistella laki- ja muita esityksiä hallitukselle. Samalla se on kuitenkin itsenäinen virasto, jolla on oma, hallituksen organisaatorakenteiden ulkopuolelle jäävä budjetti. Slovenian sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelimen tapa käsitellä sukupuolten tasa-arvon intersektionaalisuuteen liittyviä ongelmia edustaa uutta ja innovatiivista lähestymistapaa sukupuolten tasa-arvon edistämisen institutionalisoimiseen. Koska se toimii ikään kuin koko hallituksen sisäisenä konsulttina, se pystyy ylittämään politiikanalojen rajat helpommin kuin jonkin ministeriön sisällä sijaitseva elin. Koska sillä ei kuitenkaan ole muodollista institutionaalista asemaa maan ministeriörakenteessa, Slovenian innovatiivinen malli on tässä tutkimuksessa luokiteltu ministeriöiden ulkopuoliseksi. Myös Slovenia itse valitsi tämän luokituksen kyselyymme toimittamassaan vastauksessa.

Espanjassakin sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen päätoiminnot on uskottu ministeriöiden ulkopuolella toimivalle itsehallinnolliselle elimelle, maan Naisinstituutille. Vuonna 2004 Espanjaan kuitenkin perustettiin tasa-arvopolitiikan kansliapäällikön virka, joten vastuu sukupuolten tasa-arvon edistämisestä on nykyisin valtionhallinnon korkeimmalla tasolla. Tämä tarkoittaa sitä, että riippumattoman Naisinstituutin

lisäksi maan työ- ja sosiaaliministeriön alaisuudessa toimii tasa-arvopoliitiikan kanslia-päällikön virasto.⁴

Toimeksianto ja valtuutus (indikaattori 1)

Kaikki EU:n jäsenvaltiot raportoivat, että sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen valtuutukseen ja toimintoihin kuuluu kansallisella tai liittovaltiotasolla sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen ja kehittäminen sekä EU- ja kansainväliset asiat. Lähes kaikkien tehtäviin kuuluu myös laatia hallitukselle poliittisia linjauksia, edistää hallituksen päätösten toimeenpanoa, tiedottaa ja kouluttaa, tarkistaa lakeja ja lakiesityksiä, analysoida politiikkaa sekä seurata ja arvioida uudistuksia. Lisäksi kaksi kolmesta jäsenvaltiosta ilmoitti, että niiden sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin tekee tutkimus- ja kehitystyötä, mikä ei yleensä ole ministeriöille luonteenomaista toimintaa (taulukko 3; ks. myös liite 1: taulukko 3).

Taulukko 3: Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen päätoiminnot EU:n jäsenvaltioissa (25)

Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen päätoiminnot	
Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen koordinointi ja kehittäminen	25
EU-asiat ja kansainväliset asiat	25
Poliittisten linjausten laatiminen hallitukselle	24
Hallituksen päätösten toimeenpanon edistäminen	23
Tiedottaminen, julkaisu toiminta ja koulutus	23
Lakien tarkistaminen ja valmistelu	22
Politiikan analysointi, uudistusten seuranta ja arviointi	21
Tutkimus- ja kehitystyö	16

Muiksi sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen tehtäviksi mainittiin oikeusneuvonta ja oikeusjuttujen hoitaminen (Belgia), positiiviset erityistoimet naisten tasavertaisten mahdollisuuksien edistämiseksi (Irlanti ja Slovenia) sekä hallinnon tietoineiston tarkastelu sukupuolinäkökulmasta käytettäväksi päätöksenteon pohjana (Ruotsi). Elimet tekevät myös yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa sekä järjestävät tukea ja avustuksia sukupuolten tasa-arvoa edistävälle järjestöille ja hankkeille.

Jäsenvaltiot ovat sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen toimintavaltuuksien suhteen saavuttaneet Pekingin toimintaohjelman tavoitteet erittäin hyvin. Ministeriön sisällä toimivien elinten toiminnoissa on eniten vaihtelua, kun taas ministeriöiden ulkopuolella toimivilla itsenäisillä elimillä (Belgia, Malta ja Slovenia) on lähes poikkeuksetta kaikki edellä mainitut toiminnot.⁵ Tämä kertoo yhä selvemmin siitä, että eräät toiminnot – esimerkiksi tutkimus- ja kehitystyö – ovat tavallisemmin ministeriöiden ulkopuolella toimivan elimen alaa.

⁴ Seuraavassa sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen toiminnoilla ja resursseilla viitataan kuitenkin Naisinstituuttiin.

⁵ Maltaan tasa-arvoa edistävällä elimellä on kaikki mainitut toiminnot hallituksen poliittisten linjausten laadintaa lukuunottamatta.

Hallituksen toimintasuunnitelma (indikaattori 1)

Koska toimintasuunnitelma on Pekingin toimintaohjelman tavoitteissa tärkeässä asemassa, toimintaohjelman olemassaolo ja siihen liittyvä raportointijärjestelmä on sisällytetty ensimmäiseen indikaattoriin, joka koskee sukupuolten tasa-arvokysymyksiin liittyvää vastuuta ja sitoumuksia. Muita osatekijöitä ovat aihepiiristä korkeimmasta vastuusta olevan asema hierarkiassa sekä edellä esitellyn hallintoelimen olemassaolo, sijainti ja toiminnot.

Yli puolella EU:n jäsenvaltioista (15) on hallituksen tai parlamentin hyväksymä sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskeva toimintasuunnitelma. Useimmat niistä ovat monivuotisia suunnitelmia, jotka on laadittu vähintään kolmen vuoden ajanjaksolle. Tšekin ja Tanskan suunnitelmat laaditaan tai päivitetään vuosittain. Myös mailla, joilla ei ole varsinaista hallituksen tasa-arvosuunnitelmaa, voi olla sukupuolten tasa-arvoa koskevia korkean tason strategisia tavoitteita (Yhdistynyt kuningaskunta) tai lakeja, jotka säätelevät sukupuolten tasa-arvon edistämistoimia (Itävalta). Belgian, Kyproksen, Unkarin, Puolan ja Espanjan toimintasuunnitelma on joko valmisteilla tai se laaditaan lähitulevaisuudessa. Sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevat toimintasuunnitelmat ovat jonkin verran yleisempiä vanhoissa jäsenvaltioissa (taulukko 4).

Taulukko 4: Sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskeva toimintasuunnitelma ja säännöllinen raportointi lainsäädäntöelimille

EU25	Hallituksen toimintasuunnitelma	Raportointi parlamentille	Ei kumpaakaan
Belgia		x	
Tšekki	x		
Tanska	x	x	
Saksa			x
Viro			x
Kreikka	x	x	
Espanja	x		
Ranska	x	x	
Irlanti	x	x	
Italia			x
Kypros		x	
Latvia	x	x	
Liettua	x	x	
Luxemburg	x	x	
Unkari			x
Malta		x	
Alankomaat	x	x	
Itävalta		x	
Puola			x
Portugali	x	x	
Slovenia	x	x	
Slovakia	x		
Suomi	x		
Ruotsi	x		
Yhdistynyt kuningaskunta	x	x	
Yhteensä (% jäsenvaltioista)	60 %	64 %	20 %

Lainsäädäntöelimille raportointi (indikaattori 1)

Noin kahdella kolmasosalla jäsenvaltioista (16) on järjestelmä, jolla sukupuolten tasa-arvon edistämistyön tilanteesta raportoidaan säännöllisesti kansalliselle tai liittovaltion lainsäädäntöelimelle (taulukko 4). Raportointi tapahtuu useimmissa näistä maista vuosittain, kahden vuoden välein tai joidenkin tapauksessa pyynnöstä. Ruotsi ja Ranska vastasivat, että raportointi on olennainen osa niiden vuotuista budjettiprosessia. Säännöllinen raportointijärjestelmä on jonkin verran yleisempi vanhoissa jäsenvaltioissa. Kaikkiaan 11 EU-maalla on sekä hallituksen tasa-arvosuunnitelma että järjestelmä lainsäädäntöelimelle raportointia varten, mutta 5 jäsenvaltiolla ei ole kumpaakaan.

3.2 Naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistävä itsenäinen elin

Jopa 22 jäsenvaltiota ilmoitti, että niillä on naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistävä itsenäinen elin. Puolet näistä elimistä (11) keskittyy yksinomaan sukupuolen perusteella tapahtuvaan syrjintään⁶. Lopuissa (11) taas naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelu kuuluu sellaisen itsenäisen elimen toimialaan, joka käsittelee myös muilla perusteilla tapahtuvaa syrjintää. Joidenkin elinten toimialoissa saattaa tapahtua muutoksia. Esimerkiksi Maltan itsenäistä elintä laajennetaan kattamaan myös muita syrjinnästä työntekijöiden aloja. Luxemburgissa naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistävän itsenäisen elimen perustaminen on valmisteilla ja Italiassa naisten ja miesten tasa-arvoisen ja syrjinnättömän kohtelun turvaaminen on hoidettu kansallisen, alueellisen ja paikallisen tasa-arvoneuvojaverkoston kautta (taulukko 5).

Useilla jäsenmailla on myös sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liittyvä neuvonantava elin tai muu vastaava kansallinen tai liittovaltiotason elin. Itävallassa, Belgiassa, Tšekissä, Kyproksella, Italiassa, Liettuassa, Slovakiassa, Yhdistyneellä kuningaskunnalla, Suomessa ja Ruotsilla on sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liittyvä neuvonantava elin tai neuvottelukunta. Jäsenvaltioilla on myös ministeriöiden välisiä työryhmiä, parlamentaarisia komiteoita tai parlamentaarisia naisverkostoja, jotka osallistuvat sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Irlanti on ainoa jäsenvaltio, jolla on erityinen tasa-arvotuomioistuin. Tasa-arvotuomioistuin on tarkoitettu syrjintätapauksiin liittyviin kuulemisiin ja sovitteluun, ja sen päätökset ja ratkaisut ovat oikeudellisesti sitovia.

⁶ Tähän ryhmään kuuluvat myös Belgia, Malta ja Espanja, joiden itsenäisen tasa-arvoelimen tehtäviin kuuluu huolehtiminen sekä hallituksen tasa-arvopolitiikan päätoiminnoista että sukupuolisyrynnältä suojelemisesta

Taulukko 5: Naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistävät itsenäiset elimet

EU25	Syrjinnältä suojeleva itsenäinen elin			Muu järjestely
	Syrjintä sukupuolen perusteella	Syrjintä useilla perusteilla	Valmisteilla	
Belgia	x			
Tšekki		x		
Tanska	x			
Saksa		x		
Viro	x			
Kreikka		x		
Espanja	x			
Ranska		x		
Irlanti		x		
Italia				x
Kypros	x			
Latvia		x		
Liettua		x		
Luxemburg			x	
Unkari		x		
Malta	x			
Alankomaat		x		
Itävalta		x		
Puola			x	
Portugali	x			
Slovenia	x			
Slovakia		x		
Suomi	x			
Ruotsi	x			
Yhdistynyt kuningaskunta	x			
Yhteensä (% jäsenvaltioista)	44 %	44 %	8 %	4 %

3.3 Sukupuolten tasa-arvon edistämistyöhön varatut henkilöstöresurssit

Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssit (indikaattori 2a)

Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstömäärä on pienimmillään 2 ja suurimmillaan 214. Henkilötyövuosina mitattuna suurimmat tasa-arvoelimet ovat Ranskassa (214) ja Espanjassa (113). Henkilöstön lukumäärä on ilmoitettu henkilötyövuosina ja rajattu ainoastaan ympärivuotista kokoaikatyötä tekeviin. Mukaan ei ole laskettu sellaista projektihenkilökuntaa, jonka palkat rahoitetaan valtion talousarvion ulkopuolelta.

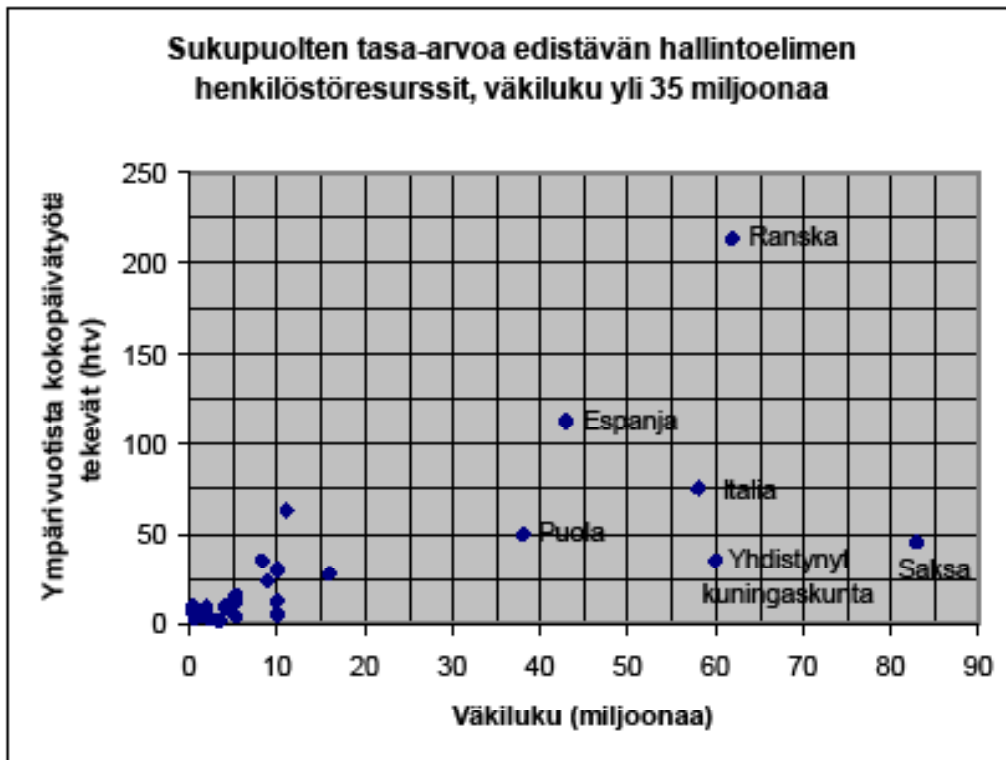
Taulukko 6: Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssit (ympäri-
vuotista kokopäivätyötä tekevät henkilötyövuosina)

EU25	Väkiluku (miljoonaa)	Henkilöstö (htv)	Henkilöstö väkilukuun suhteutettuna
Belgia	10	30	3,0
Tšekki	10	5	0,5
Tanska	5,4	16	3,0
Saksa	83	45	0,5
Viro	1,3	5	3,8
Kreikka ⁷	11	63	5,7
Espanja	43	113	2,6
Ranska	62	214	3,5
Irlanti	4,1	9	2,2
Italia	58	75	1,3
Kypros	0,7	3	4,3
Latvia	2,3	3	1,3
Liettua	3,4	2	0,6
Luxemburg	0,45	9,5	21,1
Unkari	10	12	1,2
Malta	0,4	6	15,0
Alankomaat	16	28	1,8
Itävalta	8,2	35	4,3
Puola	38	50	1,3
Portugali	11	63	5,7
Slovenia	2	9	4,5
Slovakia	5,4	4	0,7
Suomi	5,2	11	2,1
Ruotsi	9	24	2,7
Yhdistynyt kuningaskunta	60	35	0,6

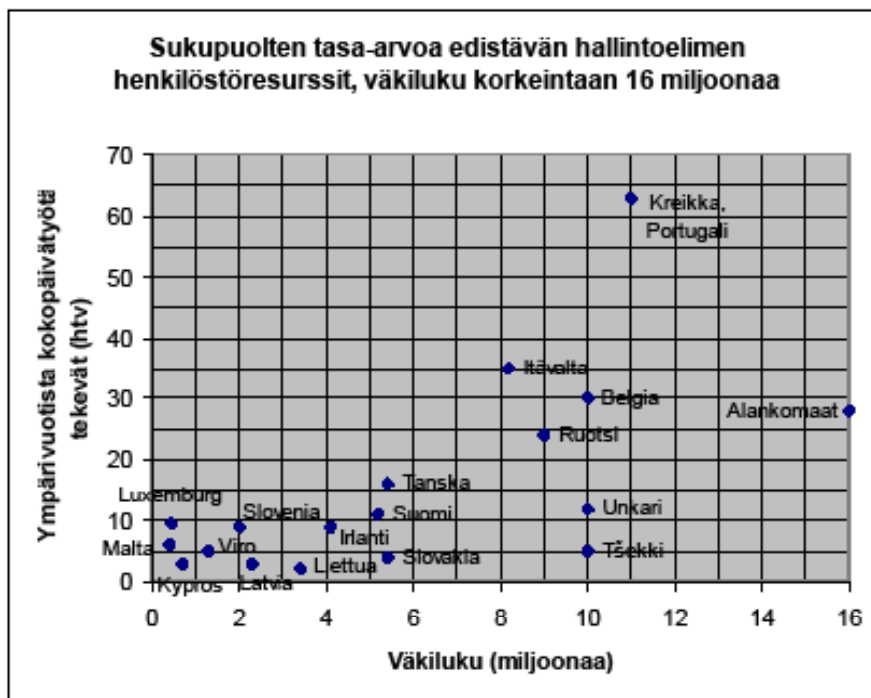
Jäsenvaltiot voidaan vertailun vuoksi jakaa karkeasti kahteen ryhmään väkiluvun perusteella. Suurimpien EU-maiden (väkiluku yli 35 miljoonaa) sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstössä on vähintään 35 työntekijää (taulukko 6, kaavio 1). Pienemmissä jäsenvaltioissa (väkiluku korkeintaan 16 miljoonaa) sukupuolten tasa-arvoa edistävällä hallintoelimellä on 2–63 työntekijää (kaavio 2). Väkilukuun suhteutettuna suurimmat tasa-arvoelimet ovat Luxemburgilla, Maltalla, Kreikalla, Portugalilla, Slovenialla, Kyproksella ja Itävallalla. Tšekin, Saksan, Yhdistyneen kuningaskunnan, Liettuan ja Slovakian elimet ovat suhteessa pienimmät. (Ks. myös taulukko 6.)

Vaikka tässä on vertailtu henkilöstömäärää suhteessa väkilukuun, on huomattava että sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen työtaakka ei kasva suorassa suhteessa väkilukuun. Kuten elimen toimeksiantoa ja toimintoja koskevasta kysymyksestä ilmenee, elimen perustoiminnot ovat maan väkiluvusta riippumatta lähestulkoon samat. Tämä osoittaa, että elin tarvitsee väkiluvultaan kaikkensuuruisissa maissa tietyn vähimmäismäärän työntekijöitä. Siksi pienimmät jäsenvaltiot menestyivät tässä vertailussa erittäin hyvin.

⁷ Kreikan tasa-arvoelimen resursseja lisättiin juuri uudella lailla 73 uudella työntekijällä. Paikkojen täyttämiseen liittyvä hallintoprosessi kestää vähintään vuoden.

Kaavio 1: Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssit EU:n jäsenvaltioissa, joiden väkiluku on yli 35 miljoonaa

Kaavio 2: Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssit EU:n jäsenvaltioissa, joiden väkiluku on korkeintaan 16 miljoonaa

Belgian ja Saksan kaltaisilla liittovaltioilla on myös kansallisen tason tasa-arvoelimiä. Niiden henkilöstö ei sisälly näihin laskelmiin, joten liittovaltioiden tasa-arvoelimityöskentelevän henkilökunnan määrä saattaa vaikuttaa todellista pienemmältä. Espanja ei ole liittovaltio, mutta se on jaettu autonomisiin alueisiin, joilla on tiettyyn rajaan saakka itsemääräämisoikeus esimerkiksi sukupuolten tasa-arvoon liittyvissä kysymyksissä. Niillä voi olla omia tasa-arvoelimiä ja henkilöstöä, joita ei ole otettu huomioon tässä vertailussa. Monilla EU-mailla on myös alueellisen ja paikallistason tasa-arvoelimiä tai -asiantuntijoita. Näitä ei ole otettu mukaan tähän vertailuun, koska tässä keskitytään valtionhallinnon elimiin. Siksi tässä esitetyt luvut eivät kerro koko totuutta julkishallinnon panostuksesta tasa-arvon edistämistyötä tekevään henkilöstöön, koska mukaan on luettu ainoastaan valtionhallinnossa työskentelevät.

Naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun edistämiseksi nimetyt elimen tai elinten henkilöstöresurssit (indikaattori 2b)

Tasa-arvoisen kohtelun edistämiseksi nimetyt elimen tai elinten henkilöstöresurssit vaihtelevat suuresti maasta toiseen. Kreikan, Latvian, Slovenian, Viron, Slovakian ja Kyproksen itsenäisillä elimillä on yksi tai kaksi kokopäivätoimista työntekijää, jotka keskittyvät ainoastaan sukupuolen perusteella tapahtuvan syrjinnän poistamiseen. Toisaalta joissakin maissa on kokopäivätoimisen henkilöstön perusteella mitattuna erityisen suuria elimiä.

Näitä maita ovat Yhdistynyt kuningaskunta (165 työntekijää), Ruotsi (28) ja Portugali (19). Myös Ranskalla ja Alankomailla on suuret itsenäiset elimet, jotka edistävät tasa-arvoista kohtelua. Ranskaa ja Alankomaita sekä myös Unkaria koskevat luvut eivät kuitenkaan ole vertailukelpoisia muiden jäsenmaiden lukujen kanssa, koska ne viittaavat sellaiseen henkilöstöön, joka työskentelee myös muilla perusteilla tapahtuvan syrjinnän poistamiseksi (taulukko 7).

Taulukko 7: Sukupuolen perusteella tapahtuvalta syrjinnältä suojelemiseksi nimetyn elimen henkilöstöresurssit (ympärivuotista kokopäivätyötä tekevät henkilötyövuosina)

	Väkiluku (miljoonaa)	Itsenäinen elin		Hallintoelimen/ itsenäisen elimen henkilöstö (htv)
		Henkilöstö (htv), joka keskittyy sukupuoli- syrjinnältä suojelemiseen	Henkilöstö (htv), joka keskittyy eri perusteilla tapahtuvalta* syrjinnältä suojelemiseen	
Belgia	10			30
Tšekki	10	5		
Tanska	5,4	4		
Saksa	83	-		
Viro	1,3	1		
Kreikka	11	1		
Espanja	43			113
Ranska	62		66	
Irlanti	4,1	6		
Italia	58	-		
Kypros	0,7	2		
Latvia	2,3	1		
Liettua	3,4	3,5		
Luxemburg	0,45	-		
Unkari	10		7	
Malta	0,4			6
Alankomaat	16		42	
Itävalta	8,2	14,5		
Puola	38	-		
Portugali	11	19		
Slovenia	2	1		
Slovakia	5,4	1,5		
Suomi	5,2	9,5		
Ruotsi	9	28		
Yhdistynyt kuningaskunta	60	165		

Väkiluku 1.1.2005 (Eurostat)

* Henkilöstö, joka vastaa useilla eri perusteilla, ml. sukupuoli, tapahtuvan syrjinnän vastaisista toimista.

** Sellaisen itsenäisen elimen henkilöstöresurssit, jolla on samanlaiset päätoiminnot kuin edellä kuvaillulla sukupuolten tasa-arvoa edistävällä hallintoelimellä.

Naisten ja miesten tasavertaisen kohtelun edistämiseen käytettävissä olevia henkilöstöresursseja koskeva aineisto ei kuitenkaan ole useilta osin täysin vertailukelpoista. Naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistäviä elimiä on kolmea eri tyyppiä. Yhdessätoista jäsenvaltiossa on itsenäinen elin, joka keskittyy yksinomaan tasa-arvoiseen kohteluun sukupuolen perusteella. Kolme näistä (Espanja, Belgia ja Malta) on kuitenkin samalla sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin. Näiden kolmen suhteellisen suuren itsenäisen elimen henkilöstömäärä ei ole vertailukelpoista muuntyyppisten, yksinomaan sukupuolten tasa-arvokysymyksiin keskittyvien itsenäisten elinten työntekijämäärän kanssa. Siksi näitä kolmea elintä koskevia tietoja ei ole otettu mukaan indikaattoria 2b laadittaessa suoritettuun vertailuun.

Myös toinen päätyyppi on käytössä yhdessätoista jäsenvaltiossa. Niiden itsenäinen elin edistää tasa-arvoista kohtelua usean eri perusteen suhteen. Jäsenvaltioita pyydettiin arvioimaan ainoastaan sukupuolisyrynnän vastaiseen työhön keskittyvän henkilökunnan määrä. Arvio saatiin seitsemältä yhdestätoista jäsenvaltiosta. Saksassa elin on vielä perustamisvaiheessa. Näin päästiin tilanteeseen, jossa näiden seitsemän jäsenvaltion, joissa toimii useilla eri perusteilla (joista yksi on sukupuoli) tapahtuvaa syrjintää käsittelevä elin, henkilöstömäärä on vertailukelpoinen yksinomaan sukupuolten tasa-arvokysymyksiin keskittyvien itsenäisten elinten työntekijämäärän kanssa. Siten 15 jäsenvaltion henkilöstötiedot ovat keskenään vertailukelpoisia.

Sukupuolten tasa-arvoa edistävien hallintoelinten ja itsenäisten elinten käyttöön varatut henkilöstöresurssit

Toista indikaattoria varten tarvitaan sekä sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen että (direktiivissä 2002/73/EY mainitun) itsenäisen elimen henkilöstömäärä. Indikaattori on jaettu kahteen osaan, jotta se olisi mahdollisimman informatiivinen. Indikaattori 2a koskee hallintoelimen henkilöstöresursseja ja 2b itsenäisen elimen resursseja.

Vaikka hallintoelinten henkilöstömäärät eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään, saatu aineisto luo suhteellisen hyvän perustan indikaattorin 2a arvojen laskennalle.

Naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistävää itsenäistä elintä koskevan indikaattorin 2b laskenta perustuu niiden 15 jäsenvaltion antamiin tietoihin, joiden henkilöstötiedot ovat keskenään vertailukelpoisia.

3.4 Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistuminen julkishallinnon tasa-arvotyöhön

Lähes kaikissa EU-maissa kansalaisyhteiskunnan toimijat – esimerkiksi naisjärjestöt ja muut kansalaisjärjestöt sekä työmarkkinaosapuolet – osallistuvat aktiivisesti sukupuolten tasa-arvon edistämistyöhön kansallisella tai liittovaltiotasolla. Yleisimpiä yhteistyö- ja osallistamistapoja ovat tiedotus- ja julkaisutoiminta, kokousten ja seminaarien järjestäminen sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden säännöllinen kuuleminen sukupuolten tasa-arvoon liittyvien uudistusten valmistelussa. Kansalaisyhteiskunnan edus-

tajia kutsutaan myös erilaisten väliaikaiselinten, toimikuntien, komissioiden ja työryhmien jäseniksi. Monissa jäsenvaltioissa järjestetään myös säännöllisesti tapaamisia ja kuulemistilaisuuksia, joissa kansalaisyhteiskunnan toimijat pääsevät keskustelemaan ja pohtimaan valtionhallinnon sukupuolten tasa-arvoon liittyviä toimia ja politiikkaa. Noin puolessa jäsenvaltioista kansalaisyhteiskunta on edustettuna sukupuolten tasa-arvon edistämisestä vastaavan ministeriön neuvoo-antavassa elimessä (taulukko 8).

Taulukko 8: Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistuminen julkishallinnon tasa-arvotyöhön EU:n jäsenvaltioissa (25)

	Naisjärjestöjen osallistuminen	Työmarkkinajärjestöjen osallistuminen
Kansalaisyhteiskunta on edustettuna sukupuolten tasa-arvon edistämisestä vastaavan ministeriön neuvoo-antavassa elimessä	15	12
Kansalaisyhteiskunnan edustajia kutsutaan säännöllisesti erilaisten väliaikaiselinten jäseniksi	18	20
Kansalaisyhteiskunnan toimijoita kuullaan säännöllisesti sukupuolten tasa-arvoon liittyvien uudistusten valmistelussa	20	19
Tapaamisia ja kuulemistilaisuuksia, joissa kansalaisyhteiskunnan toimijat pääsevät keskustelemaan ja pohtimaan asioita, järjestetään säännöllisesti	17	15
Kokouksia, seminaareja yms. järjestetään yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa	24	22
Kansalaisyhteiskunnan toimijoille jaetaan tietoa, julkaisuja ja muuta aineistoa	24	23

EU:n jäsenvaltioissa kansalaisjärjestöjen, varsinkin naisjärjestöjen, osallistuminen on jonkin verran yleisempää kuin työmarkkinaosapuolien osallistuminen. Työmarkkinaosapuolet ovat jonkin verran yleisemmin mukana ainoastaan sukupuolten tasa-arvo-politiikkaa arvioivien ja kehittävien väliaikaisten elinten toiminnassa. Kaikkein aktiivisimmin sekä naisjärjestöt että työmarkkinaosapuolet pääsevät osallistumaan Belgiassa, Kyproksella, Ranskassa, Saksassa, Slovakiassa, Ruotsissa ja Luxemburgissa ja vähäisintä kansalaisyhteiskunnan osallistuminen on Itävallassa, Alankomaissa, Maltalla, Virossa ja Italiassa. Kreikassa, Maltassa ja Alankomaissa kansalaisjärjestöt osallistuvat työmarkkinaosapuolia aktiivisemmin hallituksen tasa-arvotyöhön. Yhdistyneessä kuningaskunnassa osallistujina taas ovat pääasiassa työmarkkinajärjestöt. Muissa jäsenvaltioissa kansalaisjärjestöjen ja työmarkkinajärjestöjen osallistuminen on suunnilleen yhtä yleistä.

Pekingin toimintaohjelmassa asetetut kansalaisyhteiskunnan osallistumista koskevat tavoitteet onkin saavutettu erinomaisesti. Koska indikaattoreita voitiin luoda vain rajallinen määrä, kansalaisyhteiskunnan osallistumista ei kuitenkaan käytetty tässä yhteydessä indikaattorin laatimisen perusteena.

3.5 Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen (indikaattori 3)

Useimmissa jäsenvaltioissa sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseen on joko lakisääteinen velvollisuus (9) tai hallituksen tosiasiassa sitova päätös (9). Kolmessa (3) maassa hallitus on antanut sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamista koskevan suosituksen. Myös muissa jäsenvaltioissa (4) hallitus on tehnyt jonkin sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamista koskevan sitoumuksen. Esimerkiksi Portugalin poliittinen sitoumus on annettu hallitusohjelmassa ja kansallisessa tasa-arvosuunnitelmassa. Slovakiassa on meneillään Phare-ohjelman kummitoimintahanke. Sen tavoitteena on luoda Slovakiaan sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisessa tarvittavat hallintorakenteet. Myös Belgian hallitus on hyväksynyt valtavirtaistamista koskevan lakiesityksen. Lain astuttua voimaan kaikkien liittovaltion hallintoelinten velvollisuutena on sisällyttää sukupuolinäkökulma poliittisiin prosesseihinsa (taulukko 9).

On kiintoisaa huomata, että useissa uusissa jäsenvaltioissa sitoutuminen valtavirtaistamiseen on lakisääteinen velvollisuus, kun taas vanhemmissa jäsenvaltioissa se perustuu usein tosiasiassa sitovaan päätökseen. Muut sitoumuksen perustana olevat tekijät ovat kummassakin ryhmässä suunnilleen yhtä yleisiä.

Taulukko 9: Tekijät, joiden perusteella hallitus on sitoutunut sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseen julkishallinnossa

EU25	Lakisääteinen velvollisuus	Tosiasiassa sitova päätös	Suositus	Jokin muu sitoumus
Belgia				x
Tšekki				
Tanska	x			
Saksa	x			
Viro	x			
Kreikka		x		
Espanja		x		
Ranska	x			
Irlanti		x		
Italia			x	
Kypros			x	
Latvia	x			
Liettua	x			
Luxemburg		x		
Unkari	x			
Malta		x		
Alankomaat			x	
Itävalta		x		
Puola				x
Portugali				x
Slovenia	x			
Slovakia				x
Suomi	x			
Ruotsi		x		
Yhdistynyt kuningaskunta		x		
Yhteensä (% jäsenvaltioista)	36 %	36 %	12 %	16 %

Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen rakenteet

Lähes kaikilla jäsenvaltioilla on jonkinlainen ministeriöidenvälinen rakenne julkishallinnossa tapahtuvaa valtavirtaistamista varten. Se voi olla koordinoitielin, työryhmä, tulosjohtamisjärjestelmä tai yhteyshenkilöverkosto. Kuitenkin vain yksitoista maata on perustanut varsinaisen koordinoitielimen tai työryhmän ja kahdeksalla on vain yhteyshenkilöitä tai muu löyhä valtavirtaistamisrakenne. Viidellä jäsenvaltiolla ei ole oman ilmoituksensa mukaan minkäänlaista valtavirtaistamisrakennetta. Irlannissa kansallinen naisstrategia on lähes valmis. Siinä ehdotetaan hallitukselle valtavirtaistamisen edistymisestä raportoivan ohjauskomitean perustamista (taulukko 10).

Taulukko 10: Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen rakenteet

EU25	Ministeriöiden välinen		
	koordinoitirakenne	Yhteyshenkilöt ministeriöissä	Ei rakennetta
Belgia			x
Tšekki	x		
Tanska	x		
Saksa	x	x	
Viro		x	
Kreikka			x
Espanja		x	
Ranska	x		
Irlanti			x
Italia		x	
Kypros		x	
Latvia	x		
Liettua	x	x	
Luxemburg	x	x	
Unkari			x
Malta			
Alankomaat	x		
Itävalta	x	x	
Puola		x	
Portugali		x	
Slovenia			x
Slovakia		x	
Suomi	x	x	
Ruotsi	x	x	
Yhdistynyt kuningaskunta		x	

Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen menetelmät

Sukupuolivaikutusten arvioinnin käytöstä kysyttiin koskien lainvalmistelua, erilaisten politiikkaohjelmien ja toimintasuunnitelmien laatimista, kehityshankkeiden valmistelua sekä sukupuolinäkökulman sisällyttämistä budjettiin. Näiden menetelmien käyttöä mitattiin neliportaisella asteikolla, jossa oli seuraavat vaihtoehdot: menetelmä on a) laajalti käytössä useimmissa ministeriöissä, b) käytössä joissakin ministeriöissä, c) vielä alkuvaiheissa tai d) käytännössä tuntematon käsite. Tulokset esitetään taulukossa 11.

EU-maissa yleisimmin käytössä oleva menetelmä on sukupuolivaikutusten arviointi, kun taas sukupuolinäkökulman sisällyttäminen budjetointiin on vielä melko tuntematon väline. Sukupuolivaikutusten arviointia käytetään laajalti lainvalmistelussa Tšekissä ja Tanskassa ja joissakin ministeriöissä kahdeksassa muussa EU-maassa. Sen sijaan noin puolet EU-maista kertoi arvioinnin olevan vasta alkuvaiheissa tai lähes tuntematon käsite. Lähes sama jako pätee myös sukupuolivaikutusten arviointiin ohjelmien ja hankkeiden valmistelussa. Se on laajalti käytössä ainoastaan Espanjassa.

Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen budjetointiin on vielä huonommalla tolalla ja puuttuu käytännössä kaikista jäsenmaista. Vain Tšekki, Tanska ja Ruotsi ilmoittivat käyttävänsä sitä joissakin ministeriöissään. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen välineitä käytetään kaikkiaan yleisemmin vanhoissa jäsenvaltioissa ja suurin osa uusista jäsenvaltioista vasta aloittelee valtavirtaistamistyötään (taulukko 11, liite 1: taulukko14).

Taulukko 11: Valtavirtaistamismenetelmien käyttö EU:n jäsenvaltioissa (25)

	Laajalti käytössä useimmissa ministeriöissä	Käytössä joissakin ministeriöissä	Vielä alkuvaiheissa	Käytännössä tuntematon käsite
Sukupuolivaikutusten arviointi lainvalmistelussa	2	9	11	3
Sukupuolivaikutusten arviointi ohjelmien ja hankkeiden valmistelussa	1	9	14	1
Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen budjetointiin	0	3	12	10

Jaottelu osoittautui hiukan ongelmalliseksi, koska tilanteelle, jossa menetelmää käytetään jonkin verran useissa ministeriöissä, ei ole omaa kohtaa. Esimerkiksi Suomessa useimmat ministeriöt tekevät sukupuolivaikutusten arviointeja lainvalmisteluprosessissa, mutta ne eivät vielä ole laajalti käytössä. Vaihtoehtojen tarkoituksena on kuitenkin kuvata jakaumaa tilanteesta, jossa arviointeja ei käytetä (tuskin) koskaan tilanteeseen, jossa ne ovat (lähes) aina käytössä. Siksi Suomen tapauksessa valittiin vastaus ”käytössä joissakin ministeriöissä”. Tällä on saattanut olla vaikutusta myös muiden jäsenvaltioiden vastauksiin.

3.6 Sukupuolen mukaan eritellyn aineiston ja tiedon tuottaminen

Pekingin toimintaohjelma edellyttää myös, että kansalliset ja alueelliset tilastopalvelut ja muut tähän liittyvät julkishallinnon palvelut varmistavat, että henkilötalastot kootaan, laaditaan, analysoidaan ja esitetään iän ja sukupuolen mukaan eriteltyinä ja että ne heijastavat naisten ja miesten asemaan liittyviä ongelmia, kysymyksiä ja intressejä. Kaikki EU-maat ilmoittivat toteuttaneensa tämän sitoumuksen ainakin jossakin määrin. Sen sijaan vain puolet EU-maista (12) kertoi toteuttaneensa tämän laajalti (10) tai erittäin laajalti (2) (taulukko 12). Koska indikaattoreita voitiin luoda vain rajallinen määrä, mukaan ei voitu ottaa tilastointia koskevaa indikaattoria.

Taulukko 12: Sukupuolen mukaan eritellyn aineiston ja tiedon tuottaminen suunnittelua ja arviointia varten EU:n jäsenvaltioissa (25)

Sukupuolten mukaan eritellyn aineiston ja tiedon tuottaminen	
Erittäin laajaa	2
Laajaa	10
Melko laajaa	10
Tuotetaan jonkin verran	3
Ei tuoteta lainkaan	0

4 Indikaattorit

Indikaattori 1. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen asema hallinnossa

Indikaattori 1 perustuu Pekingin toimintaohjelman ensimmäiseen naisten aseman edistämiseen liittyvien institutionaalisten mekanismien kokonaisuuteen. Sitä koskevat kysymykset käsittelevät sukupuolten tasa-arvon edistämisen asemaa hallinnossa, sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen olemassaoloa, sen sijaintia hallintohierarkiassa ja sen toimintoja sekä hallituksen tasa-arvopolitiikan tilivelvollisuutta ja monialaisuutta. Se on summaindikaattori, jonka maksimiarvo on 10.

Jäsenvaltio saa kymmenen pistettä, jos korkein vastuu sukupuolten tasa-arvon edistämisestä on hallituksen ministerillä, jos maalla on ministeriöhierarkiassa korkeimmalla tasolla toimiva pysyvä sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin (tai elin joka itsessään on ministeriö), jos elimen päätehtäviin kuuluu 1) osallistuminen hallituspolitiikan muodostamiseen, 2) lakien tarkistaminen ja lainvalmistelu, 3) hallituksen päätösten toimeenpanon edistäminen ja 4) sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen koordinointi ja/tai kehittäminen, ja jos maalla on sekä sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskeva toimintasuunnitelma että järjestelmä, jonka avulla tasa-arvokysymyksiä raportoidaan säännöllisesti lainsäädäntöelimille.

- Yksityiskohtaisemmin tarkasteltuna ensimmäinen kysymys koskee korkeinta vastuuta sukupuolten tasa-arvon edistämisestä (enintään 2 pistettä). Jäsenvaltio saa täydet kaksi pistettä, jos vastuu on ministerillä. Maa saa yhden pisteen, jos vastuu on apulaisministerillä tai valtiosihteerillä ja nolla pistettä, jos hallitustasolla ei ole lainkaan sukupuolten tasa-arvon edistämistä vastaavaa henkilöä.
- Toinen kysymys koskee sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen olemassaoloa ja pysyvyyttä (enintään 2 pistettä). Jäsenvaltio saa täydet kaksi pistettä, jos elimellä on pysyvä asema. Maa saa yhden pisteen, jos elin on määräaikainen ja nolla pistettä, jos tällaista elintä ei ole lainkaan.
- Kolmas kysymys koskee hallintoelimen sijaintia (enintään 2 pistettä). Jäsenvaltio saa täydet kaksi pistettä, jos elin sijaitsee ministeriön korkeimmalla tasolla tai on itsessään ministeriö. Maa saa yhden pisteen, jos elin sijaitsee ministeriössä keskitasolla ja nolla pistettä, jos se sijaitsee alemmalla tasolla tai on ministeriöiden ulkopuolinen itsenäinen elin.
- Neljäs kysymys koskee hallintoelimen toimintoja (enintään 2 pistettä). Jäsenvaltio saa 0,5 pistettä kustakin ylempänä mainitusta toiminnosta.
- Viides kysymys koskee hallituksen tilivelvollisuutta sukupuolten tasa-arvon edistämisestä (enintään 2 pistettä). Jäsenvaltio saa täydet kaksi pistettä, jos sillä on sekä kansallinen sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskeva toimintasuunnitelma että järjestelmä, jonka avulla se raportoi säännöllisesti lainsäädäntöelimille. Maa saa yhden pisteen, jos sillä on vain toinen näistä ja nolla pistettä, jos sillä ei ole kumpaakaan.

Ensimmäisen indikaattorin arvojen jakautuminen osoittaa, että jäsenvaltiot ovat saavuttaneet Pekingin toimintaohjelman kansallisia sukupuolten tasa-arvoa edistäviä toimielimiä koskevat tavoitteet erittäin hyvin. Useimmissa jäsenvaltioissa korkeimmas-
sa vastuussa sukupuolten tasa-arvon edistämisestä on hallituksen ministeri ja niillä on pysyvä sukupuolten tasa-arvoa edistävä elin, joka on melko hyvässä asemassa hallin-
tohierarkiassa ja jonka tehtävänä on huolehtia sukupuolen edistämisessä tarvittavista keskeisistä toiminnoista. Niillä on myös mekanismeja, joilla varmistetaan hallituksen
sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liittyvä tilivelvollisuus.

Kaikkiaan 11 jäsenvaltiota saa vähintään 9 pistettä ja jopa 20 jäsenvaltiota vähintään 8 pistettä. Tanska, Luxemburg and Ruotsi saavat täydet 10 pistettä.

Indikaattori 1: Sukupuolten tasa-arvon edistämisen asema hallinnossa

EU25 }	Sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin						Yhteensä (0-10)
	Korkein vastuu hallitustasolla	Hallintoelimen sijainti hallinto- hierarkiassa	Hallintoelimen toiminnot	Tilivelvollisuus ja monialaisuus			
Tanska }	2	2	2	2	2	2	10
Luxemburg }	2	2	2	2	2	2	10
Ruotsi	2	2	2	2	2	2	10
Itävalta	2	2	2	2	1	1	9
Kypros	2	2	2	2	1	1	9
Ranska	1	2	2	2	2	2	9
Kreikka	2	2	1	2	2	2	9
Latvia	2	1	2	2	2	2	9
Liettua	2	1	2	2	2	2	9
Portugali	1	2	2	2	2	2	9
Espanja	2	2	2	2	1	1	9
Irlanti	2	1	1,5	2	2	2	8,5
Tšekki	2	1	2	2	1	1	8
Viro	2	2	2	2	0	0	8
Suomi	2	1	2	2	1	1	8
Saksa	2	2	2	2	0	0	8
Alankomaat	2	1	1	2	2	2	8
Slovakia	2	1	2	2	1	1	8
Slovenia	2	0	2	2	2	2	8
Yhdistynyt kuningaskunta	2	1	2	2	1	1	8
Belgia	2	0	2	2	1	1	7
Unkari	2	1	2	2	0	0	7
Italia	1	2	2	2	0	0	7
Puola	2	2	2	2	0	0	7
Malta	2	0	1,5	2	1	1	6,5

Jäsenvaltioiden pisteissä on jonkin verran eroja koskien sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen sijaintia hallintohierarkiassa. Kaikkiaan 13 jäsenvaltiota on saavuttanut Pekingin toimintaohjelman tavoitteet ja niillä on sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin, joka sijaisee hallintohierarkiassa korkeimmalla mahdollisella tasolla. Muissa jäsenvaltioissa tämä elin kuitenkin on keskitasolla ja kolmessa se toimii kokonaan ministeriöiden ulkopuolella.

Vaihtelu on jonkin verran suurempaa myös hallituksen toimintasuunnitelman ja lainsäädäntöelimille raportoinnin suhteen. Yhteensä 20 jäsenvaltiolla on ainakin toinen näistä poliittisista välineistä, mutta parantamisen varaa on niissä 14 jäsenvaltiossa, joilla ei vielä ole sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevaa toimintasuunnitelmaa tai järjestelmää, jonka avulla raportoidaan lainsäädäntöelimille.

Indikaattori 2a. Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssit

Indikaattori 2a kertoo sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssien määrän suhteessa maan väkilukuun. Se kuvastaa hallituksen sitoutuneisuutta sukupuolten tasa-arvon edistämiseen sukupuolten tasa-arvoa edistävälle hallintoelimelle myönnettyjen resurssien perusteella.⁸ Henkilöstön lukumäärä on ilmoitettu henkilötyövuosina ja rajattu ainoastaan ympärivuotista kokoaikatyötä tekeviin. Mukana ei ole projektihenkilökuntaa, jonka palkat rahoitetaan valtion talousarvion ulkopuolelta. Laskelma perustuu kunkin jäsenvaltion työntekijämäärän ja (miljoonissa ilmaistun) väkiluvun suhteeseen ja kuvaa poikkeamaa mediaanista, joka tässä tapauksessa on 2,6.

⁸ Hallituksen sitoutuneisuutta voitaisiin mitata myös sukupuolten tasa-arvoa edistävälle hallintoelimelle myönnettyillä budjettimäärärahoilla. Tätä koskevan tiedon keruu ja mittaaminen olisi kuitenkin liian hankalaa, joten tässä on sen sijaan käytetty likimääräistä arvoa. Indikaattorin toisena heikkoutena on, ettei siinä oteta huomioon jäsenvaltion talousarvion kokonaismäärää. Sen sisällyttäminen olisi kuitenkin tehnyt indikaattorista huomattavasti monimutkaisemman.

Metodologiasta

Indikaattori 2 luotiin niiden perustoimintojen pohjalta, jotka tasa-arvoelimestä on oltava jäsenvaltion koosta riippumatta (ks. esim. indikaattori 1). Muilta osin suhde kuitenkin muotoutui luonnostaan jäsenvaltion koon mukaan. Ensin tarkasteltiin henkilöstöressurssien suhdetta väkilukuun (kokopäivätoimisten työntekijöiden henkilötyövuosien suhde miljoonissa ilmaistuun väkilukuun). Sitten todettiin, että keskiarvo (5,1) ei olisi paras mahdollinen viitearvo, koska Luxemburgin ja Maltan huomattavasti korkeammat arvot vääristivät sitä.⁹ Jos tätä keskiarvoa olisi käytetty vertailussa keskilukuna, useimmat jäsenvaltiot olisivat jääneet sen alapuolelle ja saaneet tuloksekseen negatiivisen arvon.

Siksi jäsenvaltioiden saamien arvojen vertailuluvuksi valittiin mediaani. Mediaani on suuruusjärjestykseen asetetuista arvoista keskimäinen. Näin suhdeindikaattori ilmaisee kunkin maan arvon poikkeaman mediaanista, joka tässä tapauksessa on 2,6 (Espanjan arvo). Jäsenvaltioista puolet saa negatiivisen ja puolet positiivisen arvon (ja Espanjan arvo on luonnollisesti nolla). Tällä suhdeindikaattorilla pystytään tarkastelemaan vähäisiäkin muutoksia EU:n jäsenvaltioiden sukupuolten tasa-arvoa edistävien hallintoelinten henkilöstömäärissä. Sen avulla voidaan myös välttää ongelmat, joita syntyy, kun jäsenvaltiot luokitellaan karkeasti muutamaan ryhmään kokonsa perusteella.

Yksi tämän indikaattorin heikkouksista on, ettei se kata kaikkien julkishallinnossa toimivien sukupuolten tasa-arvoa edistävien elinten henkilökuntaa. Tämä on ongelma, koska muut tasa-arvoelimet saattavat huolehtia lähes samoista toiminnoista kuin tässä tarkastellut hallintoelimet. Jäsenvaltioiden tasa-arvoelimet poikkeavat kuitenkin niin paljon toisistaan, että on vaikea tuottaa vertailukelpoista tietoa, joka kattaisi kaikki sukupuolten tasa-arvon edistämistyössä toimivat työntekijät kaikissa kansallisissa ja liittovaltiotason tasa-arvoelimissä. Siksi tarkastelu on rajattu ainoastaan varsinaisiin valtionhallinnon tasa-arvoelimiin.¹¹ Indikaattorin toisena heikkoutena on se, että sen toimivuus perustuu jäsenvaltioiden vastauksissaan ilmoittamiin henkilöstömääriin. Kyselyssä painotetaan, että henkilöstömäärä tulee ilmoittaa henkilötyövuosina ja kattaa ainoastaan ympärivuotista kokopäivätyötä tekevät. Tässä ei siis ole tarkoitus ilmoittaa esimerkiksi EU-rahoituksella työskentelevää projektihenkilöstöä.

⁹ Näillä jäsenvaltioilla on noin 6–10 kokopäivätoimista sukupuolten tasa-arvon edistämistyöhön keskittyvää työntekijää ja alle puoli miljoonaa asukasta. Siksi niiden suhdeluvut ovat 21,1 (Luxemburg) ja 15,0 (Malta) muiden maiden tuloksen ollessa alle 6.

¹⁰ Esimerkiksi luokittelu kolmeen ryhmään (suuret, keskikokoiset ja pienet) saisi aikaan ryhmiä, joiden sisällä väkilukujen väliset erot saattaisivat silti olla kymmeniä miljoonia.

¹¹ Indikaattori ei ota muiden tasa-arvoelinten lisäksi huomioon sukupuolten tasa-arvoon liittyvien toimintojen, kuten tutkimus- ja kehitystyön, yksityistämistä.

Indikaattori 2a: Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssit (ympärivuotista kokopäivätyötä tekevät henkilötyövuosina)

EU25	Väkiluku (miljoonaa)	Henkilöstö (htv)	Henkilöstö suhteessa väkilukuun (miljoonaa)	Poikkeama mediaanista (2,6)
Luxemburg	0,45	9,5	21,1	18,5
Malta	0,4	6	15,0	12,4
Kreikka	11	63	5,7	3,1
Portugali	11	63	5,7	3,1
Slovenia	2	9	4,5	1,9
Kypros	0,7	3	4,3	1,7
Itävalta	8,2	35	4,3	1,7
Viro	1,3	5	3,8	1,2
Ranska	62	214	3,5	0,9
Belgia	10	30	3,0	0,4
Tanska	5,4	16	3,0	0,4
Ruotsi	9	24	2,7	0,1
Espanja	43	113	2,6	0,0
Suomi	5,2	13	2,5	-0,1
Irlanti	4,1	9	2,2	-0,4
Alankomaat	16	28	1,8	-0,9
Puola	38	50	1,3	-1,3
Latvia	2,3	3	1,3	-1,3
Italia	58	75	1,3	-1,3
Unkari	10	12	1,2	-1,4
Slovakia	5,4	4	0,7	-1,9
Liettua	3,4	2	0,6	-2,0
Yhdistynyt kuningaskunta	60	35	0,6	-2,0
Saksa	83	45	0,5	-2,1
Tšekki	10	5	0,5	-2,1

Väkiluku 1.1.2005 (Eurostat)

Yksi tapa arvioida indikaattorin toimivuutta on aineiston arvojen ja vaihtelun tarkasteleminen. Tässä indikaattorissa arvot asettuvat enimmäkseen lukemien -2,1 ja 3,1 välille, ja vaihtelu on kummassakin päässä melko tasaista. On myös huomattava, että kaikki kahdeksan parhaat pisteet saanutta jäsenvaltiota ovat kooltaan suhteellisen pieniä ja mukana on myös kolme väkiluvultaan pienintä maata – Malta, Luxemburg ja Kypros. Tämä saattaa ilmentää sitä, että indikaattori suosii pienempiä jäsenvaltioita suurempien kustannuksella. On kuitenkin myös huomattava, että esimerkiksi Maltan, Luxemburgin, Kreikan ja Portugalin sukupuolten tasa-arvoa edistävät hallintoelimet ovat joka tapauksessa huomattavan suuria. Myös Ranska, jonka tasa-arvoelin on erityisen suuri, asettuu vertailussa korkealle, vaikka Ranska on väkiluvultaan suuri jäsenvaltio.

Kuten edellä todettiin, sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen toiminnot vaativat maan väkiluvusta riippumatta tietyn vähimmäismäärän työntekijöitä. Siksi pienimpien maiden on palkattava tietty vähimmäismäärä, mikä parantaa pienten maiden tulosta vertailussa. Toisaalta pienten maiden henkilöstökulut ovat siksi myös suhteessa suuremmat. Ongelmia saattaa tosin aiheutua myös pienimpien jäsenvaltioiden hyvin pienestä henkilöstömäärästä. Keski- ja alatasolle asettuvien jäsenvaltioiden joukossa on sekä suuria että pieniä maita. Kaiken kaikkiaan tämä indikaattori näyttäisi antavan oikean arvion sukupuolten tasa-arvoa edistävien hallintoelinten käyttöön varatuista henkilöstöresursseista.

Indikaattori 2b. Naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun edistämiseksi nimetyn elimen tai elinten henkilöstöresurssit

Indikaattori 2b kertoo naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun edistämiseksi nimetyn elimen henkilöstöresurssien määrän suhteessa maan väkilukuun. Se kuvastaa hallituksen sitoutuneisuutta direktiivin 2002/73/EY tarkoittamaan sukupuolten tasa-arvoisen kohtelun edistämiseen ja turvaamiseen myönnettyjen resurssien perusteella. Henkilöstön lukumäärä on ilmoitettu henkilötyövuosina ja rajattu ainoastaan ympärivuotista kokoaikatyötä tekeviin. Mukana ei ole projektihenkilökuntaa, jonka palkat rahoitetaan valtion talousarvion ulkopuolelta. Laskelma perustuu kunkin jäsenvaltion työntekijämäärään ja (miljoonissa ilmaistun) väkiluvun suhteeseen ja kuvaa poikkeamaa mediaanista, joka tässä tapauksessa on 1,0.

Indikaattorin 2b laskennassa on käytetty samaa metodologiaa kuin indikaattorin 2a laskennassa (ks. edellä "Metodologiasta").

Tällä kertaa indikaattorin arvot on laskettu edellä kohdassa 3.3 mainituista vertailukelpoisuussyistä 15 jäsenvaltion antamien tietojen perusteella. Tämä on indikaattorin 2b suurin heikkous. Se kuvastaa jäsenvaltioiden tilannetta tietynä ajankohtana, mutta tilanne muuttuu nopeasti maissa, jotka nimeävät ja perustavat tasa-arvoista kohtelua edistäviä itsenäisiä elimiä.

Indikaattorin 2b tulevaisuudessa onkin kiinnitettävä erityistä huomiota aineiston keruuseen. Nykyisin vain kahdeksalla jäsenvaltiolla on itsenäinen elin, jonka koko henkilöstö keskittyy naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun edistämiseen. Muiden jäsenvaltioiden elimet käsittelevät tasa-arvoista kohtelua liittyen useaan eri tekijään, joista yksi on sukupuoli, tai erityiselin on vasta valmisteilla. Näitä muita, jo olemassa olevia elimiä koskien tarvitaan huolellinen arvio ainoastaan sukupuolisyrynnän vastaiseen työhön keskittyvän henkilökunnan määrästä.

Indikaattorien 2a ja 2b arvojen vertailu osoittaa, että sukupuolten tasa-arvoa edistäville hallintoelimille on varattu enemmän henkilöstöresursseja kuin naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistäville elimille. Useimmilla jäsenvaltioilla on sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin, jolla on vähintään kaksi työntekijää miljoonaa asukasta kohden, mutta vain viidennes jäsenvaltioista (joista on saatavilla vertailukelpoista tietoa) saavuttaa saman tuloksen tarkasteltaessa naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun edistämiseen erikoistuneita itsenäisiä elimiä.

Indikaattori 2b: Naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun edistämiseksi nimetyn elimen tai elinten henkilöstöresurssit (ympäri vuotista kokopäivätyötä tekevät henkilötyövuosina)

	Väkiluku (miljoonaa)	Itsenäinen elin		Poikkeama mediaanista (1,0)
		Henkilöstö (htv)	Henkilöstö suhteessa väkilukuun (miljoonaa)	
Ruotsi	9	28	3,1	2,1
Kypros	0,7	2	2,9	1,9
Yhdistynyt kuningaskunta	60	165	2,7	1,7
Itävalta	8,2	14,5	1,8	0,8
Suomi	5,2	9,5	1,8	0,8
Portugali	11	19	1,7	0,7
Irlanti	4,1	6	1,5	0,5
Liettua	3,4	3,5	1,0	0
Viro	1,3	1	0,8	-0,2
Tanska	5,4	4	0,7	-0,3
Tšekki	10	5	0,5	-0,5
Slovenia	2	1	0,5	-0,5
Latvia	2,3	1	0,4	-0,6
Slovakia	5,4	1,5	0,3	-0,7
Kreikka	11	1	0,1	-0,

Indikaattori näyttäisi toimivan melko hyvin koskien vaihtelua mediaanin ympärillä. Kaikki arvot asettuvat lukemien 2,1 ja -0,9 välille, ja vaihtelu on indikaattorin yläpäässä hiukan suurempaa. Pienimpien jäsenvaltioiden arvot jakautuvat tasaisesti mediaanin ympärille. Jopa absoluuttisin luvuin mitattuina suurimmat elimet (Yhdistyneen kuningaskunnan ja Ruotsin) eivät ole mitenkään suhteettoman kaukana muista.

Indikaattori 2a saattaa suosia pieniä jäsenvaltioita, mutta samaa ei ole nähtävissä indikaattorin 2b kohdalla. Viidessä jäsenvaltiossa naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua edistävän elimen henkilöstöresurssit ovat 1–1,5 henkilötyövuotta ympäri vuotista kokopäivätyötä. Vaikka niiden tilanne ei suhteellisesti poikkea kovinkaan paljon mediaanista, voidaan kuitenkin kysyä, riittävätkö näin vähäiset voimavarat tasa-arvoisen kohtelun tehokkaaseen edistämiseen ja turvaamiseen.

Indikaattori 3. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen

Indikaattori 3 koskee Pekingin toimintaohjelman institutionaalisia mekanismeja koskevan keskeisen ongelma-alueen toista päätavoitetta ja mittaa jäsenvaltioiden hallitusten sitoutumista sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseen sekä valtavirtaistamisen asemaa niiden toiminnassa. Siihen sisältyy kysymykset hallituksen sitoutumisesta sukupuolten tasa-arvon edistämiseen julkishallinnossa, valtavirtaistamiseen liittyvistä rakenteista sekä valtavirtaistamisen toimeenpanosta. Se on jälleen kerran summaindikaattori, jonka maksimi-arvo on 10.

Jäsenvaltio saa täydet kymmenen pistettä, jos valtavirtaistaminen on lakisäätöinen velvollisuus, jos sitä varten on olemassa jokin ministeriöidenvälinen rakenne (kuten koordinointielin tai yhteyshenkilöiden verkosto) ja jos useimmat maan ministeriöistä käyt-

tävät sukupuolivaikutusten arviointia (niin lakien kuin ohjelmien ja hankkeidenkin valmistelussa) ja sisällyttävät sukupuolinäkökulman budjetointiin.

- Yksityiskohtaisemmin tarkasteltuna ensimmäinen kysymys koskee hallituksen sitoutumista sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseen (enintään 2 pistettä). Jäsenvaltio saa täydet kaksi pistettä, jos hallituksella on lakisäateinen velvollisuus sitoutua valtavirtaistamiseen. Maa saa 1,5 pistettä, jos sitoutuminen perustuu tosiasiasa sitovaan päätökseen, 1 pisteen, jos se perustuu suositukseen, 0,5 pistettä, jos perusteena on jokin muu syy ja 0 pistettä, jos sitoumusta ei ole lainkaan.
- Toinen kysymys koskee valtavirtaistamisrakenteita (enintään 2 pistettä). Jäsenvaltio saa täydet kaksi pistettä, jos sillä on jokin valtavirtaistamiseen liittyvä ministeriöidenvälinen rakenne ja nolla pistettä, jos sillä ei ole minkäänlaista valtavirtaistamisrakennetta.
- Kolmas kysymys liittyy sukupuolivaikutusten arviointiin lainvalmistelussa (enintään 2 pistettä). Jäsenvaltio saa täydet kaksi pistettä, jos arviointeja käytetään laajalti useimmissa ministeriöissä. Maa saa 1 pisteen, jos arviointeja käytetään joissakin ministeriöissä, 0,5 pistettä, jos arvioinnit ovat käyttöönottovaiheessa ja 0 pistettä, jos arvioinnit ovat käytännössä katsoen tuntematon käsite hallitustasolla. Pisteet jaetaan vastaavalla tavalla myös neljännessä kysymyksestä, joka koskee sukupuolivaikutusten arviointia ohjelmien ja hankkeiden suunnittelussa, sekä viidennestä, joka koskee sukupuolinäkökulman sisällyttämistä budjetointiin.

Indikaattori 3: Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen

EU25	Hallituksen sitoutuminen	Valtavirtaistamisen rakenteet	Sukupuolivaikutusten arviointi lainvalmistelussa	Sukupuolivaikutusten arviointi ohjelmien ja hankkeiden valmistelussa	Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen budjetointiin	Yhteensä (1–10)
Tanska	2	2	2	1	1	8
Tšekki	1,5	2	2	1	1	7,5
Suomi	2	2	1	1	0,5	6,5
Ranska	2	2	1	1	0,5	6,5
Saksa	2	2	1	1	0,5	6,5
Espanja	1,5	2	1	2	0	6,5
Ruotsi	1,5	2	1	1	1	6,5
Yhdistynyt kuningaskunta	1,5	2	1	1	0,5	6
Liettua	2	2	1	0,5	0,5	6
Latvia	2	2	0,5	0,5	0,5	5,5
Itävalta	1,5	2	0,5	0,5	0,5	5
Italia	1	2	0,5	1	0,5	5
Luxemburg	1,5	2	0,5	0,5	0,5	5
Viro	2	2	0	0,5	0	4,5
Alankomaat	1	2	1	0,5	0	4,5
Kypros	1	2	0	0,5	0,5	4
Slovenia	2	0	0,5	1	0,5	4
Unkari	2	0	1	0,5	0	3,5
Portugali	0,5	2	0,5	0,5	0	3,5
Slovakia	0,5	2	0,5	0,5	0	3,5
Irlanti	1,5	0	0,5	0,5	0,5	3
Kreikka	1,5	0	0,5	0,5	0	2,5
Malta	1,5	*	0,5	0,5	0	2,5
Puola	0,5	2	0	0	0	2,5
Belgia	0,5	0	0,5	0,5	0,5	2

*Tiedot puuttuvat.

Kolmannen indikaattorin arvot asettuvat hiukan laajemmalle kuin vaikkapa ensimmäisen indikaattorin arvot. Tämä ilmentää sitä, että sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseen liittyvät rakenteet ja välineet ovat vielä luomisvaiheessa toisin kuin esimerkiksi hallituksen tasa-arvotyön rakenteet, jotka ovat jo jotakuinkin valmiit. Arvot vaihtelevat lukemien 2 ja 8 välillä, ja 13 jäsenvaltiota saa vähintään 5 pistettä. Yli 6 pistettä saaneita ovat Tanska (8 pistettä), Tšekki (7,5 pistettä) sekä Suomi, Ranska, Saksa, Espanja ja Ruotsi (kaikilla 6,5 pistettä).

Monissa jäsenvaltioissa julkishallinnon sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseen on joko lakisääteinen velvollisuus tai perustuu tosiasiasa sitovaan päätökseen. Usemmilla jäsenvaltioilla on myös jokin sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamista koskeva muodollinen rakenne hallitustasolla. Suurimmat jäsenvaltioiden väliset erot löytyvät valtavirtaistamiskeinojen käytöstä. Moni jäsenvaltio ilmoitti, ettei valtavirtaistamisen toimeenpano ole vielä päässyt kunnolla alkuun tai se on vasta alkuvaiheissa. Yksikään jäsenvaltio ei saanut kuutta pistettä valtavirtaistamiskeinoja koskevista kysymyksistä, joten EU-mailla on tässä vielä parantamisen varaa.

Taulukko 14: Keskeisten valtavirtaistamiskeinojen käyttö EU:n jäsenvaltioissa (25)

	Sukupuolivaikutusten arviointi lainvalmistelussa				Sukupuolivaikutusten arviointi erilaisten politiikkaohjelmien, toimintasuunnitelmien ja kehityshankkeiden valmistelussa				Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen budjetointiin			
	Laajalti käytössä useimmissa ministeriöissä	Käytössä joissakin ministeriöissä	Vielä alkuvaiheissa	Käytännössä tuntematon käsite	Laajalti käytössä useimmissa ministeriöissä	Käytössä joissakin ministeriöissä	Vielä alkuvaiheissa	Käytännössä tuntematon käsite	Laajalti käytössä useimmissa ministeriöissä	Käytössä joissakin ministeriöissä	Vielä alkuvaiheissa	Käytännössä tuntematon käsite
EU25												
Itävalta			x				x				x	
Belgia			x				x				x	
Kypros				x								
Tšekki	x					x			x			
Tanska	x					x			x			
Viro				x			x					x
Suomi		x				x					x	
Ranska		x				x					x	
Saksa		x				x					x	
Kreikka			x				x					x
Unkari		x					x					x
Irlanti				x			x				x	
Italia			x			x					x	
Latvia			x				x					x
Liettua		x									x	
Luxemburg			x				x				x	
Malta			x				x					x
Alankomaat		x										x
Puola				x								x
Portugali			x								x	
Slovakia			x									x
Slovenia			x								x	
Espanja		x										x
Ruotsi		x										x
Yhdistynyt kuningaskunta		x										x
Yhteensä (% jäsenvaltioista)	8 %	36 %	44 %	12 %	4 %	36 %	56 %	4 %	12 %	48 %	40 %	

Liite 2. Puheenjohtajavaltio Suomen laatima kysely

Puheenjohtajavaltio Suomen laatima kysely, jolla kerätään tietoa kansallisista/liittovaltiotason sukupuolten tasa-arvoa edistävästä toimielimestä Pekingin toimintaohjelman EU-seurantaa varten

1. Korkeimman mahdollisen tason vastuu julkishallinnossa

Vastuu sukupuolten tasa-arvon edistämisestä kuuluu koko hallitukselle. Useimmissa maissa erityisvastuu hallituksen sukupuolten tasa-arvoa koskevan politiikan suunnittelusta, koordinoinnista ja toimeenpanosta on uskottu yhdelle ministerille.

Kysymys 1.1. *Kenellä on maanne hallituksessa korkein vastuu sukupuolten tasa-arvon edistämisestä? Korkeimmassa vastuussa on*

- 1.1.1. ministeri.
1.1.2. apulaisministeri
1.1.3. muu henkilö. Kuka?
1.1.4. Hallitustasolla ei ole nimetty ketään erityisvastuuseen sukupuolten tasa-arvon edistämisestä.
Lisätietoja:

Kysymys 1.2. *Mikä ministeri on maanne hallituksessa vastuussa sukupuolten tasa-arvon edistämisestä?*

Kysymys 1.3. *Mistä muista aloista kysymyksissä 1.1.–1.2. tarkoitettu ministeri vastaa, jos hänellä on muita vastuualoja (esim. sosiaalinen suojele, työllisyys). Mainitkaa korkeintaan 5 alaa*

Kommentteja:

2. Sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin kansallisella tasolla/liittovaltiotasolla

Kysymys 2. *Onko maallanne hallituksen sukupuolten tasa-arvon edistämispolitiikkaa suunnitteleva/koordinoiva/toimeenpaneva hallintoelin? Valitkaa maanne tilannetta kuvaava vaihtoehto.*

Jos näitä elimiä on useampi kuin yksi, valitkaa se, joka on maassanne keskeisin hallituksen sukupuolten tasa-arvon edistämispolitiikkaa suunnitteleva/toimeenpaneva elin. (Ilmoittakaa muut kansalliset/liittovaltiotason sukupuolten tasa-arvoa edistävät hallintoelimet vastauksessanne kysymykseen 6.)

- 2.1. Kyllä, maalla on *pysyvä* sukupuolten tasa-arvon edistämisestä vastaava hallintoelin. Elimen nimi ja perustamisvuosi:
2.2. Kyllä, maalla on *väliaikainen* sukupuolten tasa-arvon edistämisestä vastaava hallintoelin. Elimen nimi ja sen nykyinen toimikausi:
2.3. Ei, maalla ei ole hallituksen sukupuolten tasa-arvon edistämispolitiikan suunnitteluun/koordinointiin/toimeenpanoon erikoistunutta hallintoelintä. Miten sukupuolten tasa-arvon edistämisen hallinta on maassanne järjestetty?

Kommentteja:

3. Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen asema valtionhallinnossa

Kysymys 3. *Millä tasolla kysymyksessä 2 tarkoitettu kansallinen/liittovaltiotason sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin toimii maanne valtionhallinnossa (ministeriön vai valtioneuvoston kanslian yhteydessä)? Jos elin toimii ministeriöiden ulkopuolella, ilmoittakaa sen sijainti maanne julkishallinnossa. Valitkaa maanne tilannetta kuvaava vaihtoehto.*

Sukupuolten tasa-arvoa edistävä hallintoelin on

- 3.1. kokonainen ministeriö.
3.2. ministeriön *korkeimmalla* tasolla (elin on esim. jonkin ministeriön osasto, jota johtaa kyseinen ministeri tai korkein virkamies, esimerkiksi kansliapäällikkö).
3.3. ministeriön *keskitasolla* (elin on esim. jonkin osaston yksikkö tai toimiala).
3.4. edellä kohdassa 3.3 mainittua *alemmalla* ministeriön tasolla. Millä tasolla?
3.5. ministeriön *yhteydessä* mutta ei muodollisesti sen osana toimiva erillinen yksikkö. Mikä on elimen suhde hallituksen päätöksentekoon?
3.6. ministeriöiden *ulkopuolella* toimiva itsenäinen yksikkö (esim. itsenäinen laitos). Mikä on elimen suhde hallituksen päätöksentekoon?

Kommentteja:

4. Sukupuolten tasa-arvoa edistävän kansallisen/liittovaltiotason hallintoelimen henkilöstöresurssit

Kysymys 4. Mikä on edellä kysymyksissä 2 ja 3 tarkoitetun sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen keskimääräinen henkilöstömäärä? Ilmoittakaa määrä ympärivuotista kokopäivätyötä tekevien henkilötyövuosina siten, että esim. kaksi puoli vuotta työskentelevää työntekijää muodostaa yhdessä yhden henkilötyövuoden. Arvioikaa määrä, jos tarkan luvun ilmoittaminen on mahdotonta.

4.1. Vuonna 2005 henkilöstöä oli henkilötyövuosina yhteensä _____

4.2. Jäsenvaltion väkiluku on _____

5. Sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen toimeksianto kansallisella tasolla/liittovaltiotasolla

Kysymys 5. Mitkä ovat kysymyksissä 2–4 tarkoitetulle sukupuolten tasa-arvoa edistävälle hallintoelimelle säännöllisesti kuuluvat päätehtävät? Valitkaa maanne tilannetta kuvaavat vaihtoehdot:

- 5.1. Poliittisten linjausten laatiminen hallitukselle
- 5.2. Lakien tarkistaminen ja valmistelu
- 5.3. Hallituksen päätösten toimeenpanon edistäminen
- 5.4. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseen liittyvien prosessien ja menetelmien koordinointi ja/tai kehittäminen
- 5.5. Poliittikan analysointi, uudistusten seuranta ja arviointi
- 5.7. Tutkimus- ja kehitystyö
- 5.8. EU-asiat ja kansainväliset asiat
- 5.9. Tiedottaminen, julkaisutoiminta ja koulutus
- 5.10. Muu, mikä?

Kommentteja:

6. Direktiivin 2002/73/EY mukaan nimetty elin, jonka tehtävänä on naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun edistäminen, tai muu kansallinen/liittovaltiotason sukupuolten tasa-arvoa edistävä elin, jota ei ole mainittu kysymysten 2–5 yhteydessä

6.1. Tasa-arvoista kohtelua edistävät elimet

Kysymys 6.1. Onko maallanne direktiivin 2002/73/EY mukaisesti nimetty itsenäinen elin, jonka tehtävänä on edistää tasa-arvoista kohtelua ilman sukupuolista syrjintää? Valitkaa maanne tilannetta kuvaava vaihtoehto.

6.1.1. Maalla on itsenäinen elin, jonka tehtävänä on turvata *naisten ja miesten* tasa-arvoinen kohtelu ilman *sukupuolista* syrjintää. Mikä on elimen nimi, toimeksianto ja henkilöstömäärä? Ilmoittakaa vuoden 2005 henkilöstömäärä ympärivuotista kokopäivätyötä tekevien henkilötyövuosina (siten että esim. kaksi puoli vuotta työskentelevää työntekijää muodostaa yhdessä yhden henkilötyövuoden).

6.1.2. Maalla on itsenäinen elin, jonka tehtävänä on turvata *kaikkien ihmisten* tasa-arvoinen kohtelu ilman syrjintää liittyen *useaan eri* syrjintäperusteeseen, *joista yksi on sukupuoli*. Mikä on elimen nimi, toimeksianto ja henkilöstömäärä? Ilmoittakaa *arvio* vuonna 2005 yksinomaan sukupuolisyrynnän vastaiseen työhön keskittyneen henkilöstön määrästä sekä elimen kokonaishenkilöstöstä ympärivuotista kokopäivätyötä tekevien henkilötyövuosina (siten, että esim. kaksi puoli vuotta työskentelevää työntekijää muodostaa yhdessä yhden henkilötyövuoden).

6.1.3. Maassa valmistellaan parhaillaan sellaisen itsenäisen elimen perustamista, jonka tehtävänä on turvata tasa-arvoinen kohtelu ilman syrjintää, ml. sukupuolisyryntää. Mikä on elimen arvioitu perustamisvuosi?

6.1.4. Onko maallanne muita järjestelyjä, joilla turvataan naisten ja miesten tasa-arvoinen kohtelu ilman sukupuolista syrjintää. Mitä järjestelyjä?

6.2. Muut kansalliset/liittovaltiotason sukupuolten tasa-arvoa edistävät elimet

Kysymys 6.2. Onko maallanne kansallisella/liittovaltiotasolla muita merkittäviä sukupuolten tasa-arvoa edistäviä elimiä kuin kysymysten 2–5 ja 6 yhteydessä ilmoittamanne, jotka haluaisitte mainita? Mikä on 1–2 merkittävimmän elimen nimi, toimeksianto ja henkilöstömäärä henkilötyövuosina?

6.2.1. ...

6.2.2. ...

Kommentteja:

7. Kansallinen/liittovaltion sukupuolten tasa-arvoa koskeva toimintasuunnitelma

Kysymys 7. Onko maallanne hallituksen/parlamentin hyväksymä kansallinen/liittovaltion sukupuolten tasa-arvoa koskeva toimintasuunnitelma?

8.1. Kyllä. Mille ajanjaksolle suunnitelma on laadittu?

8.2. Ei

Kommentteja:

8. Sukupuolten tasa-arvon edistämistyössä tapahtuneesta edistymisestä raportointi lainsäädäntöelimille, esim. parlamentille

Kysymys 8. Onko maallanne järjestelmä, jolla sukupuolten tasa-arvon edistämistyön edistymisestä raportoidaan säännöllisesti kansalliselle tai liittovaltion lainsäädäntöelimelle?

8.1. Kyllä. Kuvaile järjestelmää lyhyesti, mainiten esim. tapahtuuko raportointi vuosittain/kahden vuoden välein, mikä sen poliittinen merkitys on, onko se laaja-alaista vai kattaako se vain muutamia kysymyksiä.

8.2. Ei.

Kommentteja:

9. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistuminen julkishallinnon tasa-arvotyöhön

Kysymys 9. Kuvaile kansalaisyhteiskunnan toimijoiden, esimerkiksi naisjärjestöjen ja muiden kansalaisjärjestöjen sekä työmarkkinaosapuolten, osallistumista sukupuolten tasa-arvon edistämistyöhön kansallisella tai liittovaltiotasolla. Merkitkää alla olevaan taulukkoon rastilla (x) kaikki vaihtoehdot, jotka kuvaavat maanne tilannetta.

Osallistumistapa	Naisjärjestöt	Kansalaisjärjestöt	Työmarkkinaosapuolet
9.1. Kansalaisyhteiskunta on säännöllisesti edustettuna sukupuolten tasa-arvon edistämisestä vastaavan ministeriön <i>neuvoa-antavassa elimessä</i> .			
9.2. Kansalaisyhteiskunnan edustajia kutsutaan säännöllisesti <i>osallistumaan</i> erilaisten <i>väliaikaiselinten, komiteoiden, komissioiden, työryhmien</i> ym. hallituspolitiikkaa valmistelevien tai sukupuolten tasa-arvon edistämistyön seurantaa ja/tai arviointia suorittavien elinten toimintaan.			
9.3. Kansalaisyhteiskunnan toimijoita kuullaan säännöllisesti sukupuolten tasa-arvoon liittyvien uudistusten (esim. lakiuudistusten, kansallisten sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevien toimintasuunnitelmien ja tasa-arvotyön tilanneraporttien) valmistelussa.			
9.4. Maassa järjestetään säännöllisesti <i>tapaamisia ja kuulemistilaisuuksia</i> , joissa kansalaisyhteiskunnan toimijat pääsevät keskustelemaan ja pohtimaan valtionhallinnon sukupuolten tasa-arvoon liittyviä toimia ja politiikkaa.			
9.5. Kokouksia, seminaareja yms. järjestetään <i>yhteistyössä</i> kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa.			
9.6. Kansalaisyhteiskunnan toimijoille jaetaan tietoa, julkaisuja ja muuta aineistoa.			
9.7. Maassa on käytössä muita tärkeitä keinoja, joiden avulla kansalaisyhteiskunnan toimijat pääsevät osallistumaan aktiivisesti politiikan laadintaan. Mitä keinoja?			

10. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen

Kysymys 10. Mikä on sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen asema maanne kansallisen/liittovaltion julkishallinnossa? Valitkaa yksi tai useampi vaihtoehto.

10.1. Hallituksen sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseen julkishallinnossa

- 10.1.1. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen on *lakisääteinen velvollisuus*.
10.1.2. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen perustuu hallituksen tosiasiassa sitovaan päätökseen.
10.1.3. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen perustuu hallituksen suositukseen.
10.1.4. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen perustuu johonkin *muuhun* hallituksen antamaan *sitoumukseen*.
10.1.5. Hallitus ei ole antanut sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamista koskevaa *sitoumusta*.

10.2. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen rakenteet ja keinot

- 10.2.1. Maalla on ministeriöiden välinen koordinoitirakenne julkishallinnossa tapahtuvaa valtavirtaistamista varten, esim. koordinoitelin, työryhmä tai tulosjohtamisjärjestelmä.
10.2.2. Maan kaikissa ministeriöissä on sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamiseen liittyviä yhteyshenkilöitä tai muu suppea valtavirtaistamisrakenne.
10.2.3. Ministeriöissä ei ole sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseen liittyviä *rakenteita*.
10.2.4. Käytössä on sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen *keinoja*, kuitenkin ohjeistoja tai raportointijärjestelmiä.
10.2.5. Käytössä ei ole sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen *keinoja*.

10.3. Sukupuolivaikutusten arviointi lainvalmistelussa on

- 10.3.1. laajalti käytössä useimmissa ministeriöissä.
10.3.2. käytössä joissakin ministeriöissä.
10.3.3. vielä alkuvaiheissa.
10.3.4. käytännössä tuntematon käsite.

10.4. Sukupuolivaikutusten arviointi erilaisten *politiikkaohjelmien*, toimintasuunnitelmien ja kehityshankkeiden valmistelussa on

- 10.4.1. laajalti käytössä useimmissa ministeriöissä.
10.4.2. käytössä joissakin ministeriöissä.
10.4.3. vielä alkuvaiheissa.
10.4.4. käytännössä tuntematon käsite.

10.5. Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen budjetointiin tai ministeriöiden budjettien sukupuolivaikutusten arviointi on

- 10.5.1. laajalti käytössä useimmissa ministeriöissä.
10.7.2. käytössä joissakin ministeriöissä.
10.7.3. vielä alkuvaiheissa.
10.7.4. käytännössä tuntematon käsite.

Kommentteja:

11. Sukupuolen mukaan eritellyn aineiston ja tiedon tuottaminen suunnittelua ja arviointia varten

Pekingin toimintaohjelma edellyttää myös, että kansalliset ja alueelliset tilastopalvelut ja muut tähän liittyvät julkishallinnon palvelut "varmistavat, että henkilötilastot kootaan, laaditaan, analysoidaan ja esitetään iän ja sukupuolen mukaan eriteltyinä ja että ne heijastavat naisten ja miesten asemaan liittyviä ongelmia, kysymyksiä ja intressejä" (kohta 206a).

Arvioikaa, kuinka laajaa tämä sitoumuksen mukainen tiedon tuottaminen on maassanne. Valitkaa maanne tilannetta kuvaava vaihtoehto:

- 11.1. Erittäin laajaa
11.2. Laajaa
11.3. Melko laajaa
11.4. Tuotetaan jonkin verran
11.5. Ei tuoteta lainkaan

Kommentteja:

Liite 3. Maiden ilmoittamat sukupuolten tasa-arvoa edistävät hallintoelimet ja itsenäiset elimet kyselyajankohtana

HALLINTOELIN	ITSENÄINEN ELIN
Itävalta	
Women and Equality Division	The Equal Treatment Commission The Federal Equal Treatment Commission
Belgia	
The Institute for the Equality of Women and Men	The Institute for the Equality of Women and Men
Kypros	
National Machinery for Women's Rights	Equality Authority under the Commissioner for Administrator (Ombudsman)
Tšekki	
The Gender Equality Unit	Government of the CR Council for Human Rights
Tanska	
Department of Gender Equality	The Gender Equality Board
Viro	
Gender Equality Department	Gender Equality Commissioner
Suomi	
Gender equality unit	The Ombudsman for Equality
Ranska	
Women Rights and Gender Equality Office	Halde
Saksa	
Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth	-
Kreikka	
General Secretariat for Gender Equality	Ombudsperson for the protection of the citizens' rights
Unkari	
Department of Gender Equality	The Equal Treatment Authority
Irlanti	
Gender Equality Division	The Equality Authority
Italia	
Ministry for Rights and Equal Opportunities	Network of Equality Advisors
Latvia	
Gender Equality Unit	The National Human Rights Office
Liettua	
Ministry of Social Security and Labour (Equal Opportunities division)	Equal Opportunities Ombudsmen's Office
Luxemburg	
Ministry for Equal Opportunities	
Malta	
National Commission for the Promotion of Equality (NCPE)	National Commission for the Promotion of Equality (NCPE)
Alankomaat	
The Directorate for the Coordination of Emancipation Policy	The Dutch Equal Treatment Commission (CGB)
Puola	
Women, Family and Counteracting Discrimination Department	-
Portugali	
Commission for Equality and Women's Rights	The Commission for Equality in Labour and Employment
Slovakia	
Department on Family and Gender Policy	The Slovak National Centre for Human Rights
Slovenia	
Office of the Government of the Republic of Slovenia for Equal Opportunities	Office of the Government of the Republic of Slovenia for Equal Opportunities
Espanja	
Institute for Women	Institute for Women
Ruotsi	
The Division for Gender Equality	The Equal Opportunities Ombudsman
Yhdistynyt kuningaskunta ⁰⁾	
Women and Equality Unit	Equal Opportunities Commission (EOC)

Neuvoston päätelmät

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO

Neuvoston päätelmät 13.10.2006

Jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten suorittaman
Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanon tarkastelu

– INSTITUTIONAALISET MEKANISMIT –

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

1. TUNNUSTAA, että sukupuolten välinen tasa-arvo on EY:n perustamissopimuksessa vahvistettu Euroopan unionin peruseriaate sekä yksi yhteisön tavoitteista ja toiminnan kohteista, ja että yhteisön erityisenä tehtävänä on ottaa miesten ja naisten välinen tasa-arvo huomioon kaikessa toiminnassaan,
2. OTTAA HUOMIOON, että
 - a) Pekingissä vuonna 1995 pidetyn YK:n neljännen naisten maailmankonferenssin johdosta Madridin Eurooppa-neuvosto (15. ja 16. joulukuuta 1995) pyysi laatimaan vuosittaisen katsauksen Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa,
 - b) vuosina 1996 ja 1997 toteutetussa seurannassa kävi ilmi, että EU:n pitäisi seurata ja arvioida Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanoa kiinteämmin ja järjestelmällisemmin,
 - c) neuvosto päätti 2. joulukuuta 1998, että toimintaohjelman täytäntöönpanoa koskevaan vuotuisen arviointiin sisältyisi ehdotus määrällisistä ja laadullisista indikaattoreista sekä vertailevasta arvioinnista,
 - d) puheenjohtajavaltiot ovat vuodesta 1999 kehittäneet määrällisiä ja laadullisia indikaattoreita joillekin Pekingin toimintaohjelman 12 keskeisestä ongelma-alueesta seuraavasti: 1999 – naiset poliittisessa päätöksenteossa; 2000 – naiset talouselämässä (työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen); 2001 – naiset talouselämässä (samapalkkaisuus); 2002 – naisiin kohdistuva väkivalta; 2003 – naiset ja miehet taloudellisessa päätöksenteossa; 2004 – sukupuolinen häirintä työpaikalla; 2006 – naiset ja terveys; neuvosto on antanut vuosittain päätelmät näistä indikaattoreista,
 - e) 20. ja 21. marraskuuta 2003 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti komissio laatii yhteistyössä EU:n jäsenvaltioiden kanssa kevään Eurooppa-neuvostolle vuosittaisen kertomuksen naisten ja miesten tasa-arvokehityksestä ja sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamissuuntauksista eri politiikan aloilla,
 - f) Pekingin toimintaohjelman 10-vuotistarkistuksen yhteydessä sukupuolten tasa-arvosta vastuussa olevat EU:n ministerit antoivat 4. helmikuuta 2005 Luxemburgissa yhteisen julistuksen, jossa muun muassa vahvistetaan voimakas tuki Pekingin julistukselle ja toimintaohjelmalle sekä sitoumus panna ne täytäntöön tehokkaasti ja kaikilta osin,

- g) neuvosto pyysi kesäkuussa 2005 jäsenvaltioita ja komissiota vahvistamaan sukupuolten tasa-arvoa edistäviä institutionaalisia mekanismeja ja luomaan puitteet toimintaohjelman täytäntöönpanon arvioinnille, jotta edistymistä voitaisiin seurata johdonmukaisemmin ja järjestelmällisemmin, ja se pyysi komissiota sisällyttämään kevään Eurooppa-neuvostolle toimitettavaan vuosikertomukseensa arvioinnin asiaankuuluvista indikaattoreista, jotka on kehitetty Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanon seurantaan varten,
- h) Pekingin toimintaohjelman mukaisesti naisten asemaa edistävä kansallinen toimielin on keskeinen hallinnon sisäinen politiikkaa koordinoiva yksikkö; sen tärkeimpänä tehtävänä on tukea koko hallinnon kattavaa sukupuolten tasa-arvonäkökohtien valtavirtaistamista kaikilla politiikan alueilla. Tällaisten kansallisten toimielinten tehokkaan toiminnan välttämättömiä edellytyksiä ovat:
- sijoittuminen hallinnon korkeimmalle mahdolliselle tasolle,
 - institutionaaliset mekanismit tai prosessit, jotka helpottavat valtioista riippumattomien järjestöjen osallistumista ruohonjuuritasolta alkaen,
 - riittävät resurssit sekä budjetin että ammatillisen pätevyyden osalta,
 - mahdollisuus vaikuttaa hallinnon kaikkien politiikkojen kehittämiseen.

EU:n puheenjohtajavaltio Suomi on toteuttanut tutkimuksen ja laatinut selvityksen, jossa esitetään seuraavat kolme indikaattoria, jotka koskevat sukupuolten tasa-arvoa edistäviä hallintoelimiä.

1) Sukupuolten tasa-arvon edistämisen asema hallinnossa

Tämä koskee sukupuolten tasa-arvoa edistävän hallintoelimen olemassaoloa, vastuuta ja toimintakykyä. Hallituksen ja elimen, jolle on annettu hallinnollinen valta ja toimintakyky, vastuullisuus ja tilintekovelvollisuus ovat sukupuolten tasa-arvon tehokkaan edistämisen edellytyksiä;

2 a) Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän hallintoelimen henkilöstöresurssit

Riittävät henkilöstöresurssit ovat ehdoton edellytys tehokkaiden sukupuolten tasa-arvoa edistävien politiikkojen luomiselle;

2 b) Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun edistämiseksi nimetyn elimen tai elinten henkilöstöresurssit

Riittävät henkilöstöresurssit ovat ehdoton edellytys miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun tehokkaalle edistämiseksi ja turvaamiselle direktiivin 2002/73/EY mukaisesti;

3) Sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistaminen

Hallituksen sitoutuminen, valtavirtaistamisen rakenteet ja menetelmät toteuttamiseksi ovat ratkaisevan tärkeitä tekijöitä menestykselliselle kehitykselle kohti sukupuolten tasa-arvoa;

3. PALAUTTAA MIELEEN:

- a) jäsenvaltioiden sitoumuksen luoda ja vahvistaa kansallisia rakenteita ja muita hallintoelimiä tarkoituksena sisällyttää sukupuolinäkökulma lainsäädän-

- töön ja julkisiin politiikkoihin ja tuottaa sukupuolen mukaan eriteltyjä tieto- ja suunnittelua ja arviointia varten Pekingin toimintaohjelman mukaisesti,
- b) sen, että Pekingin toimintaohjelmassa jäsenvaltiot sitoutuivat luomaan ja vahvistamaan riippumattomia kansallisia instituutioita naisten ihmisoikeuksien turvaamiseksi ja edistämiseksi sekä kehittämään mekanismeja työmarkkinoilla esiintyvän sukupuoleen perustuvan syrjinnän vastaisten lakien tarkistamiseksi ja valvomiseksi,
 - c) sen, että direktiivissä 2002/73/EY säädetään, että jäsenvaltioiden on nimettävä elin tai elimet, jonka tai joiden tehtävänä on edistää, analysoida, valvoa ja tukea kaikkien henkilöiden tasa-arvoisen, sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä vapaan kohtelun toteuttamista, sekä toteutettava niitä koskevat tarpeelliset järjestelyt,
 - d) jäsenvaltioiden antaman sitoumuksen varmistaa, että tasa-arvoa edistävillä elimillä ja rakenteilla on tehokkaan toiminnan edellyttämät taloudelliset ja henkilöstöresurssit ja toimintakyky,
 - e) että Eurooppa-neuvosto hyväksyessään 23. ja 24. maaliskuuta 2006 Euroopan tasa-arvosopimuksen kannusti toteuttamaan jäsenvaltioiden ja EU:n tason toimia, jotka vahvistavat hallintoa sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen ja paremman valvonnan avulla;
4. VAHVISTAA EU:n kaksiosaisen sukupuolten tasa-arvoa koskevan lähestymistavan, joka perustuu sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen eli sukupuolten tasa-arvon edistämiseen kaikilla politiikan alueilla ja kaikissa toimissa, sekä erityistoimenpiteisiin,
 5. PANEE MERKILLE EU:n puheenjohtajavaltion Suomen selvityksen institutionaalisista mekanismeista sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi sekä Pekingin toimintaohjelman tulevaa seurantaa varten laaditut kolme indikaattoria, jotka koskevat naisten asemaa edistävien institutionaalisten mekanismien,
 6. PANEE TYYTYVÄISENÄ MERKILLE, että jäsenvaltiot ovat edistyneet toteuttaessaan toimintaohjelman strategista tavoitetta, joka koskee kansallisten rakenteiden tai hallintoelinten perustamista ja vahvistamista sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi,
 7. KANNUSTAA jäsenvaltioita, siltä osin kuin tavoitteet eivät ole kokonaisuudessaan täyttyneet, toteuttamaan toimia sukupuolten tasa-arvoa edistävien hallintoelinten vahvistamiseksi ja ryhtymään tarkoituksenmukaisiin toimiin erityisesti nostamalla ne hallituksen korkeimmalle mahdolliselle tasolle ja tarjoamalla niille riittävät taloudelliset ja henkilöstöresurssit,
 8. KANNUSTAA niitä jäsenvaltioita, jotka eivät vielä ole tätä tehneet, hyväksymään, valvomaan ja arvioimaan sukupuolten tasa-arvoa edistäviä kansallisia toimintasuunnitelmiaan tai korkean tason strategisia tavoitteitaan ja raportoimaan säännöllisesti lainsäädäntöelimille sukupuolten tasa-arvon alalla saavutetusta edistymisestä politiikkojen vastuullisuuden ja näkyvyyden lisäämiseksi sekä edistämään kansalaisyhteiskunnan, työmarkkinaosapuolet mukaan lukien, aktiivista osallistumista sukupuolten tasa-arvon edistämiseen,
 9. TOTEAA, että jäsenvaltiot ovat ottaneet kansalaisyhteiskunnan toimijoita, kuten valtioista riippumattomat naisjärjestöt, muut valtioista riippumattomat järjestöt ja työmarkkinaosapuolet, mukaan sukupuolten tasa-arvon edistämistyöhön liittovaltion ja/tai kansallisella tasolla, ja SUOSITTAA, että jäsenvaltiot jatkavat aktiivista yh-

teistyötä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa ja edistävät näiden osallistumista naisten ja miesten tasa-arvoon tähtääviin toimiin,

10. PITÄÄ MYÖNTEISENÄ sitä, että jäsenvaltioiden suuri enemmistö on nimennyt direktiivin 2002/73/EY mukaisia elimiä, ja KEHOTTAÄ niitä jäsenvaltioita, jotka eivät vielä ole tätä tehneet, täyttämään direktiivin vaatimukset; KEHOTTAÄ kaikkia jäsenvaltioita tarjoamaan kyseisille elimille riittävät, erityisesti tasa-arvon edistämiseen tarkoitetut taloudelliset ja henkilöstöresurssit ja KEHOTTAÄ komissiota kiinnittämään huomiota näihin näkökohtiin direktiivin täytäntöönpanoa koskevissa säännöllisissä kertomuksissaan,
11. SUHTAUTUU MYÖNTEISESTI siihen, että useimmat jäsenvaltiot ovat säätäneet oikeudellisia velvoitteita sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseksi tai tehneet tosiasiallisesti sitovia päätöksiä asiasta, ja KANNUSTAA niitä jäsenvaltioita, jotka eivät vielä ole tätä tehneet, sitoutumaan vahvasti sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseen; KEHOTTAÄ kaikkia jäsenvaltioita valvomaan ja arvioimaan tämän sitoumuksen konkreettista täyttämistä,
12. TOTEAA, että useat jäsenvaltiot ovat perustaneet ministeriöiden välisen koordinoivan rakenteen tai vahvistaneet sitä sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamistoimien toteuttamiseksi, kuten Pekingin toimintaohjelmassa esitetään, ja KEHOTTAÄ jäsenvaltioita kehittämään edelleen sellaisia koordinoitirakenteita, joiden selkeänä tehtävänä on panna täytäntöön sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisstrategia kaikkialla julkishallinnossa, mukaan lukien alueellinen ja paikallinen hallinto sekä julkiset laitokset, ja valvomaan niiden toimintaa,
13. TOTEAA, että tietyistä edistymisestä huolimatta sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamisen edellyttämät rakenteet ja menetelmät on yhä joko luotava tai niitä on vahvistettava, TOTEAA myös, että virallinen sitoumus ja viralliset rakenteet sukupuolten tasa-arvon edistämisen valtavirtaistamiseksi eivät riitä ja että kaikilla asiaankuuluvilla aloilla tarvitaan käytännön toimia, ja KEHOTTAÄ erityisesti kaikkia jäsenvaltioita ja komissiota parantamaan ja vahvistamaan valtavirtaistamista koskevien menetelmien kehittämistä ja säännöllistä käyttöä, erityisesti sukupuolen huomioon ottamista budjetoinnissa ja sukupuolivaikutusten arviointia lakeja, politiikkoja, ohjelmia ja hankkeita laadittaessa,
14. KANNUSTAA jäsenvaltioita ja komissiota antamaan kansallisille ja EU:n tilastovirastoille institutionaalista ja taloudellista tukea, niin että kaikki asiaankuuluvat viralliset yksilöihin liittyvät tilastot kerätään, kootaan, analysoidaan ja esitetään sukupuolen ja ikäryhmän mukaan eriteltyinä ja siten, että ne kuvastavat naisiin ja miehiin ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liittyviä ongelmia ja aiheita,
15. HARKITSEE jäsenvaltioiden toteuttaman Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanon tarkistusta naisten koulutuksen sekä naisten ja köyhyyden alalla sekä muilla jäljellä olevilla keskeisillä aloilla,
16. KEHOTTAÄ jäsenvaltioita ja Euroopan komissiota ottamaan muissa yhteisön prosesseissa tarvittaessa huomioon ne Pekingin toimintaohjelman seurannan yhteydessä käsitellyt aihepiirit, joiden osalta indikaattorit on jo hyväksytty.

OSA II: Puheenjohtajuus 1999: Naiset vallankäytössä ja päätöksenteossa

Puheenjohtajamaa Suomen selvitys

Neuvoston päätelmät 22.10.1999

Sisällys

I Johdanto	65
Pekingin seuranta EU:ssa.....	65
Naiset valtarakenteissa ja päätöksenteossa – katsaus EU:n toimiin	65
Tämän ehdotuksen valmisteluprosessi	66
II Ehdotuksen taustaa	67
Päätöksenteon käsite Pekingin toimintaohjelmassa	67
Pekingin sitoumukset	67
Tämän ehdotuksen painopiste: indikaattorit ja vertaileva arviointi	68
III Ehdotus indikaattoreiksi ja vertailevaksi arvioinniksi sekä tutkimuksen tulokset	70
Lakiasäättävät/vaaleilla valittavat poliittiset instituutiot	70
Toimeenpanovaltaa käyttävät poliittiset instituutiot	75
Julkishallinto.....	77
Oikeusjärjestelmä	78
Ehdotuksia indikaattoreiksi lisätarkastelua varten	79
Julkiset komiteat ja neuvoa-antavat lautakunnat	80
IV Lopuksi	81
Yhteenveto tuloksista ja suositukset	81
Ensisijaiset alat indikaattoreiden edelleen kehittämiseksi.....	82
Puheenjohtajavaltioiden välinen yhteistyö	82
Liitteenä olevat taulukot	83
Lakiasäättävät/vaaleilla valittavat poliittiset instituutiot	83
Toimeenpanovaltaa käyttävät poliittiset instituutiot.....	95
Valtionhallinto.....	98
Oikeusjärjestelmä	102
Indikaattorit lisätarkastelua varten	104
Neuvoston päätelmät	109

I Johdanto

Pekingin seuranta EU:ssa

EU:n puheenjohtajavaltio on Pekingissä vuonna 1995 pidetyn YK:n neljännen naisten maailmankonferenssin johdosta ja Madridin Eurooppa-neuvoston (15. ja 16.12.1995) päätelmien mukaisesti laatinut vuosikatsaukset Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa vuosina 1996, 1997 ja 1998.

Seurannassa on käynyt ilmi, että EU:ssa tarvitaan Pekingin toimintaohjelman täytäntöön panemiseksi entistä johdonmukaisempaa ja järjestelmällisempää seurantaa ja arviointia. Jo Madridin konferenssissa (23. ja 24.11.1998) keskityttiin joihinkin keskeisiin aloihin, joihin kuuluivat naisten osallistuminen vallankäyttöön ja päätöksentekoon. Puheenjohtajavaltio Itävalta esitti neuvostolle ehdotuksen perusindikaattorien ja vertailevan analyysin kehittämiseksi toimintaohjelman täytäntöönpanossa saavutetun edistyksen mittaamiseksi. Neuvosto päätti 2.12.1998, että Coreper jatkaisi Itävallan ehdotuksessa esitettyjen ajatusten tarkastelua sekä valmistelisi vuosiraportin Pekingin seurannasta. Sovittiin, että seuraavaan Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanoa koskevaan vuosikatsaukseen ja arviointiin sisällytettäisiin ehdotus yksinkertaisten indikaattorien joukosta ja vertailevasta analyysistä, painopisteenä naiset valtarakenteissa ja päätöksenteossa. Puheenjohtajavaltio Suomi esittää nyt päätöksen johdosta työryhmän harkittavaksi kyseisen ehdotuksen, johon sisältyy yhteenveto vallitsevasta tilanteesta.

Naiset valtarakenteissa ja päätöksenteossa – katsaus EU:n toimiin

Ennen Amsterdamin sopimusta Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa ei ollut nimenomaista toimeksiantoa kokonaisvaltaisesta tasa-arvopolitiikasta. EY:n perustamissopimukseen sisältyi vain 119 artikla "samapalkkaisuuden periaatteen soveltamisesta".

Amsterdamin sopimukseen sisältyvät tasa-arvomääräykset yhdessä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 (entisen F) artiklan kanssa määrittelevät tasa-arvon Euroopan yhteisön keskeiseksi tehtäväksi. Tasa-arvon käsitteeseen on tulkittava sisältyvän tehtävä naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämisestä valtarakenteissa ja päätöksenteossa.

Naisten asema valtarakenteissa ja päätöksenteossa oli jo ennen Amsterdamin sopimusta poliittisesti tärkeä kysymys, johon oltiin sitouduttu, jota tutkittiin ja josta kerättiin tietoja sekä vaihdettiin kokemuksia ja hyviä toimintatapoja jäsenvaltioiden ja valtioista riippumattomien järjestöjen kesken.

Naisten ja miesten yhtäläisten mahdollisuuksien edistämistä koskevan yhteisön kolmannen toimintaohjelman (1991 - 1995) yhteydessä on perustettu eurooppalaisten asiantuntijoiden verkosto tarkastelemaan naisten osallistumista päätöksentekoon.

Vuosina 1992 - 1996 saatiin kyseisen verkoston avulla Euroopassa kerättyä tietoa naisten osallistumisesta päätöksentekoon ja järjestettiin tilaisuuksia, jotka innoittivat lukuisia naispuolisia päättäjiä ja tutkijoita sekä kansalaisjärjestöjä.

Ensimmäinen eurooppalainen huippukokous "Naiset vallassa" ja sitä koskeva konferenssi kutsuttiin koolle Ateenaan marraskuussa 1992. Jäsenvaltioiden naisministerit yhdessä Itä-Euroopan maiden ja EU:n toimielinten valta-asemassa olevien naisten kanssa antoivat Ateenan julistuksen.

Puheenjohtajavaltio Italia kutsui naisasiainministerit Roomaan toukokuussa 1996 osallistumaan konferenssiin "Naiset politiikan ja yhteiskunnan uudistajina". Naisministerien huippukokouksessa allekirjoitettiin Rooman peruskirja. Peruskirjassa vahvistetaan, että EU:sta tehdyn sopimuksen olisi taattava miesten ja naisten välinen perustasa-arvo erityisesti päätöksenteossa.

Neuvosto antoi 27.3.1995 päätöslauselman naisten ja miesten tasapainoisesta osallistumisesta päätöksentekoon. Joulukuussa 1996 neuvosto hyväksyi suosituksen naisten ja miesten tasapuolisesta osallistumisesta päätöksentekoon (96/694/EY). Siinä EU kehottaa valtion elimiä ja EU:n toimielimiä kehittämään asianmukaisia toimenpiteitä ja strategioita naisten aliedustuksen oikaisemiseksi päätöksenteossa. Euroopan komissio valmistelee parhaillaan katsausta suosituksen vaikutuksesta.

Ranskan hallitus järjesti Pariisissa (15. ja 16.4.1999) konferenssin "Naiset ja miehet vallassa". Ministerit hyväksyivät ja allekirjoittivat Pariisin konferenssin julistuksen "Naiset ja miehet vallassa". Julistuksessa viitataan miesten ja naisten väliseen jatkuvaan epätasa-arvoon päätöksenteossa ja kehoitetaan Euroopan unionia ja jäsenvaltioita ryhtymään toimiin tasa-arvon saavuttamiseksi valtarakenteissa ja tasa-arvoisen osallistumisen toteuttamiseksi demokratiassa. Konferenssissa esiteltiin myös Ranskan ehdotus toimintasuunnitelmaksi.

Tämän ehdotuksen valmisteluprosessi

Tämä ehdotus pohjautuu aiempaan puheenjohtajavaltio Itävallan ehdotukseen sekä tutkimukseen, jonka puheenjohtajavaltio Suomi on sosiaaliasioiden työryhmän kokouksessa 20.4.1999 annetun ohjeistuksen (7076/99 SOC 109) perusteella toteuttanut. Työryhmässä sovittujen, kerättäville tiedoille asetettavien vaatimusten pohjalta laadittiin kyselylomake, joka lähetettiin jäsenvaltioille vastausten keräämiseksi. Puheenjohtajavaltio haluaa kiittää jäsenvaltioita niiden laajamittaisesta osallistumisesta ehdotuksen ja vallitsevan tilanteen kuvauksen kehittämiseen tietojen keräämisprosessi mukaan luettuna.

II Ehdotuksen taustaa

Päätöksenteon käsite Pekingin toimintaohjelmassa

Tässä ehdotuksessa käytetyt vallan ja päätöksenteon käsitteet perustuvat Pekingin toimintaohjelman keskeiseen alaan G – Naiset vallankäytössä ja päätöksenteossa. Tätä keskeistä alaa esittelevä johdantoteksti alkaa lainauksella ihmisoikeuksien yleismaailmallisesta julistuksesta: "jokaisella on oikeus osallistua maansa hallitsemiseen". Lisäksi siinä todetaan, että naisten ja miesten yhtäläistä osallistumista päätöksentekoon tarvitaan demokratian vahvistamiseksi ja sen asianmukaisen toiminnan edistämiseksi. Naisten osallistumisen tärkeys täydellisen tasa-arvon saavuttamiseksi tuodaan esiin. "*Tasa-arvoa, kehitystä ja rauhaa ei voida saavuttaa ilman naisten aktiivista osallistumista ja naisnäkökulman soveltamista kaikilla päätöksenteon tasoilla.*" (kohta 181)

Pekingin toimintaohjelmassa käsitellään naisten edustusta *lainsäädäntöelimissä* ja hallinnon eri tasoilla, erityisesti ministeriöissä, ja muissa *toimeenpanoelimissä*. Kolmas siihen sisällytetty julkisen vallan ja päätöksenteon alue on *oikeuslaitos* (kohdat 183, 190a). Vallan ja päätöksenteon käsitteisiin sisältyy tärkeitä päätöksentekoprosessin valmisteluvaiheita, kuten julkisesti nimitettyjen komiteoiden *valmistelutehtävät* (190a).

Pekingin toimintaohjelmassa ei painoteta yksinomaan miesten ja *naisten tosiasiallista edustusta* näissä elimissä vaan myös *rekrytointia ja ehdokasasettelua* (kohta 182). Ohjelmassa mainitaan sekä kansallinen, alueellinen tai paikallinen että kansainvälinen *päätöksenteon taso* (kohta 186).

Julkisten elinten lisäksi vallan lähteinä mainitaan poliittiset puolueet, ammattiliitot, työnantajajärjestöt ja muut valtioista riippumattomat järjestöt (kohta 184) sekä yhteisölliset ja epäviralliset järjestöt (kohta 183). Muita tärkeitä Pekingin toimintaohjelmassa eriteltyjä valtarakenteita ovat kansalliset ja kansainväliset korporaatiot, joukkotiedotusvälineet, akateemiset ja tieteelliset instituutiot sekä alueelliset ja kansainväliset organisaatiot, myös Yhdistyneiden Kansakuntien järjestelmä (kohta 186). Muita vallan alueita ovat taiteet, kulttuuri, urheilu, koulutus ja uskonto (kohta 183).

Pekingin sitoumukset

YK:n jäsenvaltiot sopivat toimenpiteistä, joilla varmistetaan naisten yhtäläinen pääsy ja täydellinen osallistuminen valtarakenteisiin ja päätöksentekoon (strateginen tavoite G.1) ja joilla lisätään naisten kykyä osallistua päätöksentekoon ja johtamiseen (strateginen tavoite G.2).

Hallitukset sitoutuivat muun muassa seuraavaan:

- a) Tavoitteeksi asetetaan sukupuolten tasapainoinen edustus
 - hallintoelimissä ja komiteoissa
 - julkishallinnon yksiköissä
 - oikeuslaitoksessa.

Mahdollisina toimenpiteinä mainitaan tavoitelukujen asettaminen ja positiivinen syrjintä (190 a).

- b) Tarkastellaan vaalijärjestelmän eriyttävää vaikutusta naisten poliittiseen edustukseen vaaleilla valituissa elimissä, ja harkitaan tarvittaessa kyseisten järjestelmien mukauttamista tai uudistusta (190 d) sekä kannustetaan puolueita ottamaan naisia vaalilla tai muutoin täytettäviin julkisiin tehtäviin (190 d).
- c) Seurataan ja arvioidaan edistystä naisten edustuksessa keräämällä, analysoimalla ja jakamalla säännöllisesti laadullisia ja määrällisiä tietoja naisten ja miesten osallistumisesta kaikkiin eri päätöksenteon tasoihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla
 - jakamalla vuosittain tietoja hallinnossa eri tasoilla työskentelevistä miehistä ja naisista
 - perustamalla hallinnon rakenteisiin tarvittavat alalla saavutettavan edistyksen seurantajärjestelyt (190 e).
- d) Pyritään sukupuolten tasapainoiseen edustukseen laadittaessa luetteloita kansallisista ehdokkaista Yhdistyneiden Kansakuntien elimiin valittaviksi tai nimitettäväksi henkilöiksi (190 j).
- e) Muita mainittuja hallitusten toimia ovat muun muassa valtioista riippumattomille järjestöille ja tutkimuslaitoksille annettava tuki, perheen ja työelämän yhteensovittamisen edistäminen ja alkuperäiskansoja edustavien naisten osallistuminen päätöksentekoon.

Sitoutumista naisten ja miesten tasa-arvoon, kokoontumisvapauteen ja syrjimättömiin politiikkoihin ei käsitellä tässä, koska niiden katsotaan olevan EU:n jäsenvaltioiden rakenteissa ja politiikoissa noudatettavia peruseriaatteita.

Hallitusten ja muiden kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden olisi myös muistettava, että:

- on saatava aikaan naisjohtajien kriittinen massa tarkistamalla rekrytointi- ja nimityskriteerejä ja urakehitysohjelmien kehittämistoimia (192).
- naisille ja työille, erityisesti niille, joilla on erityistarpeita, on annettava johtamiskoulutusta, ja päätöksentekijän asemaan liittyvistä kriteereistä on tehtävä avoimia ja ymmärrettäviä (strateginen tavoite G.2).

Tämän ehdotuksen painopiste: indikaattorit ja vertaileva arviointi

Tämän asiakirjan painopisteessä on naisten edustus päätöksentekotasolla julkisvallan elimissä, ts. lakiasäätävissä/vaaleilla valituissa elimissä, hallitus, muu hallinto ja oikeuslaitos mukaan luettuina. Kyselylomakkeessa tiedusteltiin naisten edustusta poliittisten puolueiden, ammattijärjestöjen, työnantajajärjestöjen ja yhtiöiden huipulla. Käytettävissä olevien tietojen perusteella ei kuitenkaan voida esittää tuloksia tai muodostaa näiden alojen indikaattoreita. Muut valtalähteet ja -rakenteet, kuten talouselämä, tiedotusvälineet ja urheilu, eivät olleet mukana kyselyssä eikä niitä voida sisällyttää perusindikaattoreihin.

Sukupuolten tasa-arvoa osoittavien indikaattoreiden ja vertailevan arvioinnin kehittämistä on käsitelty muun muassa työ- ja sosiaaliasioiden neuvostossa (2.12.1998), miesten ja naisten yhtäläisiä mahdollisuuksia käsittelevässä neuvoa-antavassa komiteassa (V/D/5//ld D(98)) sekä laadittaessa Euroopan työllisyysuuntaviivojen täytäntöönpanoa varten (asiak. EQOP 17-98). Mainituissa asiakirjoissa esitettyjä määrällisten, laadullisten ja poliittisten indikaattorien kuvauksia ja esimerkkejä niistä on käytetty tätä ehdotusta valmisteltaessa. Tässä asiakirjassa ei kuitenkaan pohdita erityyppisiä indikaattoreita tai vertailevaa analyysiä käsitteellisesti tai metodologisesti.

Tässä esitetään yhdeksän indikaattoria ja sekä kyseisten indikaattorien edellyttämät tiedot. Indikaattoreista kahdeksan on määrällisiä ja yksi on sekatyyppejä; sitä käsitellään tässä poliittisena indikaattorina.

Indikaattoreita suunniteltaessa otettiin huomioon seuraavat tekijät: indikaattoreiden olisi mitattava naisten edustusta Pekingin toimintaohjelmassa mainituilla poliittisen ja hallinnollisen päätöksenteon eri aloilla, sekä niillä aloilla, joita jäsenvaltioissa pidetään tärkeimpinä (poliittinen validiteetti). Pyydettävien tilasto- ja muiden tietojen olisi oltava saatavilla tai suhteellisen helposti hankittavissa kaikissa jäsenvaltioissa. Lisäksi on pyritty ottamaan huomioon muitakin kriteerejä indikaattoreita valittaessa, muun muassa että perusindikaattorien ja niitä vastaavien tiedoille asetettavien vaatimusten olisi oltava helposti ymmärrettäviä, selkeästi määriteltyjä, johdonmukaisia, helposti seurattavissa ja arvioitavissa säännöllisin väliajoin (luotettavuus).

Jäsenvaltioita on jonkin verran niputettu sen perusteella, minkälaisia tuloksia ne osoittavat määrällisten indikaattorien suhteen. Määrällisten indikaattorien perusteella voidaan kehittää vertailevaa analyysiä.

III Ehdotus indikaattoreiksi ja vertailevaksi arvioinniksi sekä tutkimuksen tulokset

Lakiasäättävät/vaaleilla valittavat poliittiset instituutiot

Indikaattori 1: Naisten osuus jäsenvaltioiden yksikamarisessa t. alemmassa kamarissa kansallisessa/liittovaltion parlamentissa ja Euroopan parlamentissa (liitteen taulukko 1)

Pohjoismaat eivät ole enää ainoita jäsenvaltioita, joissa naisten edustus on korkea, vaikkakin naisten edustus on edelleen suurin Ruotsin parlamentissa (43 %) ja seuraavaksi suurin Tanskassa, Suomessa, Alankomaissa ja Saksassa. Tässä viiden jäsenvaltion ryhmässä on saavutettu 30 prosentin vähimmäismäärä.

Itävalta, Belgia ja Espanja kuuluvat ryhmään, jossa naisten edustus on yli 20 prosenttia mutta alle 30 prosenttia. Kuusi jäsenvaltiota kuuluu ryhmään, jossa edustus on yli 10 prosenttia mutta alle 20 prosenttia (Yhdistynyt kuningaskunta, Luxemburg, Portugali, Irlanti, Ranska ja Italia). Euroopan unionissa naisten määrän keskiarvo (23 %) parlamentin ainoassa/alemmissa kamarissa on melko korkea verrattuna maailman keskiarvoon (13 %) (liitteen taulukko 1).

Taulukossa I esitetään, kuinka jäsenvaltioiden ryhmittelyä niiden suoritustason mukaan indikaattorin 1 suhteen voidaan käyttää vertailussa.

Taulukko I	Jäsenvaltioiden "ryhmät", joissa naisten edustus on korkea/alhainen kansallisella tasolla vuonna 1999 ja vuosina 1992—1995	
Luokka/Vuosi	1999	1992—1995
Yli 40 %	Ruotsi	Ruotsi
Yli 30 %	Tanska Suomi Alankomaat Saksa	Suomi Tanska Alankomaat
Yli 20 %	Itävalta Belgia Espanja	Saksa Itävalta Espanja Luxemburg
Alle 20 %	Yhdistynyt kuningaskunta Luxemburg Portugali Irlanti Italia Ranska	Italia Irlanti Portugali Belgia Yhdistynyt kuningaskunta
Alle 10 %	Kreikka	Kreikka Ranska

Indikaattori 2: Naisten osuus alueellisissa parlamenteissa niissä jäsenvaltioissa, joissa sellaisia on (liitteen taulukko 2)

Alueen määriteltiin olevan yhtä askelta alempana kuin liittovaltio tai kansallinen taso poliittis-hallinnollisessa hierarkiassa, siten että sillä on oma vaaleilla valittava parlamentti (alueellinen tai maakunnallinen parlamentti/edustuslaitos). Alueellinen taso on olemassa 11 jäsenvaltiossa. Kuitenkin vain yhdeksässä jäsenvaltiossa on alueelliset parlamentit, joihin jäsenet valitaan suorilla kansanvaaleilla.¹

Naisten keskimääräinen edustus alueellisissa parlamenteissa on korkein Ruotsissa (48 %) ja toiseksi korkein Saksassa (31 %). Kaikissa muissa jäsenvaltioissa naisten suhteellinen osuus alueellisissa parlamenteissa on alle 30 prosenttia (taulukko II).

Vaikka tutkimukseen ei sisällytettykään poliittisia toimenpiteitä naisten edustuksen parantamiseksi alueellisella tasolla, tässä annetaan asiasta joitakin tietoja. Alueellisella tasolla käytetään kiintiöitä tai muita positiivisia toimia (Tanska) puolueiden ehdokasasettelussa viidessä jäsenvaltiossa (Ruotsi, Saksa, Tanska, Ranska ja Itävalta), jotka ovat suoritusindikaattoriluettelon kärjessä. Ehdokasluetteloiden kiintiöitä koskeva lainsäädäntö koskee Belgiassa myös alueellisia vaaleja. On syytä korostaa sitä, että tällaiset toimenpiteet ovat usein mahdollisia vaalijärjestelmän (suhteellinen järjestelmä) vuoksi, eikä edustuksen tason vuoksi (alueellinen/kansallinen).

Indikaattori 3: Naisten osuus jäsenvaltioiden paikallisissa edustuslaitoksissa (liitteen taulukko 3)

Korkein naisten edustusta paikallisissa edustuslaitoksissa kuvaava luku on 41 prosenttia (Ruotsissa). Vain yhdessä toisessa jäsenvaltiossa, Suomessa, ylitetään paikallisen tason edustuslaitoksissa 30 prosentin vähimmäismäärä. Viidessä jäsenvaltiossa naisten osuus paikallisen tason päätöksenteossa on selvästi yli 20 prosenttia, ja viidessä muussa naisten osuus on yli 10 prosenttia (taulukko II).

Paikallisissa vaaleissa puolueet käyttävät kiintiöitä Ruotsissa, Tanskassa, Ranskassa, Irlannissa, Itävallassa, Saksassa ja Alankomaissa.

Taulukon II avulla voidaan samanaikaisesti tutkia naisten edustuksen tasoa EU:n jäsenvaltioiden edustuslaitoksissa kansallisella/liittovaltion, alueellisella ja paikallisella tasolla

¹ Yhdeksällä jäsenvaltiolla on alueelliset parlamentit (Ruotsi, Saksa, Tanska, Itävalta, Ranska, Espanja, Belgia, Italia ja Portugali (Portugalissa tähän sisältyvät Madeira ja Azorit). Tutkimuksessa "Panorama: Participation of Women in political decision-making at regional and local level" (European Network "Women in Decision-making", Euroopan komissio, 1994) alueelliseen tasoon määritellään sisältyvän yhdeksän jäsenvaltiota: Belgia, Tanska, Saksa, Kreikka, Espanja, Ranska, Irlanti, Italia ja Portugali, mutta Kreikassa ja Irlannissa alueellisten parlamenttien jäseniä ei valita suorilla vaaleilla. Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Alankomaissa ei ole alueellista tasoa (Ibid. 16 ja 25). Alueellisia parlamenteja on myös Itävallassa, Ruotsissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

Taulukko II	Naisten osuus kansallisissa/liittovaltion ja alueellisissa parlamenteissa sekä paikallisissa edustuslaitoksissa (EU:n jäsenvaltiot ja Euroopan parlamentti)		
INSTITUUTIO	Kansalliset parlamentit	Alueelliset parlamentit*	Paikalliset edustuslaitokset
Keskiarvo	23 %	27 %	21 %
Yli 40 %	Ruotsi 43 %	Ruotsi 48 %	Ruotsi 41 %
Yli 30 %	Tanska 37 % Suomi 37 % Alankomaat 36 % Saksa 31 %	Saksa 31 %	Suomi 32 %
Yli 20 %	EP 30 % Itävalta 28 % Belgia 25 % Espanja 22 %	Yhdistynyt kuningaskunta 29 % Tanska 28 % Itävalta 24 % Ranska 20 % Espanja 20 % Belgia 22 %	Tanska 28 %** Yhdistynyt kuningaskunta 27 % Saksa 23 % Alankomaat 23 % Ranska 22 %
Alle 20 %	Yhdistynyt kuningaskunta 18 % Luxemburg 17 % Portugali 14 % Irlanti 12 % Italia 11 % Ranska 11 %	Italia 12 % Portugali 12 %	Belgia 19 % Italia 19 % Portugali 14 % Itävalta 13 % Luxemburg 10 %
Alle 10 %	Kreikka 6 % ***	Kreikka 8,5 % ****	Kreikka 4 % **

* Myös Alankomaat (29 %) ilmoittivat (korkeasta) naisten edustuksesta "alueellisissa" parlamenteissaan, mutta lukuja ei otettu taulukkoon II, koska niitä ei voida verrata muiden jäsenvaltioiden alueellisiin parlamentteihin (Euroopan parlamentti, Tutkimuksen pääosasto. Working Paper. Differential Impact of the Electoral Systems on Female Political Representation. Women's Rights Series, W-10, 8-1997. Toimittaja: Victoria Garcia Munos, avust. Emily Carey, s. 31).

* Muut lähteet (alueelliset parlamentit): Belgia (1999) ja Tanska (1999) (European Database - Women in Decision-Making 1999. Internet: www-db-decision.de).

** Muut lähteet (paikalliset edustuslaitokset): Ruotsi (1999) (European Database - Women in political Decision-Making (esite): Women in political Decision-Making: Facts and Figures, FCZB, 1999); Tanska (1993) ja Kreikka (1994) (Women in Decision-Making: Facts and Figures on Women in political and public Decision-Making in Europe. European Network of Expert - "Women in Decision-Making", Euroopan komissio, 1996).

*** Muut lähteet (kansalliset parlamentit): Kreikka (1999) (European Database - Women in Decision-Making 1999. Internet: www-db-decision.be).

**** Läänineuvostoihin (Prefecture Councils) valittujen naisten prosenttiosuus.

Vain yhdessä jäsenvaltiossa naisten osuus on yli 40 prosenttia kaikilla tarkastelluilla tasoilla (kansallinen/alueellinen/paikallinen). Eniten jäsenvaltioita on niissä kahdessa ryhmässä, joissa naisten osuus on 20–40 prosenttia. Vähintään 30 prosentin tasoon ylletään viiden jäsenvaltion edustuslaitoksessa kansallisella/liittovaltion tasolla ja myös Euroopan parlamentissa. On myös nähtävissä, että kriittisen massan tasolle päästään useammin kansallisessa/liittovaltiotason päätöksenteossa kuin alueellisen tai paikallisen tason päätöksentekoeleimissä.

Useimmissa jäsenvaltioissa naisten osuus kansallisissa ja alueellisissa edustuslaitoksissa on suurin piirtein samalla tasolla. Vain Ranska ja Tanska ovat jossain määrin poikkeuksia tästä suuntauksesta.

Toisaalta on selvästi nähtävissä, että suurimmassa osassa jäsenvaltioiden lakiasäätäviä/vaaleilla valittavia poliittisia elimiä naisten osuus on vähemmän kuin kriittisen massan 30 prosentin taso kaikilla poliittisen päätöksenteon tasoilla.

(Politiikka) Indikaattori 4: Poliitikat tasapuolisen osallistumisen edistämiseksi poliittisissa vaaleissa (liitteen taulukko 4)

Politiikat ja toimenpiteet naisten ja miesten tasapuolisen osallistumisen edistämiseksi lakiasäätävissä/vaaleilla valittavissa poliittisissa instituutioissa kansallisella/liittovaltion, alueellisella ja paikallisella tasolla kaikissa jäsenvaltioissa ja Euroopan parlamentissa mukaan lukien perustuslaki, lainsäädäntö, hallituksen toimintasuunnitelmat ja muut hallituksen toteuttamat toimenpiteet sekä Euroopan yhteisöjen toimielinten vastaavat politiikat ja toimenpiteet.

Yksi tärkeimmistä syistä kehittää objektiivisia toimenpiteitä kuvaamaan naisten osallistumista maidensa hallintoon on hallitusten ja muiden toimijoiden auttaminen etsimään ja löytämään aktiivisia toimenpiteitä naisten osuuden lisäämiseksi julkisen vallan piirissä. Jäsenvaltioille tehtiin tutkimuksessa kysymyksiä toteutetuista toimenpiteistä.

Politiikkaindikaattori 4 kuvaa hallitusten politiikkoja ja toimenpiteitä sukupuolten välisen tasapainon saavuttamiseksi parlamenteissa ja edustuslaitoksissa kansallisella/liittovaltion, alueellisella ja paikallisella tasolla. Muiden toimijoiden, erityisesti puolueiden toimenpiteet on myös mainittu taulukossa kutakin jäsenvaltiota koskevan kuvauksen lopussa.

Politiikkaindikaattorin perusteella voidaan tehdä kiinnostavia huomioita. Vaikuttaa siltä, että niissä jäsenvaltioissa, joissa naisten osuus kansallisissa edustuslaitoksissa on perinteisesti suuri, naisryhmien tai -järjestöjen mukanaolo puolueissa tai ammattiliitoissa on merkittävä. Niiden poliittisissa puolueissa tai ammattiliitoissa on myös perinteisesti pyritty lisäämään naisten osuutta lakiasäätävissä elimissä. Ruotsin korkeat arvot tämän suoritusindikaattorin kohdalla vaikuttavat johtuvan "vetoketjujärjestelmästä" eli yhtä suurten kiintiöiden järjestelmästä, joka on ollut vuosia käytössä useimmissa Ruotsin puolueissa. Naisten suurimmat osuudet parlamentissa on saavutettu poliittisten liikkeiden kautta puolueiden sisällä eikä lainsäädännöllä. Tällä ei ole tarkoitus väheksyä lakiuudistusten merkitystä – lainsäädännölle on ollut vähemmän tarvetta, koska puolueet ovat toteuttaneet noissa maissa toimia, joilla on ollut vaikutusta. Alankomaiden hallitus käyttää lainsäädännön sijasta toimintasuunnitelmia ja pyrkii edistämään ehdokasvalinnoissa tasapuolisuutta sukupuolten välillä.

Toinen kiinnostava jäsenvaltioiden ryhmä ovat ne jäsenvaltiot, joilla on suoritusindikaattorilla arvo 11–31 prosenttia. Pyrkimyksiä lisätä naisten osuutta ehdokaslistoilla on esiintynyt pääasiassa 1990-luvulla. Jäsenvaltiot, joissa naisten osuus on alhainen, ovat etsineet ratkaisua kyseisen lainsäädännön muuttamisesta tai siihen pyrkimisestä. Vain Belgiassa on lainsäädännössä otettu käyttöön ehdokaslistoja koskevat kiintiöt kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla (25 prosenttia vuonna 1994 ja 33,3

prosenttia vuodesta 1999 alkaen). Sen seurauksena naisten osuus parlamentissa on Belgiassa huomattavasti kasvanut.

Ranskassa ehdokaslistoja koskeva kiintiö vuoden 1982 paikallisvaaleissa katsottiin samana vuonna perustuslain vastaiseksi. Kesäkuussa 1999 Ranskan perustuslakiin tehtiin kuitenkin lisäys, jotta edistettäisiin naisten ja miesten tasapuolista osallistumista päätöksentekoon. Italiassa vuosien 1993–1995 paikallisvaalien ehdokaslistoilla olivat käytössä kiintiöt ja "vetoketjujärjestelmät", kunnes ne katsottiin perustuslain vastaisiksi. Portugali otti myös käyttöön kiintiön (vähintään 25 % kumpaakin sukupuolta) parlamenttivaaleissa, mitä ei kuitenkaan hyväksytty (1999). Yhdistyneessä kuningaskunnassa työväenpuolueen (1993) käyttämät jatkoon päässeiden listat, joissa kaikki ovat naisia, katsottiin syrjiviksi.

Tehokkain tapa lisätä naisten osuutta parlamentissa vaikuttaa olevan puolueiden ehdokaslistoja koskevat viralliset tai epäviralliset kiintiöt. Tämän politiikan vaikutus riippuu kuitenkin vaalijärjestelmästä sekä muista kiintiöjärjestelmään liittyvistä toimenpiteistä.

Enemmistöjärjestelmässä (Ranska) tai yhden jäsenen enemmistöjärjestelmässä (Yhdistynyt kuningaskunta) kiintiöt toimivat eri tavoin. Ranskassa sosialistipuolueen 30 prosentin kiintiöllä on luultavasti enemmän vaikutusta alueellisissa vaaleissa, joissa käytetään suhteellista vaalitapaa, kuin kansallisissa vaaleissa yhdistyneenä enemmistöjärjestelmään.

Suhteellisessa vaalijärjestelmässä, joissa käytetään suljettuja listoja (Ruotsi, Itävalta, Saksa, Portugali, Espanja) ja joissa suosituimmuusäänestys on joko mahdotonta (Portugali, Espanja) tai rajoitettua (Saksa, Ruotsi), poliittiset puolueet päättävät sijoista, joista on mahdollisuus päästä jatkoon, tai järjestyksestä suljetuilla listoilla. Näissä jäsenvaltioissa on tärkeää saada naisehdokkaita paikoille, joista voi päästä jatkoon, tai listan alkupäähän. Niin sanottu "vetoketjujärjestelmä" (joka toinen ehdokas on nainen), jota käytetään esimerkiksi suurimmassa osassa Ruotsin puolueita, näyttää varmistavan naisten korkean osuuden. Itävallassa ja Saksassa puolueet ovat ottaneet käyttöön sukupuolikiintiöitä ehdokaslistoilla (Vihreät 50 %, SPÖ 40 % ja ÖVP 33 %) Itävallassa ja (SDP 33,3 %, B/90/Vihreät 50 % ja PDS 50 %) Saksassa ja "vetoketjujärjestelmää" ovat käyttäneet Saksan sosiaalidemokraattinen puolue ja vihreät. Saksassa käytössä olevalla lisäjäsentijärjestelmällä on kuitenkin vain se vaikutus, että puolet parlamentin jäsenistä valitaan puolueen listoilta ja loput yhden paikan vaalipiireistä.

Suosituimmuusäänestys esimerkiksi Itävallassa, Suomessa, Tanskassa ja Alankomaisissa näyttää myös vaikuttavan naisten edustukseen. Näissä jäsenvaltioissa naisehdokaiden vaalikampanjat (esimerkiksi naisjärjestöjen järjestämät) ovat tärkeitä toimenpiteitä sukupuolten tasapuolisen edustuksen edistämiseksi parlamenteissa ja edustuslaitoksissa.

Toimeenpanovaltaa käyttävät poliittiset instituutiot

Indikaattori 5: Naisten osuus hallitusten jäsenistä kansallisella/liittovaltion tasolla ja naisjäsenten osuus Euroopan komissiossa (liitteen taulukko 5)

1990-luvulla on ryhdytty arvioimaan sukupuolten tasapuolista edustusta korkeinta päätäntävaltaa harjoittavassa poliittisessa instituutiossa – kansallisessa hallituksessa. Samoin kuin naisten edustus parlamentissa heidän osuutensa hallituksessa on nykyisin yksi naisten poliittiseen päätöksentekoon osallistumisen perusindikaattoreista.

Kaikkien Euroopan unionin jäsenvaltioiden pääministerinä on mies. Naisten osuus hallituspaikoista jäsenvaltioissa kansallisella/liittovaltion tasolla on kuitenkin kasvanut kuten taulukosta 5 (liite) ja taulukosta III (jäljempänä) käy ilmi.

Tutkimukset naisista päätöksenteossa 1970- ja 1980-luvulla osoittivat, että mitä korkeammalla ollaan hierarkiassa, sitä pienempi on naisten osuus. Se johti naisjärjestöjen kampanjoihin naisten osuuden lisäämiseksi poliittisen vallan korkeimmilla tasoilla. Sukupuolten tasa-arvoa koskevat Yhdistyneiden kansakuntien, Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden politiikat ovat tuoneet tämän "demokratiavajeen" poliittiselle esityslistalle. Kampanjoilla näyttää olleen vaikutusta. Naisten osuus jäsenvaltioiden kansallisissa hallituksissa on keskimäärin 24 prosenttia. Luku on likimain sama kuin naisten osuus jäsenvaltioiden parlamenteissa (23 %).

Eurooppalainen naisministereiden osuuden keskiarvo (24 %) on paljon korkeampi kuin keskiarvo koko maailmassa (7 % vuonna 1996) ja kahdeksan prosenttiyksikköä korkeampi kuin 1990-luvun puolivälissä (16 %) (taulukko III).

Taulukko III	Jäsenvaltiot ryhmiteltynä sen mukaan, mikä on naisten osuus kansallisissa/liittovaltiotason hallituksissa 1999 ja 1994/1995	
Naisten edustus kansallisissa/liittovaltiotason hallituksissa/Vuosi	1999	1994-1995*
Yli 40 %	Ruotsi 53 % Suomi 44 %	Ruotsi 50 %
Yli 30 %	Saksa 36 % Tanska 35 % Yhdistynyt kuningaskunta 34 % Ranska 32 % Alankomaat 31 %	Suomi 39 % Tanska 35 % Alankomaat 35 %
Yli 20 %	Luxemburg 29 % Italia 22 % Itävalta 20 %	Luxemburg 25 % Itävalta 24 %
Alle 20 %	Irlanti 16 % Belgia 14 % Espanja 14 % Portugali 10 %	Irlanti 19 % Espanja 18 % Saksa 16 % Ranska 12 % Belgia 12 %
Alle 10 %	Kreikka 9,5 %	Portugali 9 % Italia 8 % Kreikka 4 % Yhdistynyt kuningaskunta 7 %

* Lähde: Women in Decision-Making: Facts and Figures on Women in political and public decision-making in Europe, European Network of Experts - "Women in Decision-Making", Euroopan komissio, 1996.

Yhdessä jäsenvaltiossa on jo päästy naisten tasasuhtaiseen osuuteen hallituksessa ja toisessa ollaan lähellä sitä. Kaikkiaan seitsemän tai kahdeksan jäsenvaltiota eli puolet on saavuttanut kriittisen massan väliaikaistavoitteen naisten tasasuhtaisessa osallistumisessa päätöksentekoon.

Joissakin jäsenvaltioissa naisten osuus ministereistä on kasvanut huomattavasti (Italia, Yhdistynyt kuningaskunta, Ranska, Saksa). Niiden jäsenvaltioiden määrä, joissa hallituksen jäsenistä yli 20 prosenttia on naisia, on miltei kaksinkertaistunut viime vuosina.

Seitsemässä jäsenvaltiossa naisten osuus hallituksessa on suurempi kuin parlamentissa, mikä saattaisi heijastaa uutta poliittista tietoisuutta sukupuolten tasa-arvosta politiikassa.

Indikaattori 6: Naiset ja miehet ministereinä/apulaisministereinä jäsenvaltioiden kansallisen/liittovaltion tason hallituksissa eri toiminta-aloilla (salkut/ministeriöt) (liitteen taulukko 6)

Naisten ja miesten määrät eri toiminta-aloilla voidaan luokitella edelleen vastaavien ministeriöiden tehtävien mukaan. Poliittisen vallan tätä näkökohtaa kuvataan tässä nk. PTIS-typologialla. Siihen sisältyy neljäntyyppisiä valtioiden tehtäviä:

- PERUSTEHTÄVÄT – ulko- ja sisäasiat, puolustus, oikeuslaitos jne.
- TALOUS – rahoitus, kauppa, teollisuus, maatalous jne.
- INFRASTRUKTUURI – liikenne, viestintä, ympäristö jne.
- SOSIOKULTTUURISET TEHTÄVÄT – sosiaaliasiat, terveys, lapset, perhe, nuoret, vanhukset, koulutus, tiede, kulttuuri, työ, urheilu jne.

Huomioon otetaan perustehtävissä, talouden, infrastruktuurin ja sosiokulttuuristen tehtävien piirissä työskentelevien nais- ja miesministereiden/-jäsenten määrä kussakin jäsenvaltiossa ja Euroopan komissiossa. Tästä muodostuu luokiteltu määrällinen indikaattori naisten osuudesta poliittisen vallan eri alueilla hallitusten/komission tasolla.

Taulukko IV	Ministereinä/apulaisministereinä tai komission jäsenenä työskentelevien naisten salkut ja tehtävät (PTIS-indikaattori) (%)			
PTIS	VAIN (Kabinetti-) ministerit %	VAIN apulaisministerit %	HALLITUS Komission naisjäsenet, naiset (kabinetti-) ministereinä ja apulaisministereinä (yhteensä) %	YHTEENSÄ
Perustehtävät	21	28	24	30
Talouteen liittyvät tehtävät	11	14	13	17
Infrastruktuuri	10	18	14	18
Sosiokulttuuriset tehtävät	57	40	48	61
	99	100	100	126

Kunkin jäsenvaltion naisministereiden salkkujako on esitetty liitteen taulukossa 6. Viiden jäsenvaltion hallituksessa (Yhdistynyt kuningaskunta, Italia, Ranska, Saksa, Suomi) sekä Euroopan komissiossa naisille kuuluu tehtäviä kaikista neljästä valtion tehtävätyypistä. Nämä valtiot eivät ole täsmälleen samoja kuin ne, jotka ovat naisten osuutta hallituksissa kuvaavan suoritusindikaattorin yläpäässä.

Jos tarkastellaan (kabinetti-)ministereitä, ainoastaan Suomen hallituksen naisministereillä on salkkuja jokaiselta valtion tehtäväalueelta. Suomessa, Luxemburgissa ja Ruotsissa ulkoasiainministeri on nainen. Yhdistyneessä kuningaskunnassa Pohjois-Irlannin asiain ministerinä (kabinettitason virka) on vastikään ollut nainen. Kaikkien jäsenvaltioiden pääministerinä on mies.

Tyypillisimmässä tapauksessa enemmistö (Itävalta, Tanska, Suomi, Saksa ja Alankomaat) tai puolet (Ruotsi, Portugali ja Kreikka) naisministereistä hoitaa sosiokulttuurisia asioita ja loppuilla naisministereistä on muunlaisia tehtäviä. Näin ei kuitenkaan ollut Belgiassa, Ranskassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Irlannissa, Italiassa tai Espanjassa, missä suurin osa naisministereistä oli muulla kuin sosiokulttuurisella alalla. Myös Euroopan komission naisjäsenet kuuluvat jälkimmäiseen ryhmään.

Julkishallinto

Indikaattori 7: Julkishallinnon korkeimmissa asemissa olevien naisten osuus

Naisten osuus ministeriöiden kahdessa korkeimmassa asemassa (ministereiden jälkeen) olevista virkamiehistä (nimitetyt, valitut tai nimetyt) (keskushallinto) ja vastaavat tasot Euroopan yhteisöjen toimielimissä (A1 ja A2)

Naisia on hyvin vähän korkeimmissa asemissa niissä jäsenvaltioissa, jotka toimittivat tietoja naisista julkishallinnossa (1 Alankomaissa, 48 Portugalissa). Naisten osuus EU:n jäsenvaltioiden ministeriöiden korkeimmissa viroissa vaihtelee Ruotsin 40 prosentista korkeintaan 10 prosenttiin Itävallassa, Belgiassa, Saksassa, Irlannissa, Italiassa ja Luxemburgissa. Suomessa, Portugalissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa naisten osuus on yli 10 prosenttia, mutta alle 20 prosenttia kaikista korkeista viroista. Euroopan komissiossa yksi kymmenestä A1-palkkaluokkaan kuuluvasta virkamiehestä on nainen. Neuvoston pääsihteeristössä A1-palkkaluokkaan kuuluvista 16 virkamiehestä ainoastaan yksi on nainen. Euroopan parlamentissa yksikään ei ole.

Naisten osuus toiseksi korkeimmissa virka-asemissa – Euroopan komission A2-palkkaluokkaa vastaavista asemista – oli korkein Ruotsissa, hieman yli 30 prosenttia. Italiassa naisia oli noin 25 prosentissa toiseksi korkeimpia asemia. Itävallassa, Belgiassa, Suomessa, Irlannissa, Luxemburgissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa naisten osuus on pienempi kuin viidesosa. Euroopan komissiossa, neuvoston pääsihteeristössä ja Euroopan parlamentissa naisten osuudet A2-palkkaluokkaan kuuluvista virkamiehistä ovat 14, 20 ja 29 prosenttia.

Pienin osuus, 6 prosenttia, julkishallinnon toiseksi korkeimmissa asemissa olevia naisia on Suomessa. Suomen naispoliitikkojen saavuttaman huomattavan poliittisen vallan ja julkishallinnon läpäisemättömän lasikilven välillä näyttää olevan mielenkiintoinen vastakohta.

30 prosentin kriittinen massa saavutetaan ainoastaan Ruotsin julkishallinnon korkeimmilla paikoilla, kaikki muut jäsenvaltiot ovat siitä melko kaukana. Useimmissa jäsenvaltioissa kaksi korkeinta virka-asemaa ovat naisten uraa julkishallinnossa haittaavan näkymättömän esteen takana.

Indikaattori 8: Julkishallinnon korkeimmissa asemissa olevien naisten osuus eri toiminta-alueilla

EU:n jäsenvaltioiden julkishallinnon kahdella korkeimmalla tasolla olevien naisten osuus ministeriöiden eri toiminta-alueilla sekä korkeassa asemassa olevien virkannaisten osuus Euroopan yhteisöjen toimielinten kahdella korkeimmalla tasolla (palkkaluokissa A1 ja A2) pääosastojen eri toiminta-alueilla. Luokiteltu PTIS-typologian mukaan (liitteen taulukko 8)

Portugalia lukuun ottamatta naisia on jäsenvaltioiden ministeriöiden korkeimpina virkamiehinä vain vähän. Naisia on kuitenkin kaikilla nimetyillä neljällä alueella – ei vain jollakin tietyllä toiminta-alueella. Jäsenvaltioiden välillä on kuitenkin eroja siinä, miten korkeissa asemissa olevat virk naiset sijoittuvat näille neljälle alueelle. Ainoastaan Itävallassa ja Portugalissa naisia on kaikilla neljällä toiminta-alueella. Irlannissa, Ruotsissa ja Luxemburgissa on kuitenkin vain yksi alue, jolla ei ole naisia korkeassa asemassa.

Naisten hallussa olevien jäsenvaltioiden ministeriöiden toiseksi korkeimpien asemien jakaantuminen muistuttaa naisten hallussa olevien salkkujen jakaantumista niiden hallituksissa. Suurin osa naisista huolehtii ministeriöissä valtion sosiokulttuurisista tai perustehtävistä. Talouden alalla naisia on enemmän päätöksentekoprosessin toiseksi korkeimmissa asemissa kuin ministeriön korkeimmalla tasolla. Miehiin verrattuna naiset ovat kuitenkin aliedustettuina kaikilla neljällä päätöksenteon alueella.

Oikeusjärjestelmä

Indikaattori 9: Naisten osuus jäsenvaltioiden korkeimpien oikeuksien jäsenistä sekä naisten osuus Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jäsenistä (liitteen taulukko 9)

Naisten osuudet jäsenvaltioiden korkeimpien oikeuksien tuomareista poikkeavat naisten osuuksista poliittisen päätöksenteon piirissä olevissa asemissa. Jäsenvaltioissa, joissa naisten poliittinen edustus ei ole korkein, on eniten naisia korkeimpien oikeuksien jäseninä. Luxemburgissa peräti 42 prosenttia ja Ranskassa 28 prosenttia korkeimpien oikeuksien tuomareista on naisia.

Muuten järjestys on tuttu. Jäsenvaltioissa, joissa naisten edustus on alhainen poliittisissa instituutioissa, naisten osuudet korkeimpien oikeuksien tuomareista ovat myös alhaisimmat. Ruotsilla on kolmanneksi eniten naisia korkeimmissa oikeuksissa. Suomi, Alankomaat, Tanska ja Itävalta ovat ryhmässä, jossa naisten osuus on yli 10 prosenttia. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa on ainoastaan yksi naisjäsen (4 %) mutta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa naisten osuus on korkeampi (13 %).

Yhteenvedona voidaan todeta, että Luxemburgia lukuun ottamatta naiset ovat selvästi aliedustettuina jäsenvaltioiden korkeimmissa oikeuksissa sekä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimissa. He voivat olla hyvin edustettuina alemmissa tuomioistuimis-

sa, kuten Espanjassa, jossa 34 prosenttia tuomareista on naisia mutta jossa korkeimmassa oikeudessa ei ole yhtään naistuumaria. Kysymys vaatii oikeuslaitokselta ja hallituksilta lisäselvityksiä ja pohdintaa.

Taulukko V	Naisten osuus jäsenvaltioiden korkeimpien oikeuksien tuomareista sekä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa
Luokka	Jäsenvaltiot
Yli 40 %	Luxemburg 42 %
Yli 30 %	-
Yli 20 %	Ranska 28 % Ruotsi 26 %
Alle 20 %	Belgia 16 % Suomi 19 % Alankomaat 16 % Tanska 16 % Itävalta 14 % Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin 13 % Saksa 13 % Irlanti 12 %
Alle 10 %	Yhdistynyt kuningaskunta 6 % Euroopan yhteisöjen tuomioistuin 4 % Portugali 1 %
EI YHTÄÄN	Kreikka Espanja

EI TIETOJA: Italia

Ehdotuksia indikaattoreiksi lisätarkastelua varten

Yhdeksän indikaattoriehdotuksen lisäksi seuraavassa tehdään ehdotuksia indikaattoreiksi lisätarkastelua varten. Niissä on indikaattoreita, jotka koskevat sellaisia toimintaohjelmassa painotettuja politiikan ja hallinnon alueita, joilta tietoa ei ole saatavissa sovittujen määritelmien, vertailukelpoisten käsitteiden ja tietojenkeruujärjestelmien puuttumisen takia.

KANSALLINEN/LIITTOVALTIOTASON PARLAMENTTI JA EUROOPAN PARLAMENTTI

- A) Naisehdokkaiden osuus parlamenttivaalien ehdokkaista jäsenvaltioiden parlamenttien ainoaan/alempaan kamariin sekä Euroopan parlamentin vaaleissa (liitteen taulukko A)

Vain viisi jäsenvaltiota toimitti tarvittavat tiedot. Sukupuolen mukaan eriteltyt ehdokkaita koskevat tilastot olisivat erittäin hyödyllisiä seurattaessa naisten edustuksen kehittymistä kansallisissa/liittovaltiotason parlamenteissa. Kyseinen indikaattori auttaisi seuraamaan naisehdokkaiden osuutta ehdokasasettelussa ja täten poliittisten

puolueiden halukkuutta valita naisehdokkaita. Toiseksi se auttaisi naisten aliedustuksen syiden tunnistamisessa harkittaessa, löytyvätkö syyt valintaprosessista, äänestyskäyttäytymisestä, vaalijärjestelmästä vai jostakin muualta.

Julkiset komiteat ja neuvoa-antavat lautakunnat

B) Naisten osuus jäsenvaltioiden hallitusten asettamissa komiteoissa ja Euroopan unionin komiteoissa (kuten TSK:ssa ja alueiden komiteassa) (liitteen taulukko B)

Jäsenvaltioiden poliittisten järjestelmien välisten erojen takia on vaikea antaa edes karkeaa määritelmää käsitteelle "hallituksen asettama komitea". Kyselylomakkeessa oli melko laaja määritelmä "hallituksen asettamat julkiset komiteat". Todettiin myös, että tämän selvityksen kannalta komiteoiden painoarvo ja merkitys on tärkeämpi asia kuin komitean asema virallisessa institutionaalisessa rakenteessa.

Niissä seitsemässä jäsenvaltiossa, jotka toimittivat tietoja tästä kysymyksestä, naisten osuus (valituista) komiteoiden jäsenistä oli melko korkea, korkein Suomessa (43 %), Ruotsissa (41 %), Yhdistyneessä kuningaskunnassa (27 %)² ja Tanskassa (27 %). Alankomaissa ja Belgiassa naisten osuus (valituista) komiteoiden jäsenistä oli viidesosa. Italiassa valittiin vain 10 hallituksen asettamaa komiteaa, mutta valintakriteereitä ei tuotu esiin.

EDUSTAJAT KANSAINVÄLISISSÄ JÄRJESTÖISSÄ

C) Naisten osuus hallituksen nimeämistä edustajista kansainvälisissä järjestöissä (kuten YK, Euroopan neuvosto, ILO) (liitteen taulukko C)

Tämä indikaattori osoittaa tarvetta seurata naisten asemaa jatkuvasti lisääntyvässä kansainvälisessä päätöksenteossa ja valtioiden välisessä vuoropuhelussa.

² Tämä luku koskee vain kabinettitason komiteoita. Vuonna 1998 Yhdistyneessä Kuningaskunnassa julkisissa komiteoissa oli yleensä 32 prosenttia naisia.

IV Lopuksi

Yhteenveto tuloksista ja suositukset

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan naisten osuutta erityisesti julkisen sektorin valtarakenteissa ja päätöksenteossa.

Tutkimuksessa tulee esiin, että naiset ovat aliedustettuina kaikilla sektoreilla – lakiasäätävissä/ vaaleilla valittavissa poliittisissa instituutioissa, hallituksissa, julkishallinnossa ja oikeuslaitoksessa.

Pekingin toimintaohjelman tavoitteena on naisten ja miesten yhtäläinen osallistuminen kaikilla valtarakenteiden ja päätöksenteon tasoilla, siis se, että naiset osallistuisivat tasaveroisesti eli 50 prosenttia osallistujista olisi naisia. Väli aikaistavoite tai jokinlainen lyhyen aikavälin vähimmäistavoite on niin sanottu naisten kriittinen massa eli että naisia olisi osallistujista 30 prosenttia kaikilla valtarakenteiden ja päätöksenteon tasoilla.

Hallitusten ja poliittisten puolueiden on kiireellisesti sitouduttava yhtäläisen osallistumisen tavoitteeseen ja aktiivisiin toimenpiteisiin ja strategioihin päämäärän saavuttamiseksi. Neuvoston katsauksen ja seurannan tavoitteena on tukea ja laajentaa hallitusten aktiivista päätöksentekoa Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanossa.

Tässä neuvoston laatimassa toimintaohjelman seurannassa on kerätty tietoa ja aineistoa naisten julkiseen päätöksentekoon osallistumisen nykytilanteesta. Tilastointia on kehitetty, jotta validi, juuri tähän aiheeseen kohdistettu ja luotettava seuranta voisi jatkua tulevaisuudessa.

Edellä on esitetty yhdeksän indikaattoria, joiden katsotaan mittaavan julkisen päätöksenteon tärkeimpiä alueita. Voidaan panna erittäin tyytyväisinä merkille, että jäsenvaltioiden toimittamien tilastotietojen ja muun aineiston perusteella on mahdollista esittää näiden indikaattoreiden käyttämistä. Asiaan liittyy kuitenkin joitakin epäkohtia kuten aineiston manuaalinen kokoaminen, jota on pohdittava edelleen kansallisella tasolla.

Yhteisten käsitteiden puute ja tiedonkeruujärjestelmiin liittyvät ongelmat tulivat esiin julkisten komiteoiden ja hallitusten kansainvälisiin järjestöihin nimeämien edustajien yhteydessä. Tarvitaan lisätutkimusta ennen kuin voidaan päättää tietojen keräämistä koskevista periaatteista näillä alueilla. Julkisissa vaaleissa ehdokkaina olevista on saatavissa tietoja vain harvoin, niin tärkeää kuin se olisikin. Nämä alueet tuotiin alustavasti esiin indikaattoreina tulevaa tarkastelua varten.

Tämän neuvoston toteuttaman seurannan tarkoituksena ei ole tehdä ehdotuksia poliittisiksi toimenpiteiksi, joita jäsenvaltiot voisivat toteuttaa toimintaohjelman panemiseksi täytäntöön, sillä asia kuuluu niille itselleen.

Suosittelaa, että

- ehdotetut yhdeksän indikaattoria katsottaisiin sopiviksi neuvoston jatkossa suorittamaan toimintaohjelman seurantaan
- jäsenvaltioiden olisi harkittava tietojenkeruujärjestelmiensä tarkistamista, jotta saatavilla olisi säännöllisesti tilastoja ehdotetuista kahdeksasta määrällisestä indikaattorista ja vuosittain kerättäviä kvalitatiivisia tietoja politiikkaindikaattorin alalta
- jäsenvaltioiden olisi kehitettävä julkisissa vaaleissa ehdokkaina olevia koskevia tietojenkeruujärjestelmiään kansallisella/liittovaltion tasolla.

Ensisijaiset alat indikaattoreiden edelleen kehittämiseksi

On ollut neuvoston puheenjohtajavaltion asiana päättää, miten vuosittainen toimintaohjelman seuranta esitetään ja mitä siinä painotetaan.

- Suositellaan, että indikaattoreiden kehittämistä ja vertailevaa arviointia jatketaan tulevilla puheenjohtajakausilla.

Yhteisymmärrys ensisijaisista alueista olisi hyödyllinen ohjattaessa tulevia puheenjohtajavaltioita kriittisten alueiden valinnassa. Madridin konferenssissa painotettiin koulutusta, *naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaa*, työllisyyttä/taloutta, valtaa ja päätöksentekoa. Lisäksi miesten ja naisten yhtäläisiä mahdollisuuksia käsittelevä neuvoa-antava komitea ehdotti seuraavia: institutionaaliset mekanismit naisten aseman edistämiseksi ja lainsäädännön uudistaminen naisten ja miesten tasa-arvon alalla sekä järjestelyt, jotta naiset voisivat käyttää oikeuksiaan (naisten ihmisoikeudet).

- Suositellaan, että indikaattoreita kehitettäisiin seuraavaksi aiheista naisiin kohdistuvan väkivallan torjunta tai naiset talouselämässä, erityisesti työn ja perheen yhteensovittaminen, jotka ovat sukupuolia koskevan jäsenvaltioiden esityslistan tärkeimpiä kysymyksiä.

Puheenjohtajavaltioiden välinen yhteistyö

Sukupuoli-indikaattoreiden ja vertailevan arvioinnin kehittäminen on vaativa työ. Se vie myös aikaa, sillä ensin on välttämätöntä kerätä tietoja. Suomen kokemukset puheenjohtajakaudellaan osoittavat, että yksi puheenjohtajakausi on liian lyhyt indikaattoreiden kehittämiseen.

On suositeltavaa, että kaksi tai kolme peräkkäistä puheenjohtajavaltiota, troikka, valmistelisivat yhdessä vuosikatsaukset, joihin sisältyy indikaattoreiden ja vertailevan arvioinnin kehittäminen.

Liitteenä olevat taulukot

Lakiasäättävät/vaaleilla valittavat poliittiset instituutiot

Indikaattori 1

Indikaattori 1: Naisten osuus jäsenvaltioiden yksikamarisessa t. alemmassa kamarissa kansallisessa/liittovaltion parlamentissa ja Euroopan parlamentissa

Pyydetyt tiedot: Naisten ja miesten osuus alemmassa kamarissa t. yksikamarisessa kansallisessa/liittovaltion parlamentissa. Naisten ja miesten osuus Euroopan parlamentissa.

Taulukko 1 osoittaa, miten indikaattorin 1 osalta kootut tiedot voidaan esittää taulukkona. Taulukossa 1 olevat tulokset on saatu kyselystä, joka on toimitettu kaikille jäsenvaltioille ja Euroopan parlamentille (kesäkuussa 1999 pidettyjen vaalien jälkeen).

Taulukko 1: Naisten ja miesten osuus jäsenvaltioiden yksikamarisessa tai alemmassa kamarissa kansallisessa / liittovaltion parlamentissa ja Euroopan parlamentissa				
Jäsenvaltio	Naisia prosentteina	Naisia yhteensä	Miehiä yhteensä	Viimeinen vaalivuosi
Itävalta	27,9	51	132	1995
Belgia	23,3	35	115	1999
Tanska	37,4	67	112	1998
Suomi	37,0	74	126	1999
Ranska	10,9	63	514	1997
Saksa	30,9	208	461	1998
Kreikka	6,6	20	280	1996
Irlanti	12,0	20	146	1997
Italia	11,1	72	558	1996
Luxemburg	16,7	10	50	1999
Alankomaat	36,0	54	96	1998
Portugali	13,9	32	198	1995
Espanja	22,0	77	273	1996
Ruotsi	42,7	149	200	1998
Yhdistynyt kuningaskunta	18,4	121	538	1997

Lakiasäättävät/vaaleilla valittavat poliittiset instituutiot

Indikaattori 1

Kansallisia/liittovaltion parlamentteja koskevien tietojen lähde						
	Viran- omaisen pitämät ti- lastot	Yksityisten laitosten pitämät ti- lastot	Erityisselvi- tys, laadittu viranomais- ten kokoa- masta aineis- tosta	Erityisselvitys, laadittu yksityisten laitosten kokoa- masta aineistosta	Manuaalisesti kootut tiedot	Muut tiedot
Itävalta	x				x	
Belgia	x					
Tanska	x					
Suomi	x					
Ranska	x					
Saksa		x			x	
Kreikka	EV					
Irlanti	x					
Italia			x			
Luxemburg					x	
Alankomaat	x				x	
Portugali					x	
Espanja	x					
Ruotsi	x					
Yhdistynyt kunin- gaskunta	EV					

EV= ei vastausta

Lakiasäättävät/vaaleilla valittavat poliittiset instituutiot

Indikaattori 2

Indikaattori 2: (Naisten osuus alueellisissa parlamenteissa niissä jäsenvaltioissa, joissa sellaisia on)

Pyydetyt tiedot: Alueellisiin kansanedustuslaitoksiin valittujen ja nimettyjen naisten ja miesten osuus.

Taulukko 2 osoittaa, miten alueellisista edustuslaitoksista kootut tiedot voidaan esittää taulukkona. **Taulukko 2** osoittaa alueellisiin edustuslaitoksiin valittujen naisten ja miesten osuuden.

Taulukossa 2 olevat tulokset on saatu kaikille jäsenvaltioille toimitetusta kyselystä ja Belgian ja Tanskan kohdalla "Women in Decision-Making" -nimisestä eurooppalaisesta tietokannasta. Kyselyssä alue määriteltiin seuraavasti: "Alue" on poliittis-hallinnollisessa hierarkiassa kansallisen (tai liittovaltio)tason alapuolella oleva taso, jolla on oma vaaleilla valittava parlamentti. "Alueelliset parlamentit" ovat edellä mainitulla alueellisella tasolla vaaleilla valittavia edustuslaitoksia (esim. kyseisen jäsenvaltion lääninparlamentti).

Jäsenvaltio	Naisia %:eina	Naisia yht.	Miehiä yht.
Itävalta	24,3	109	339
Belgia	21,6	85	393
Tanska*	28,2	95	242
Ranska	19,8	243	949
Saksa	30,8	612	1372
Kreikka***	8,5	107	911
Italia	11,7	124	940
Alankomaat	29,4	222	534
Portugali	11,7	13	98
Espanja****	19,8	234	949
Ruotsi	47,8	850	930
Yhdistynyt kuningaskunta**	29,0	86	211

* Lähde: European Database "Women in Decision-Making".

** Yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevat luvut sisältävät Skotlannin, Pohjois-Irlannin ja Walesin alueelliset edustuslaitokset.

*** Lääninneuvostoihin (Prefecture Councils) valittuja jäseniä koskevat luvut.

**** Vuoden 1999 vaalien jälkeen naisten osuus Espanjan alueellisissa parlamenteissa on 31,7 prosenttia.

Lakiasäättävät/vaaleilla valittavat poliittiset instituutiot
Indikaattori 2

Alueellisia parlamentteja koskevien tietojen lähde						
	Viran- omaisen pitämät tilastot	Yksityis- ten laitosten pitämät tilas- tot	Erytyspalvelus, laadittu viran- omaisten ko- koamasta ai- neistosta	Erytyspalvelus, laadittu yksityis- ten laitosten ko- koamasta ai- neistosta	Manuaali- sesti koo- tut tiedot	Muut tiedot
Itävalta	x				x	
Belgia	x					
Ranska	x					
Saksa		x			x	
Italia			x			
Alankomaat	x					
Portugali					x	
Espanja	x					
Ruotsi	x					
Yhdistynyt ku- ningaskunta					x	

Lakiasäättävät/vaaleilla valittavat poliittiset instituutiot
Indikaattori 3

Indikaattori 3: Naisten osuus jäsenvaltioiden paikallisissa edustuslaitoksissa

Pyydetty tiedot: Naisten ja miesten osuus EU:n jäsenvaltioiden paikallisissa päätöksentekoelementeissä.

Naisten ja miesten osuus jäsenvaltioiden paikallisissa edustuslaitoksissa			
Jäsenvaltio	Naisia prosentteina paikallisissa edustuslaitoksissa	Naisia yhteensä paikallisissa edustuslaitoksissa	Miehiä yhteensä paikallisissa edustuslaitoksissa
Itävalta	13,4	5276	33994
Belgia	19,5	2356	12110
Tanska	EV	EV	EV
Suomi	31,6	4010	8682
Ranska	21,7	107979	389229
Saksa	23,2*/25,5**	12020	39824
Kreikka***	10,8	868	9417
Irlanti	EV	EV	EV
Italia	18,7	17953	78215
Luxemburg	10,4	114	987
Alankomaat	22,7	2349	8015
Portugali	14,0	950	5859
Espanja	28	EV	EV
Ruotsi	EV	EV	EV
Yhdistynyt kuningaskunta	26,8	6080	16640

EV= ei vastausta

* Yli 10 000 asukkaan kaupungeissa (1997).

** Yli 20 000 asukkaan kaupungeissa (1998).

*** Ainoastaan kaupunginvaltuustoja koskevat tiedot.

Lakiasäättävät/vaaleilla valittavat poliittiset instituutiot
Indikaattori 3

Paikallisia edustuslaitoksia koskevien tietojen lähde						
	Viran- omaisen pitämät ti- lastot	Yksityis- ten laitos- ten pitä- mät tilas- tot	Erityisselvitys, laadittu viran- omaisten ko- koamasta ai- neistosta	Erityisselvitys, laadittu yksi- tyisten laitos- ten kokoa- masta aineis- tosta	Manu- aalisesti kootut tiedot	Muut tie- dot
Itävalta					x	
Belgia	x					
Tanska	EV					
Suomi	x, joka 4. vuosi					
Ranska	x					
Saksa	x					
Kreikka	EV					
Irlanti	x					
Italia			x			
Luxemburg					x	
Alankomaat	x					
Portugali			x, kansallinen vaalilautakun- ta			
Espanja	EV					
Ruotsi	x					
Yhdistynyt kuningaskunta	LGMB Survey of Local Authority Councillors in England and Wales / March 1998					

EV = ei vastausta

Lakiasäättävät/vaaleilla valittavat poliittiset instituutiot
Indikaattori 4

(Politiikka) Indikaattori 4: Poliitikat tasapuolisen osallistumisen laajentamiseksi poliittisissa vaaleissa

Politiikat ja toimenpiteet naisten ja miesten tasapuolisen osallistumisen edistämiseksi lakiasäättävissä/vaaleilla valittavissa poliittisissa instituutioissa kansallisella/liittovaltion, alueellisella ja paikallisella tasolla kaikissa jäsenvaltioissa ja Euroopan parlamentissa mukaan lukien perustuslaki, lainsäädäntö, hallituksen toimintasuunnitelmat ja muut hallituksen toteuttamat toimenpiteet sekä Euroopan yhteisöjen toimielinten vastaavat politiikat ja toimenpiteet.

(Muut, valtioista riippumattomat toimenpiteet: tiedot koottu muista lähteistä)

Taulukko 4: Jäsenvaltioiden politiikat ja toimenpiteet naisten ja miesten tasapuolisen osallistumisen edistämiseksi lakiasäättävissä/vaaleilla valittavissa poliittisissa instituutioissa				
Naisten osuus kansallisessa parlamentissa on yli 40 prosenttia				
	Asiaa koskeva lainsäädäntö	Maininta perustuslaissa	Tasa-arvolainsäädäntö	Hallituksen toimintasuunnitelma
Ruotsi	Ei	Ei	Ei	Kyllä
<p>Muut toimenpiteet: Epävirallinen kiintiö- ja "vetoketjujärjestelmä" (sukupuolten vuorottelu puolueen ehdokaslistoilla siten, että joka toinen ehdokas on nainen) useimpien puolueiden ehdokaslistoilla (Socialdemokratiska partiet SDP, Vänsterpartiet VP, Kristdemokratiska partiet KDS ja Miljöpartiet Mp) kiintiöt: 50/50 ja Ruotsin liberaalinen puolue Folkpartiet, joka vuonna 1984 otti ensimmäisenä käyttöön "vetoketjujärjestelmän", kiintiöt: 40/60). Kiintiöt ja "vetoketjujärjestelmä" ovat tehokkaita Ruotsin suhteellisessa vaalijärjestelmässä, jossa käytetään suljettuja listoja.</p> <p>HUOMAUTUS: Naisryhmien (-järjestöjen) vaikutusvaltainen asema puolueissa edistää naisten ja miesten tasaveroista osallistumista poliittisissa puolueissa ja ehdokkaiden valinnassa.</p>				

Naisten osuus kansallisessa parlamentissa on yli 30 %				
	Asiaa koskeva lainsäädäntö	Maininta perustuslaissa	Tasavolainsäädäntö	Hallituksen toimintasuunnitelma
Suomi	Ei	Kyllä Periaate: sukupuolten tasa-arvoa on edistettävä yhteiskunnan toiminnassa	Kyllä Periaate: sukupuolten tasa-arvo päätöksenteossa; seuranta ja arviointi	Ei*
<p>Laaja suunnitelma on olemassa, mutta se ei sisällä tätä kysymystä.</p> <p>Muut toimenpiteet: Puolueen sisäisiä elimiä koskeva kiintiöjärjestelmä – tavallisesti 40/60 (SDP, Vihreät ja Vasemmistoliitto). Suomen puolueissa kaikilla jäsenillä on laillinen oikeus nimetä ja valita eduskuntavaali- ja paikallisvaaliehdokkaita. Eduskuntavaalien osalta tämä toteutuu (vaalilain edellyttämässä) puolueiden esivaaleissa. Alueellisilla puoluejärjestöillä on muodollinen oikeus vaihtaa enintään neljäsosa ehdokkaista, jotka ovat saaneet riittävästi ääniä esivaaleissa tullakseen valituiksi. Täten voidaan tasapainottaa vaalilistojen sukupuoli- ja ammattijakaumaa jne.</p> <p>HUOMAUTUS: Naisryhmien (-järjestöjen) vaikutusvaltainen asema puolueissa edistää naisten ja miesten tasaveroista osallistumista poliittisissa puolueissa ja ehdokasvalinnassa. Poliittisten puolueiden naisjärjestöt saavat säännöllisesti tukea toimintaansa (70-luvulta alkaen). Naisjärjestöjen vaalikampanjat voivat olla tehokkaita Suomen suhteellisessa vaalijärjestelmässä, jossa on käytössä suosituimmuusäänestys; äänestäjät voivat valita äänestävätkö he miestä vai naista.</p>				
Tanska	Ei	Ei	Kyllä Periaate: Edistetään naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia yhteiskunnassa	Kyllä Toimenpiteet: seuranta, arviointi, tasa-arvoa koskevat suunnitelmat ja erityistoimenpiteet
<p>Muut toimenpiteet: Kiintiöjärjestelmä poliittisissa puolueissa jo vuonna 1977 (Tanskan Sosialistinen Kansanpuolue, 40/60) ja sen otti käyttöön vuonna 1983 myös Sosiaalidemokraattinen puolue; tavoitteena 40 prosentin osuus sekä naisille että miehille. Sosialistisella Kansanpuolueella ja sosiaalidemokraateilla on valtuutettuja varten kiintiöjärjestelmä. Naisten ammattiliitto KAD edistää aktiivisesti jäseniensä ehdokkuutta.</p>				
Alankomaat	Ei	Ei	Ei	Kyllä Toimenpiteet: asetetaan kansallisissa, alueellisissa ja paikallisissa vaaleissa ehdokkaita koskevia tavoitteita ja tehdään heitä koskevia toimintasuunnitelmia; edistetään hyviä käytäntöjä; tuetaan naisjärjestöjä ja edistetään tutkimustoimintaa.
<p>Muut toimenpiteet: Työväenpuolue (PvdA) käyttää epävirallista 33 prosentin kiintiötä paikallisella tasolla. Vuoden 1998 parlamenttivaaleja silmällä pitäen puolue laittoi sanomalehtiin mainoksia, joissa naisia (tai miehiä) pyydettiin lähettämään hakemuksiaan. Koska puolue sai niin paljon hakemuksia naisilta, valintalautakunta saattoi nimetä 45 prosenttia naisehdokkaita.</p>				

Naisten osuus kansallisessa parlamentissa on yli 30 %				
	Asiaa koskeva lainsäädäntö	Maininta perustuslaissa	Tasa-arvolainsäädäntö	Hallituksen toimintasuunnitelma
Saksa	Kyllä Alueellisella tasolla joissakin osavaltioissa on alue- ja paikallisvaaleja koskevia uudistuksia.	Kyllä Periaate: Valtio edistää naisten ja miesten tosiasiallisten, yhtäläisten oikeuksien toteutumista.	Kyllä Periaate: Valtio edistää naisten ja miesten tosiasiallisten, yhtäläisten oikeuksien toteutumista.	Kyllä Toimenpiteet: Tasa-arvoa koskevat suunnitelmat, kannustimet, seuranta, arviointi ja erityistoimenpiteet.
Muut toimenpiteet: Puolueiden ehdokaslistoja koskevat kiintiöt: SDP (40 prosenttia naisia puolueen sisäisissä elimissä ja 33 prosenttia parlamenttivaalien ehdokaslistoilla) vuonna 1988; vuonna 98 kiintiötä muutettiin 40 prosenttiin ja vuoden 1997 vaaleissa käytettiin "vetoketjujärjestelmää". Vihreillä (B90) (jotka soveltavat "vetoketjujärjestelmää" suhteellisissa vaaleissa) ja PDS:llä on ehdokaslistoillaan kiintiöt 50/50. CSU:lla on epävirallinen sopimus siitä, että naisia asetetaan näkyville sijoille puolueen listoilla. Esimerkiksi vuonna 1997 parlamenttivaaleissa joukko johtavia naispoliitikkoja vetosi julkisesti tasa-arvon puolesta, minkä johdosta pyrittiin jossain määrin ottamaan käyttöön "vetoketjujärjestelmä".				
Itävalta	Kyllä Puolueella on oikeus laatia kiintiötä koskeva sääntö.	Kyllä Periaate edistää tosiasiallista tasa-arvoa.	Kyllä Erityistoimenpiteet, seuranta, arviointi ja julkisella sektorilla myös kiintiöt, toimintasuunnitelmat ja kannustimet.	Ei
Muut toimenpiteet: Poliittisten puolueiden ehdokaslistoja koskevat kiintiöt: vihreät (50 %), ÖVP (33 %) ja sosiaalidemokraatit (40 %). ÖVP sijoittaa ainakin yhden naisen suljetun ehdokaslistan sellaiselle sijalle, josta on mahdollisuus tulla valituksi, ja antaa naisille etusijan jäännöspaikkoja jaettaessa.				
Belgia	Kyllä Ainoa EU:n jäsenvaltio, jolla kansallisten (molempien kamarien osalta), alue- ja paikallisvaalien ehdokaslistojen sukupuolikiintiötä koskeva lainsäädäntö (aluksi 25 %, 33,3 % vuonna 1999).	Ei	Kyllä Laki naisten ja miesten osuuksien tasapainottamisesta ehdokaslistoilla (1994). Naisten urakehityksen edistämistoimenpiteet poliittisissa puolueissa; pääasiassa poliittinen osallistuminen.	Kyllä *
* Erityistoimenpiteet sisältävät naisjärjestöille myönnettävät tuet sekä toimintasuunnitelmat, joita toteutetaan kaikilla aloilla hallituksen asettamia valtuuskuntia lukuun ottamatta. Naisten urakehityksen edistäminen valtionhallinnossa, oikeuslaitoksessa, poliittisissa puolueissa, ammattiliitoissa, työnantajajärjestöissä ja yksityisyrittäjissä sekä seuranta ja arviointi kaikilla aloilla hallituksen asettamia valtuuskuntia lukuun ottamatta. Huomautus: Kiintiöjärjestelmä ei vaikuta naisehdokkaiden sijoitteluun puolueitten listoilla. Muut toimenpiteet: Poliittisten puolueiden ehdokaslistoja koskevat kiintiöt: Volksunie.				

Espanja	Ei vastausta	Perustuslain 14 artiklassa tunnustetaan periaate olla syrjimättä sukupuolen tai rodun perusteella, 9 artiklan 2 kohdassa oikeus osallistua poliittiseen elämään ja 23 artiklassa syrjimättömän pääsyn julkisiin tehtäviin	Ei, mutta toimintasuunnitelma mainitaan.	Kyllä 1997-2000, johon sisältyy myös viittaus tasaveroiseen osallistumiseen.
Muut toimenpiteet: Espanjan sosialistipuolue (PSOE) hyväksyi vuonna 1988 naisia koskevan 25 prosentin kiintiön (naisten osuus Espanjan parlamenttiin valituista naisista on suurin tässä puolueessa).				

Naisten osuus kansallisessa parlamentissa on alle 20 %				
	Asiaa koskeva lainsäädäntö	Maininta perustuslaissa	Tasa-arvolainsäädäntö	Hallituksen toimintasuunnitelma
Yhdistynyt kuningaskunta	Ei	Ei	Ei	Ei
<p>Muut toimenpiteet: Poliittisten puolueiden ehdokaslistoja koskevat kiintiöt: Labour, tavoite: 50 %.</p> <p>HUOMAUTUS: Työoikeus hylkäsi tammikuussa 1996 vuoden 1975 "Sex Discrimination Act" -lain vastaisina Labour-puolueen käyttöön ottamat yksinomaan naisia sisältävät jatkoon päässeiden luettelot, joissa naisille osoitetaan 50 prosenttia vapaista paikoista ja sellaisista paikoista, joista on mahdollista tulla valituksi.</p>				
Luxemburg	Ei	Ei	Ei	Ei*
<p>Vuoden 2000 toimintaohjelma, joka koskee toimintaohjelman täytäntöönpanon seuranta. Parlamentti- ja paikallisvaalien ehdokasasettelun seuranta ja arviointi.</p> <p>Muut toimenpiteet: Vihreä puolue päätti, että miehet ja naiset saavat vuorotellen neljä ensimmäistä paikkaa (tai kahdeksan ensimmäistä paikkaa käytettäessä laajoja listoja).</p>				
Portugali	Ei*	Kyllä, tarkoitus on edistää kansalais- ja poliittisten oikeuksien yhdenvertaista harjoittamista.	Ei	Ei
<p>* Kansallisen parlamentin vaalien yhteydessä käyttöön otettava, molempien sukupuolien ehdokasmäärille ja valittujen määrälle asetettu 25%:n vähimmäisosuus ja Euroopan parlamentti (ehdotus uudeksi vaalilainsäädännöksi). Samaan perustuva erityislakiesitys tehtiin vuonna 1999. Alempi kamari ei kuitenkaan hyväksynyt kumpaakaan edellä mainitusta.</p> <p>Muut toimenpiteet: Naisia koskeva 25 prosentin kiintiö Portugalin sosialistipuolueessa (PPD/PSD), ei ole vaikuttanut merkittävästi.</p>				
Irlanti	Ei	Ei	Kyllä, toimenpiteet: toimintasuunnitelmat ja erityistoimenpiteet.	Kyllä, toimenpiteet: kiintiöt, tasa-arvoa koskevat suunnitelmat, seuranta ja arviointi, puolueita koskevat toimintasuunnitelmat.
<p>Muut toimenpiteet: Epävirallinen 40 prosentin kiintiö "Democratic Left" ja "Workers Party"; Vihreät soveltavat kiintiötä, jossa naisten osuus on yksi kolmannes ja miesten kaksi kolmannesta. Labour-puolueessa naisille on varattu 25 prosentin kiintiö. Fine Gael: tavoite 40 %.</p>				
Italia	Ei	Ei	Ei	Kyllä, liittyy toimintaohjelmaan, jossa pyritään sukupuolten tasaveroiseen osallistumiseen päätöksenteossa, tasa-arvoa koskevat suunnitelmat sekä seuranta ja arviointi mukaan lukien.
<p>* Perustuslain tarkistus; mahdolliset uudistukset toteutetaan presidentinvaaleja ja parlamenttivaaleja koskevan uuden perustuslain jälkeen. Aluevaalit: mahdollistetaan puheenjohtajan suora valinta, varsinaisen nimityksen suorittaa valtuusto.</p>				

Ranska	Ei	Kyllä Heinäkuu 1999	Ei, mutta asetetaan tavoitteita, laaditaan toimintasuunnitelmia, käytetään kannustimia, toteutetaan erityistoimenpiteitä, seuranta ja arviointi.	Ei
* Ranskassa hyväksyttiin vuonna 1982 laki naisehdokkaiden osuutta koskevasta 25 prosentin kiintiöstä puolueiden paikallisvaalilistoilla, mutta perustuslakituomioistuin julisti syyskuussa 1982 kyseisen lain perustuslain vastaiseksi.				
Kreikka	EV	EV	EV	EV

Toimeenpanovaltaa käyttävät poliittiset instituutiot

Indikaattori 5

Indikaattori 5: Naisten osuus hallitusten jäsenistä kansallisella/liittovaltion tasolla ja naisjäsenten osuus Euroopan komissiossa

Pyydetyt tiedot: Naisten ja miesten osuus ministereistä ja tiettyä vastuualuetta hoitavista apulaisministereistä. Naisten ja miesten osuus Euroopan komissiossa.

Taulukko 5 osoittaa, miten indikaattorin 5 osalta kootut tiedot voidaan esittää taulukkona. **Taulukossa 5** olevat tulokset on saatu kaikille jäsenvaltioille ja Euroopan komissiolle toimitetusta kyselystä, lukuun ottamatta Kreikkaa, jonka luvut ovat peräisin "Women in Decision-Making" -tietokannasta.

Taulukko 5: Naisten osuus hallitusten jäsenistä kansallisella/liittovaltion tasolla Euroopan unionin jäsenvaltioissa ja naisjäsenten osuus Euroopan komissiossa			
	Kaikki ministerit (tiettyä vastuualuetta hoitavat apulaisministerit mukaan lukien)		
Jäsenvaltio	Naisia %:eina	Naisia yhteensä	Ministereitä/komission jäseniä yhteensä
Itävalta	20,0	4	16
Belgia	16,7	3	18
Tanska	35,0	7	20
Suomi	44,4	8	18
Ranska	32,1	9	28
Saksa	35,9	14	39
Kreikka	7,0	3	43
Irlanti	15,6	5	32
Italia	22,0*	17	78
Luxemburg**	28,6	4	14
Alankomaat	31,0	9	29
Portugali	10,3	6	58
Espanja	7,9	3	38
Ruotsi	52,6	10	19
Yhdistynyt kuningaskunta	34,3	23	67
Euroopan komissio	25,0	5	20

* Italia ilmoitti, että maassa on 16 naisministeriä, mutta että naisministereitä on 17, kun lukumäärä lasketaan salkkujen perusteella.

** Luxemburg: luvut annettu 7.8.1999 tapahtuneen uuden hallituksen nimittämisen jälkeen.

Toimeenpanovaltaa käyttävät poliittiset instituutiot
Indikaattori 5

Kansallisia/liittovaltion hallituksia koskevien tietojen lähde						
	Viran- omaisen pitämät tilastot	Yksityisten laitosten pi- tämät tilas- tot	Erityisselvitys, laadittu viran- omaisten ko- koamasta ai- neistosta	Erityisselvitys, laadittu yksi- tyisten laitos- ten kokoa- masta aineis- tosta	Manuaali- sesti koo- tut tiedot	Muut tiedot
Itävalta			x		x	
Belgia	x					
Tanska	x					
Suomi			x			
Ranska	x					
Saksa					x	
Kreikka	EV					
Irlanti	x					
Italia			x			
Luxemburg					x	
Alankomaat					x	
Portugali			x			
Espanja	x					
Ruotsi	x					
Yhdistynyt kuningaskun- ta	Alahuoneen www-sivusto: www.parliament.UK					

EV = ei vastausta

Toimeenpanovaltaa käyttävät poliittiset instituutiot

Indikaattori 6

Indikaattori 6: Naiset ja miehet ministereinä/apulaisministereinä jäsenvaltioiden kansallisen/liittovaltion tason hallituksissa eri toiminta-aloilla (salkut/ministeriöt)

Tässä selvityksessä on luokiteltu ainoastaan naisministereiden salkut/ministeriöt (Taulukko 6, Liite). Jos ministerillä oli useita, nk. PTIS-typologian eri luokkaan kuuluvia tehtäviä, ongelma ratkaistiin siten, että ensimmäinen salkku valittiin tehtävän osoittimeksi. Jäljempänä olevassa taulukossa 6 naisministereiden tai tiettyä vastuualuetta hoitavien naisministereiden salkut (tai ministeriöt) luokitellaan PTIS-typologian mukaan. Taulukosta 6 näkyvät naiset, jotka pitävät kussakin jäsenvaltiossa hallussaan huipputasoisen ministeripaikkoja ja toimivat komission jäseninä.

Pydydyt tiedot: Ministereiden (ja tarvittaessa salkkujen) nimet sekä naisten ja miesten osuus ministereistä ja tiettyä vastuualuetta hoitavista ministereistä.

Jäljempänä olevasta taulukosta ei näy ministereinä/apulaisministereinä toimivien miesten määrää, mutta miehiä koskevia tietoja tarvitaan myös naisia koskevan indikaattorin muodostamiseen.

Taulukko 6: Ministereinä ja komission jäseninä toimivat naiset eri toiminta-alueilla					
Jäsenvaltio	Perustehtävät	Talouteen liittyvät tehtävät	Infrastruktuuri	Sosio-kulttuuriset tehtävät	Naisia ministereinä/komission jäseninä yht.
Itävalta	1	0	0	3	4
Belgia*	2	0	0	1	3
Tanska	0	2	1	4	7
Suomi	1	1	1	5	8
Ranska	1	2	2	4	9
Saksa	3	1	2	8	14
Kreikka**	1	0	0	1	2
Irlanti	2	2	0	1	5
Italia	7	1	3	6	17
Luxemburg**	0	0	0	4	4
Alankomaat	0	2	2	5	9
Portugali	0	0	3	3	6
Espanja	1	0	2	0	3
Ruotsi	4	1	0	5	10
Yhdistynyt kuningaskunta***	7	4	3	9	23
Euroopan komissio	1	1	1	2	5

* Belgia: Salkkuja koskeva tietolähde: Belgian hallituksen www-sivusto.

** Kreikka ja Luxemburg: tietolähde: "Women in Decision-Making" -tietokanta.

*** Yhdistynyt kuningaskunta.

Valtionhallinto

Indikaattori 7

Indikaattori 7: Julkishallinnon korkeimmissa asemissa olevien naisten osuus

Naisten osuus ministeriöiden kahdessa korkeimmassa asemassa (ministereiden jälkeen) olevista virkamiehistä (nimitetyt, valitut tai nimetyt) (keskushallinto) ja vastaavat tasot EU:n toimielimissä (A1 ja A2)

Jäsenvaltioilta pyydyt tiedot: Naisten ja miesten osuus kahdessa korkeimmassa asemassa (ministereiden jälkeen) olevista virkamiehistä (nimitetyt, valitut tai nimetyt) (keskushallinto)

EU:n toimielimiltä pyydyt tiedot: Miesten ja naisten osuus korkeimmissa viroissa (A1 ja A2)

Taulukko 7 osoittaa, miten indikaattorin 7 osalta kootut tiedot voidaan esittää taulukkona. Taulukossa 7 olevat tiedot on saatu kaikille jäsenvaltioille ja EU:n toimielimille toimitetusta kyselystä.

Jäsenvaltio	Korkeimmat virka-asemat			Toiseksi korkeimmat virka-asemat		
	Naisia %:eina	Naisia yht.	Miehiä yht.	Naisia %:eina	Naisia yht.	Miehiä yht.
Itävalta***	10	8	68	17	127	605
Belgia	12	2	14	10	9	77
Tanska					20	
Suomi	16	3	16	6	3	51
Ranska	7	13	135	19	118	502
Saksa	8	2	24	9	10	98
Kreikka						
Irlanti	7	1	14	10	7	73
Italia	8	2	24	24	9	29
Luxemburg	11	3	24	15	4	23
Alankomaat		1		8	6	71
Portugali	19	48	210			
Espanja	4	1	23	8	5	58
Ruotsi	39	11	17	32	64	135
UK	11	3	25	15	17	96
Komissio	10	22	205	14	156	931
Neuvosto	6	1	15*	15	5	26**
EUR. parlamentti	0	0	8	29	5	17

Tyhjä kohta: Tietoa ei ole annettu.

* Sisältää yhden väliaikaisen A1-palkkaluokan virkamiehen.

** Sisältää neljä väliaikaista A2-palkkaluokan virkamiestä.

*** Toisin kuin muissa jäsenvaltioissa Itävallassa korkein osuus on osastopäälliköissä.

Tietolähde: *Viranomaisen pitämät tilastot:* Belgia, Tanska, Suomi, Espanja, Ruotsi, Yhdistynyt kuningaskunta.

Erityisselvitys, joka on laadittu viranomaisten kokoamasta aineistosta: Italia, Luxemburg, Portugali.

Manuaalisesti kootut tiedot: Itävalta, Saksa ja Alankomaat.

Valtionhallinto
Indikaattori 8

Indikaattori 8: Julkishallinnon korkeimmissa asemissa olevien naisten osuus eri toiminta-alueilla

Jäsenvaltioiden julkishallinnon kahdella korkeimmalla tasolla olevien naisten osuus ministeriöiden eri toiminta-alueilla sekä korkeassa asemassa olevien naisvirkamiesten osuus EU:n toimielinten kahdella korkeimmalla tasolla (palkkaluokissa A1 ja A2) pääosastojen eri toiminta-alueilla. Luokiteltu PTIS-typologian mukaan

Jäsenvaltioilta pyydyt tiedot: Naisten ja miesten osuus kunkin ministeriön korkeimmissa ja toiseksi korkeimmissa viroissa kansallisella/liittovaltion tasolla.

(Esimerkkejä ministerien jälkeisistä korkeimmista ja toiseksi korkeimmista viroista valtionhallinnossa kussakin ministeriössä: valtiosihteerit, osastopäälliköt, johtajat, ylijohtajat ja pääjohtajat. Toiseksi korkeimpia virkoja ovat ministeriöiden päälliköt kuten "heads of division" ja "deputy director-generals" Itävallassa sekä "directors general" Saksassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa).

EU:n toimielimiltä pyydyt tiedot: Naisten ja miesten osuus EU:n toimielinten kunkin pääosaston korkeimmalla ja toiseksi korkeimmalla tasolla (A1 ja A2)

Taulukko 8 osoittaa, miten indikaattorin 8 osalta kerätyt tiedot voidaan esittää taulukkona. **Taulukossa 8** olevat tulokset on saatu kaikille jäsenvaltioille ja EU:n toimielimille toimitetusta kyselystä.

Taulukko 8: Naisten ja miesten osuus jäsenvaltioiden valtionhallinnon korkeimmissa ja toiseksi korkeimmissa viroissa ministeriöiden eri toiminta-alueilla sekä korkeassa virka-asemassa olevien naisten osuus EU:n toimielinten kahdella korkeimmalla tasolla pääosastojen eri toiminta-alueilla. Luokiteltu nk. PTIS-typologian mukaan, joka sisältää perustehtävät, talouteen liittyvät ja sosiokulttuuriset tehtävät sekä infrastruktuurin.

Korkeimmissa asemissa olevat virkamiehet PTIS-typologian mukaan							
Jäsenvaltio	Toiminta-alueet: jäsenvaltioiden ministeriöt/ EU:n toimielinten pääosastot				Naisia %:eina	Naisia yht.	Miehiä yht.
	Perusteht.	Tal.	Infra	Sos.			
Itävalta	1	3	1	3	10	8	68
Belgia	1	1			12	2	14
Tanska							
Suomi	2	-	1	-	16	3	16
Ranska							
Saksa	1	-	1	-	8	2	24
Kreikka							
Irlanti	-	1	-	-	7	1	14
Italia	1			1	8	2	24
Luxemburg	1		1	1	11	3	24
Alankomaat				1		1	
Portugali	12	6	2	28	19	48	210
Espanja	-	-	1	-	4	1	23
Ruotsi	4	2		5	39	11	17
Yhdistynyt kuningaskunta	1	-	-	2	11	3	25
Euroopan komissio					10	22	205
Neuvoston pääsihteeristö	-	-	1	-	7	1	15*
Euroopan parlamentti	-	-	-	-	0	0	9

Tyhjä kohta = tietoja ei ole annettu

* Sisältää yhden väliaikaisen A1-palkkaluokan virkamiehen.

Valtionhallinto
Indikaattori 8

Toiseksi korkeimmissa asemissa olevat virkamiehet							
Jäsenvaltio	Toiminta-alueet: jäsenvaltioiden ministeriöt/EU:n toimielinten pääosastot				Naisia %:eina	Naisia yhteensä	Miehiä yhteensä
	Perustehtävät	Tal.	Infra	Sos.			
Itävalta	29	37	13	48	17	127	605
Belgia	8	-	-	1	12	9	77
Tanska						20	
Suomi	1	1		1	6	3	51
Ranska							
Saksa		2	2	6	9	10	98
Kreikka							
Irlanti	2	2		3	9	7	73
Italia	3	1	1	4	24	9	29
Luxemburg	2	1	-	1	17	4	23
Alankomaat	3		1	2	8	6	71
Portugali							
Espanja	2	2	-	1	8	5	58
Ruotsi	25	25	5	9	32	64	135
Yhdistynyt kuningaskunta	4	4	4	5	15	17	96
Euroopan komissio					14	156	931
Neuvoston** pääsihteeristö	4	1	-	-	20	5	26*
Euroopan** parlamentti	3	-	-	2	29	5	17

Tyhjä kohta: Tietoja ei ole annettu

* Sisältää neljä väliaikaista A2-palkkaluokan virkamiestä.

** A2-palkkaluokan töiden luonne huomioon ottaen PTIS-luokittelu saattaa olla vähemmän selvä.

Tietolähde:

Viranomaisen pitämät tilastot: Belgia, Tanska, Suomi (+ puhelinluettelot), Espanja, Ruotsi, Yhdistynyt kuningaskunta, Itävalta

Erityisselvitys, joka on laadittu viranomaisten kokoamasta aineistosta: Italia, Luxemburg, Portugali

Manuaalisesti kootut tiedot: Saksa, Alankomaat

Oikeusjärjestelmä

Indikaattori 9

Indikaattori 9: Naisten osuus jäsenvaltioiden korkeimpien oikeuksien jäsenistä sekä naisten osuus Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jäsenistä

Jäsenvaltioilta pyydyt tiedot: Nais- ja miestuomareiden osuus kaikissa korkeimmissa oikeuksissa

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta pyydyt tiedot: Nais- ja miestuomareiden osuus Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa

Jäsenvaltio	Korkeimmat oikeudet/Euroopan yhteisöjen tuomioistuin/ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin		
	Naisia (%)	Naisia yhteensä	Tuomareita yhteensä
Itävalta	14,0	19	136
Belgia	16,2	29	179
Tanska	15,8	3	19
Suomi	19,1	9	47
Ranska	27,7	89	321
Saksa	13,3	55	414
Kreikka	EV	--	--
Irlanti	12,5	1	8
Italia	2,15	5	43
Luxemburg	42,2	19	45
Alankomaat	15,9	7	44
Portugali	1,4	2	142
Espanja	0,0	0	95
Ruotsi	25,7	9	35
Yhdistynyt kuningaskunta*	6,0	9	151
Euroopan yhteisöjen tuomioistuin **	4,1	1	24
Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin	13,3	2	15

* Yhdistyneen kuningaskunnan korkeimpiin oikeuksiin kuuluvat parlamentin ylähuone "House of Lords", muutoksenhakutuomioistuin "Court of Appeal" ja ylioikeus "High Court", mukaan lukien "Heads of Divisions".

** Euroopan yhteisöjen tuomioistuin: tuomarit ja julkisasiamiehet

EV = ei vastausta

Oikeusjärjestelmä
Indikaattori 9

Oikeusjärjestelmää koskevien tietojen lähde						
	Viran- omaisen pi- tämät tilastot	Yksityis- ten lai- tosten pi- tämät ti- lastot	Erityisselvi- tys, laadittu viranomais- ten kokoa- masta aineis- tosta	Erityisselvi- tys, laadittu yksityisten laitosten ko- koamasta ai- neistosta	Manuaali- sesti koo- tut tiedot	Muut tiedot
Itävalta	x				x	
Belgia	x				x	
Tanska	x	x				
Suomi						
Ranska	x					
Saksa	Oikeusministeriö / vuotta 1996 koskevat luvut					
Kreikka						
Irlanti			x			
Italia			x			
Luxemburg					x	
Alankomaat	x					
Portugali	x, pyydetty suoraan vuoden 1999 lauta- kunnilta					
Espanja	x					
Ruotsi	x					
Yhdistynyt ku- ningaskunta					x	

Indikaattorit lisätarkastelua varten

Indikaattori A

Indikaattori A: Naisehdokkaiden osuus parlamenttivaalien ehdokkaista jäsenvaltioiden parlamenttien ainoan/alemman kamarin sekä Euroopan parlamentin vaaleissa

TAULUKKO A: NAISEHDOKKAIDEN OSUUS KANSALLISEN PARLAMENTIN JA EUROOPAN PARLAMENTIN VAALEISSA

Jäsenvaltioilta pyydytty tiedot: Nais- ja miesehdokkaiden osuus kansanedustuslaitoksen edellisissä vaaleissa

Naisehdokkaiden osuus jäsenvaltioiden parlamenttivaaleissa				
Jäsenvaltio	Naisehdokkaita (%)	Naisehdokkaita yhteensä	Miesehdokkaita yhteensä	Naiskansanedustajia (%)
Itävalta	32,2	1692	3553	27,9
Belgia	46,8	711	809	24,9
Tanska	28,0	316	811	37,4
Suomi	EV	--	--	--
Ranska	EV	--	--	--
Saksa*	26,0	396	1130	30,9
Kreikka	EV	--	--	--
Irlanti	20,0	97	387	12,0
Italia	EV	--	--	--
Luxemburg	EV	--	--	--
Alankomaat	EV	--	--	--
Portugali	15,6	134	725	13,9
Espanja	32,6	336	692	--
Ruotsi	EV	--	--	--
Yhdistynyt kuningaskunta	EV	--	--	--

EV = ei vastausta

* Saksa koskeviin lukuihin sisältyvät ainoastaan vaalipiirin ehdokkaat.

Indikaattorit lisätarkastelua varten
Indikaattori B

Indikaattori B: Naisten osuus jäsenvaltioiden hallitusten asettamissa komiteoissa ja Euroopan unionin komiteoissa (kuten TSK:ssa ja alueiden komiteassa)

TAULUKKO B: NAISTEN OSUUS EU:N JÄSENVALTIOIDEN JULKISISSA KOMITEOISSA JA NEUVOA-ANTAVISSA LAUTAKUNNISSA

Jäsenvaltioilta pyydetty tiedot: Hallituksen asettamien, päätöksentekoon osallistuvien komiteoiden määrä kussakin jäsenvaltiossa. Kyseisten komiteoiden jäsenmäärä.

Naisten osuus jäsenvaltioiden julkisissa komiteoissa ja neuvoa-antavissa lautakunnissa				
Jäsenvaltio	Naisia (%)	Naisia yht.	Komiteoiden jäseniä yht.	Komiteoita yht.
Itävalta	EV	EV	EV	EV
Belgia	19	1148	6163	277
Tanska	27	517	1897	153
Suomi	43	326	767	65
Ranska*	EV	EV	EV	EV
Saksa**	12,2	1058	8639	355
Kreikka	EV	EV	EV	EV
Irlanti	EV	EV	EV	EV
Italia	2	1	45	10
Luxemburg	EV	EV	EV	EV
Alankomaat	20	83	409	23
Portugali***	53	EV	EV	EV
Espanja****	EV	EV	EV	EV
Ruotsi	41	2126	5166	170
Yhdistynyt kuningaskunta	27	96	361	25

EV = ei vastausta tai vastaukset yhteensopimattomia

* Ranska ilmoitti, että komiteoiden suuresta määrästä johtuen on mahdotonta antaa pyydettyjä lukuja.

** Saksan luvut viittaavat tärkeimpiin liittovaltion tasolla asetettuihin komiteoihin.

*** Portugali totesi, että maassa on 53 hallituksen nimittämää neuvostoa, seurantakeskusta, komiteaa

ja toimikuntaa. Muita lukuja ei kuitenkaan annettu.

**** Espanja toimitti ainoastaan yhtä komiteaa koskevat luvut; komiteassa on 42 jäsentä, joista naisia on 37.

Kysymykseen vastanneet jäsenvaltiot määrittivät 'hallituksen asettaman komitean' seuraavasti (taulukko B):

Belgia: Pääasiassa neuvoa-antavien valtuuksin toimivia liittovaltion komiteoita, joihin sovelletaan 20. heinäkuuta 1990 annettua lakia, joka koskee miesten ja naisten osuuksien tasapainottamista neuvoa-antavien elimien kokoonpanossa.

Tanska: 13. kesäkuuta 1990 annetun lain n:o 427 nojalla asetettuja komiteoita.

Suomi: Hallituksen tai ministeriöiden nimittämät komiteat, neuvoa-antavat lautakunnat ja työryhmät.

Saksa: Tärkeimmät liittovaltion hallinnon alaiset elimet, eli lautakunta, neuvoa-antavat neuvostot, valiokunnat, komiteat, hallinnolliset komiteat sekä hallitukset, yhteistyöelimet ja muut vastaavat ryhmät sikäli kuin liittovaltion hallinnolla on oikeus nimittää ja valita niiden jäsenet. Liittovaltion ministeriö, jolla on kokonaisvastuu jostakin tietyistä asioista, määrittelee, mitkä elimet ovat tärkeimpiä.

Luxemburg: mahdotonta valita poliittiseen päätöksentekoon osallistuvia komiteoita.

Alankomaat: virallisesti asetettuja, ministeriöihin liittyviä neuvoa-antavia lautakuntia.

Ruotsi: julkaistu hallituksen vuosittain laatimassa tiedonannossa.

Yhdistynyt kuningaskunta toteaa, että komiteoita ovat kaikki vuoden 1998 lopulla olemassa olleet hallituksen kabinettikomiteat lukuun ottamatta Eurooppa- ja puolustusasioiden komiteoita.

Kuusi 15 jäsenvaltiosta (40 prosenttia) ilmoitti, että niillä on viranomaisten säännöllisesti pitämiä tilastoja kyseisistä komiteoista. Tämän pitäisi olla melko vankka perusta jatkotutkimuksille, jotka koskevat naisten ja miesten tasaveroista osallistumista julkisiin komiteoihin.

Indikaattorit lisätarkastelua varten
Indikaattori C

Indikaattori C: Naisten osuus hallituksen nimeämistä edustajista kansainvälisissä järjestöissä (kuten YK, Euroopan neuvosto, ILO)

**TAULUKKO C: NAISTEN OSUUS EDUSTAJISTA, JOITA EU:N JÄSENVALTIOIDEN HALLITUKSET OVAT NIMENNEET KANSAINVÄLIS-
TEN JÄRJESTÖJEN KOKOUKSIIN**

	YK:n yleiskokous			ILO			Euroopan neuvosto		
	Naisia (%)	Naisia yht.	Miehiä yht.	Naisia (%)	Naisia yht.	Miehiä yht.	Naisia (%)	Naisia yht.	Miehiä yht.
Itävalta**	29,8	20	47	42,8	3	4			
Belgia	19,2	5	21	35,8 ³	14	25	33,3	2	4
Tanska	--			--			--		
Suomi	42,8	3	4	57,1	4	3	50,0	5	5
Ranska	--			--			--		
Saksa*	15,5	15	82	26,3	10	28	25,0	9	27
Kreikka	--			--			--		
Irlanti	25,0	7	21	40,0	4	6	0,0	0	2
Italia**	--			--			--		
Luxemburg	--			37,5	6	10	--		
Alankomaat	--			--			--		
Portugali	41,7	5	7	22,2	2	7	33,3	1	2
Espanja	--	--	--	--	2	--	0,0	0	2
Ruotsi	37,3	25	42	50,0	3	3	50,0	2	2
Yhdistynyt kuningaskunta***	39,5	32	49	26,6	8	22	25,0	1	3

* Saksa koskevat luvut sisältävät valtuuskuntien varajäsenet.

** Italia, Ranska (kaikki kolme elintä) ja Itävalta (vain Euroopan neuvosto): Valtuuskuntien kokoonpano vaihtelee yleensä aiheen mukaan. Naisia on yleensä mukana hyvin vähän.

*** Yhdistynyt kuningaskunta: YK:ta koskeviin lukuihin eivät sisälly erityisistunnot; Euroopan neuvostoa koskevista luvuista on jätetty pois ad hoc ohjaus- ja työryhmät.

³ Kolmiosainen järjestelmä jakautuu seuraavasti: Hallitus (miehiä 15 – naisia 8 – 34,7 %), työnantajat (miehiä 3 – naisia 2 – 40 %), ammattijärjestöt (miehiä 7 – naisia 4 – 36,3%).

Indikaattorit lisätarkastelua varten
Indikaattori C

Hallituksen nimeämiä edustajia koskevien tietojen lähde						
	Viran- omaisen pitämät ti- lastot	Yksityis- ten laitos- ten pitä- mät tilas- tot	Erytyisselvitys, laadittu viran- omaisten ko- koamasta ai- neistosta	Erytyisselvitys, laadittu yksi- tyisten laitos- ten kokoa- masta aineis- tosta	Manuaali- sesti koo- tut tiedot	Muut tiedot
Itävalta					x	
Belgia	EV					
Tanska	EV					
Suomi					x	
Ranska	EV					
Saksa					x	
Kreikka	EV					
Irlanti	x					
Italia			x			
Luxemburg					x	
Alankomaat	EV					
Portugali					x	
Espanja	x					
Ruotsi					x	
Yhdistynyt ku- ningaskunta	x					

EV = ei vastausta

Neuvoston päätelmät

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO
Neuvoston päätelmät 22.10.1999
Jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten suorittaman
Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanon tarkastelu

–VALLANKÄYTTÖ JA PÄÄTÖKSENTEKO –

Katsottuaan seuraavaa:

- 1) Pekingissä vuonna 1995 pidetyn YK:n neljännen naisten maailmankonferenssin johdosta Madridin Eurooppa-neuvosto (15.–16. joulukuuta 1995) pyysi laatimaan vuosittaisen katsauksen Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa.
- 2) Vuosina 1996 ja 1997 suoritettussa seurannassa kävi ilmi, että EU:n pitäisi seurata ja arvioida toimintaohjelman täytäntöönpanoa johdonmukaisemmin ja järjestelmällisemmin.
- 3) Neuvosto päätti 2. joulukuuta 1998, että toimintaohjelman täytäntöönpanoa koskevaan vuotuisen seurantaan sisältyisi ehdotus yksinkertaisista indikaattoreista ja vertailevasta arvioinnista.
- 4) Neuvosto sopi myös siitä, että ensimmäisenä indikaattoreiden ja vertailevan arvioinnin avulla arvioitavana keskeisenä alana olisi naisten asema valtarakenteissa ja päätöksenteossa.
- 5) Amsterdamin sopimuksen tultua voimaan yhteisön yhdeksi tärkeäksi tehtäväksi on tullut sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen.
- 6) Puheenjohtajavaltio Suomi esitteli jäsenvaltioille ja Euroopan yhteisöjen toimielimille esitettyyn kyselyyn saatujen vastausten pohjalta selonteon, jossa on tietoa naisten asemasta valtarakenteissa ja päätöksenteossa sekä hallitusten tekemien sitoumusten täytäntöönpanosta, ja ehdotti yhdeksää indikaattoria:
 1. Naisten osuus jäsenvaltioiden kansallisen/liittovaltion parlamentin yksikamarisessa t. alemmassa kamarissa ja Euroopan parlamentissa.
 2. Naisten osuus jäsenvaltioiden alueellisissa parlamenteissa (tarvittaessa).
 3. Naisten osuus jäsenvaltioiden paikallisissa edustuslaitoksissa.
 4. Poliitikot tasapuolisen osallistumisen edistämiseksi poliittisissa vaaleissa.
 5. Naisten osuus hallitusten jäsenistä kansallisella/liittovaltion tasolla ja naisjäsenten osuus Euroopan komissiossa.
 6. Naiset ja miehet ministereinä/tiettyä vastuualueita hoitavina ministereinä jäsenvaltioiden kansallisen/liittovaltion tason hallituksissa eri toiminta-aloilla (salkut/ministeriöt).

7. Naisten osuus ministeriöiden korkeimmissa asemissa (ministereiden jälkeen) olevista virkamiehistä (nimitetyt, valitut tai nimetyt) (keskushallinto) ja vastaavat tasot Euroopan yhteisöjen toimielimissä (A1 ja A2).
 8. Julkishallinnon korkeimmissa asemissa olevien naisten osuus eri toiminta-alueilla.
 9. Naisten osuus jäsenvaltioiden korkeimpien oikeuksien jäsenistä sekä naisten osuus Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jäsenistä.
- 7) Puheenjohtajavaltio Suomen selonteosta käy ilmi, että alasta riippumatta naiset ovat aliedustettuina.

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO:

1. Panee merkille puheenjohtajavaltio Suomen selonteon ja Pekingin toimintaohjelman tulevaa seurantaa varten ehdotetut yhdeksän indikaattoria.
2. Palauttaa mieliin jäsenvaltioiden sitoumuksen pyrkiä Pekingin toimintaohjelman mukaisesti naisten ja miesten yhtäläiseen osallistumiseen kaikilla valtarakenteiden ja päätöksenteon tasoilla ja kehottaa jäsenvaltioita toteuttamaan tarpeelliset toimenpiteet.
3. Kehottaa hallituksia ja kannustaa poliittisia puolueita ja työmarkkinaosapuolia toteuttamaan aktiivisesti lisätoimenpiteitä ja -strategioita, joilla saavutettaisiin tavoitteena oleva yhtäläinen osallistuminen.
4. Kehottaa jäsenvaltioita tarkastelemaan uudelleen kansallisia tietojenkeruujärjestelmiään, niin että vuosittain voidaan laatia säännöllisiä tilastoja ehdotetuista yhdeksästä indikaattorista.
5. Kehottaa jäsenvaltioita kehittämään julkisissa vaaleissa ehdokkaina olevia koskevia tietojenkeruujärjestelmiä kansallisella ja liittovaltion tasolla.
6. Kehittää tulevana puheenjohtajakausina edelleen indikaattoreita ja vertailevaa arviointia muiden Pekingin toimintaohjelmassa määriteltyjen keskeisten alojen osalta.
7. Harkitsee Pekingin toimintaohjelman toteuttamista koskevan, Euroopan unionin neuvoston seuraavan katsauksen aiheiksi naisiin kohdistuvaa väkivaltaa tai naisten asemaa talouselämässä, erityisesti työn ja perheen yhteensovittamista.
8. Kehottaa seuraavia puheenjohtajavaltioita valmistelemaan yhdessä vuosikatsaukset, joihin sisältyy indikaattoreiden ja vertailevan analyysin kehittäminen, jotta tietojen keruu ja arviointi jakautuisi usean jäsenvaltion kesken.
9. Sitoutuu tarkistamaan määräajoin, miten käsitellyissä asioissa on edistytty.

- 2008: 1 Yhteenvedo työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta koskevan lain vaikutuksista. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2510-6 (PDF)
- 2 Pandemic Influenza Preparedness. Joint Self-Assessment Report. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2516-8 (PDF)
- 3 Terveydenhuollon työsuojelun valvontahankkeen loppuraportti.
ISBN 978-952-00-2517-5 (nid.)
ISBN 978-952-00-2518-2 (PDF)
- 4 Miten potilasturvallisuutta edistetään? Kysely terveydenhuollon toimintayksiköille ja vanhainkodeille. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2519-9 (PDF)
- 5 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantaryhmän loppuraportti. Vuosien 2002-2007 toiminta. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2531-1 (nid.)
ISBN 978-952-00-2532-8 (PDF)
- 6 Sosiaalialan kehittämishanke 2003-2007. Loppuraportti. Salme Kallinen-Kräkin (toim.).
ISBN 978-952-00-2535-9 (nid.)
ISBN 978-952-00-2536-6 (PDF)
- 7 Mikko Wennberg, Olli Oosi, Kaisa Alavuotunki, Sirpa Juutinen, Henrik Pekkala. Sosiaalialan kehittämishankkeen tavoitteiden saavuttamisen arviointi. Sosiaalialan kehittämishankkeen loppuarviointi. Osaraportti 2.
ISBN 978-952-00-2537-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2538-0 (PDF)
- 8 Slutrapport. Tillsynsprojekt för arbetarskyddet inom hälsovården.
ISBN 978-952-00-2539-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2540-3 (PDF)
- 9 Työurat pitenevät. Veto-ohjelman indikaattorit II.
ISBN 978-952-00-2541-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2542-7 (PDF)
- 10 Teoriasta toimivaksi käytännöksi. Mini-intervention jalkauttaminen terveyskeskuksiin ja työterveyshuoltoon. Kaija-Liisa Seppä (toim.).
ISBN 978-952-00-2543-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2544-1 (PDF)
- 11 Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma vuodelle 2008. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2545-8 (PDF)
- 12 Perhekeskustoiminnan kehittäminen. Perhe-hankkeen loppuraportti.
ISBN 978-952-00-2546-5 (nid.)
ISBN 978-952-00-2547-2 (PDF)

- 13 Pysytään työssä. Vaikeavammaisten henkilöiden työssä pysymisen tukeminen.
ISBN 978-952-00-2548-9 (nid.)
ISBN 978-952-00-2549-6 (PDF)
- 14 Kirsi Alila, Tuija Portell. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2552-6 (nid.)
ISBN 978-952-00-2553-3 (PDF)
- 15 Heikki Hiilamo. Promoting Children's Welfare in the Nordic Countries.
ISBN 978-952-00-2554-0 (pb)
ISBN 978-952-00-2555-7 (PDF)
- 16 Kaarin Ruuhilehto, Jari Knuutila. Terveystieteiden tutkimuskeskusten raportointijärjestelmän käyttöönotto. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2560-1 (nid.)
ISBN 978-952-00-2561-8 (PDF)
- 17 Sosiaaliasiainministeriön toiminnan kehittäminen. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2562-5 (PDF)
- 18 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimustoiminnan tehostaminen. Työryhmän loppuraportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2563-2 (PDF)
- 19 Petri Hilli, Matti Koivu, Teemu Pennanen. Työeläkkeiden rahoitus ja sen riskienhallinta
ISBN 978-952-00-2596-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2597-7 (PDF)
- 20 Lapsella on oikeus osallistua. Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2008.
ISBN 978-952-00-2598-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2599-1 (PDF)
- 21 Tapio Kuure, Tom Tarvainen, Antti Peltö-Huikko, Maija Säkijärvi. "Kaikki kymmenen tikkua laudalla!" Onnistuvat opit -juurruttamishankkeen loppuraportti.
ISBN 978-952-00-2607-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2608-0 (PDF)
- 22 Miia Eloranta (toim.) Sosiaali- ja terveysministeriön perhevapaakampanja 2007-2008. Loppuraportti.
ISBN 978-952-00-2611-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2612-7 (PDF)
- 23 Pirjo Pulkkinen-Närhi, Hanna Hakulinen, Päivi Jalonen, Pirjo Manninen. Kunnallisen työterveyshuoltojärjestelmän kehittäminen. Erilaisten organisoitui- ja toimintamallien arviointia (Seutu-hanke). (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2617-2 (PDF)
- 24 Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa
ISBN 978-952-00-2618-9 (nid.)
ISBN 978-952-00-2619-6 (PDF)
- 25 Työpaikan palkkakartoitus. Tietoa ja kokemuksia. Johanna Matinmikko, Inkeri Tanhua (toim.). (Moniste)
ISBN 978-952-00-2620-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2621-9 (PDF)

- 26 Segregaatio ja sukupuolten väliset palkkaerot –hankkeen loppuraportti.
ISBN 978-952-00-2622-6 (nid.)
ISBN 978-952-00-2623-3 (PDF)
- 27 Longer careers? 'Veto' programme indicator.
ISBN 978-952-00-2624-0 (pb)
ISBN 978-952-00-2625-7 (PDF)
- 28 Uusi terveydenhuoltolaki. Terveydenhuoltolakityöryhmän muistio. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2628-8 (nid.)
ISBN 978-952-00-2629-5 (PDF)
- 29 Antti Peltö-Huikko, Juha Kaakinen, Jukka Ohtonen. "Saattaen muutettava". Kehitysvammaisten laitoshoidon hajauttamisen seurantaraportti.
ISBN 978-952-00-2635-6 (nid.)
ISBN 978-952-00-2636-3 (PDF)
- 30 Jussi Huttunen. Lääkehuollon keskushallinnon kehittäminen. Selvityshenkilön raportti.
ISBN 978-952-00-2638-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2639-4 (PDF)
- 31 Satu Ahopelto, Kristiina Harju, Armiliisa Pakarinen, Johanna Snellman. Uutta naisjohtajuutta Delfoi Akatemiasta –hankkeen analyttinen loppuraportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2639-4 (PDF)
- 32 Palvelusetelin käyttöalan laajentaminen. Palvelusetelityöryhmän muistio.
ISBN 978-952-00-2644-8 (nid.)
ISBN 978-952-00-2645-5 (PDF)
- 33 Sirkku Kivistö, Eila Kallio, Greta Turunen. Työ, henkinen hyvinvointi ja mielenterveys
ISBN 978-952-00-2648-6 (nid.)
ISBN 978-952-00-2649-3 (PDF)
- 34 Pirjo Juvonen-Posti, Janne Jalava. Onnistunut työkykyasioiden puhekeskiö – Lupaa-
via käytäntöjä PK-työpaikoille työhyvinvoinnin ja sairauspoissaolojen hallintaan ja seurantaan
ISBN 978-952-00-2650-9 (nid.)
ISBN 978-952-00-2651-6 (PDF)
- 35 Tasoitusmäärätyöryhmän muistio. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2658-5 (PDF)
- 36 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan palvelukeskustyöryhmän loppuraportti.
(Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2659-2 (PDF)
- 37 Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Työryhmän muistio (Moniste)
ISBN 978-952-00-2664-6 (nid.)
ISBN 978-952-00-2665-3 (PDF)

- 38 Kansallinen sosiaalisen suojelun ja osallisuuden strategiaraportti vuosille 2008-2010.
(Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2673-8 (PDF)
- 39 National Strategy Report on Social Protection and Social Inclusion 2008-2010. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2674-5 (PDF)
- 40 Pekingin toimintaohjelman seuranta Suomen EU-puheenjohtajakausilla 2006 ja 1999.
(Moniste)
ISBN 978-952-00-2675-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2676-9 (PDF)